

Omgevingsonderzoek Skaeve Huse Harkstede

R. Mennes
I. Schoonbeek
R. Pieper
B. Bieleman

Breuer
ONDERZOEK **& INTRAVAL**
ADVIES

Omgevingsonderzoek Skaeve Huse Harkstede

Juli 2021

Colofon

© Breuer&Intraval
Auteursrechten voorbehouden

Juli 2021

Niets uit deze uitgave mag worden veeveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of anderszins, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever

Tekst: R. Mennes, I. Schoonbeek, R. Pieper, B. Bieleman
Opmaak: R. Mennes
Opdrachtgever: Gemeente Groningen

INHOUDSOPGAVE

	Pagina
1 Inleiding	1
2 Onderzoekskader	11
3 Visie omwonenden	21
4 Ervaringen professionals	39
5 Risico-inschatting	49
6 Samenvatting en conclusies	71
Geraadpleegde literatuur	89
Bijlage 1 Scoringsmechanisme	93
Bijlage 2 Samenvatting onderzoekskader	95
Bijlage 3 Itemlist initiatiefnemers	99
Bijlage 4 Itemlist experts Groningen	103
Bijlage 5 Itemlist Skaeve Huse elders	105
Bijlage 6 Aandachtspuntenlijst gesprekken omwonenden en organisaties	107
Bijlage 7 Enquête omwonenden	109

1. INLEIDING

De gemeente Groningen heeft samen met zes zorgaanbieders en woningcorporatie Lefier de intentie uitgesproken om een tijdelijke woonvorm (voor maximaal tien jaar) aan de Hoofdweg (voormalig huisnummer 143a) in Harkstede te realiseren. De beoogde woonvorm is sterk gestoeld op de ideeën van 'Skaeve Huse' (Deens voor 'rare huizen' en in het Engels aangeduid als 'freak houses'). Het betreft een uit Denemarken afkomstige woonvorm gericht op individuen die vanwege onaangepast gedrag niet in aanmerking komen voor reguliere bewoning.

Naar aanleiding van het voornemen om deze woonvorm te realiseren zijn zorgen geuit door direct omwonenden van de beoogde locatie. Ook mensen uit de bredere omgeving hebben hun zorgen en bezwaren bij de gemeente Groningen kenbaar gemaakt. Er bestaan onder andere zorgen over de mogelijk negatieve invloed van de woonvorm op de leef- en woonomgeving en verminderde veiligheid voor (langsfietsende) mensen en (schoolgaande) kinderen.

De definitieve afweging en beslissing over realisatie van de woonvorm wordt gemaakt op basis van een omgevingsonderzoek. Het doel van dit omgevingsonderzoek is de risico's van de vestiging van de woonvorm op de beoogde locatie aan de Hoofdweg in kaart te brengen. De gemeente Groningen heeft onafhankelijk onderzoeks- en adviesbureau Breuer&Intraval opdracht gegeven om dit omgevingsonderzoek uit te voeren.

1.1 Onderzoeksdoelen en -vragen

Het omgevingsonderzoek kent een viertal doelstellingen:

- Het onderzoek helpt het College van Burgemeester en Wethouders van de gemeente Groningen een oordeel te vormen - als onderdeel van de integrale afweging over het te nemen besluit over het vervolg - over de passendheid c.q. geschiktheid van de beoogde tijdelijke woonvorm op de locatie Hoofdweg (voormalig huisnummer 143a) nabij Harkstede (gemeente Groningen).
- Het onderzoek moet inzichtelijk maken wat de risico's zijn van de beoogde woonvorm voor de leefbaarheid (overlast, veiligheid, criminaliteit, woon- en leefklimaat), onveiligheidsgevoelens (als bijvoorbeeld angst en stress bij passanten en omwonenden) en woongenot van de omliggende buurt. Het onderzoek moet zich daarbij specifiek en uitsluitend richten op de voorgenomen plannen en de beoogde doelgroep op de locatie Hoofdweg (voormalig huisnummer 143a) nabij Harkstede (gemeente Groningen).¹
- Het onderzoek moet inzicht verschaffen in de beheersmaatregelen die kunnen worden genomen om de risico's het hoofd te bieden en dient aanbevelingen op te leveren voor het voorkomen c.q. beheersen van deze risico's.

---

¹ Het omgevingsonderzoek gaat niet in op de locatiekeuze en hoe deze tot stand is gekomen.

- In het onderzoek dient te worden nagegaan hoe omwonenden bij een eventuele realisatie van de woonvorm kunnen worden betrokken en blijvend een beroep kunnen doen op naleving van de gemaakte afspraken ter voorkoming van overlast c.q. het beheersen van de risico's.

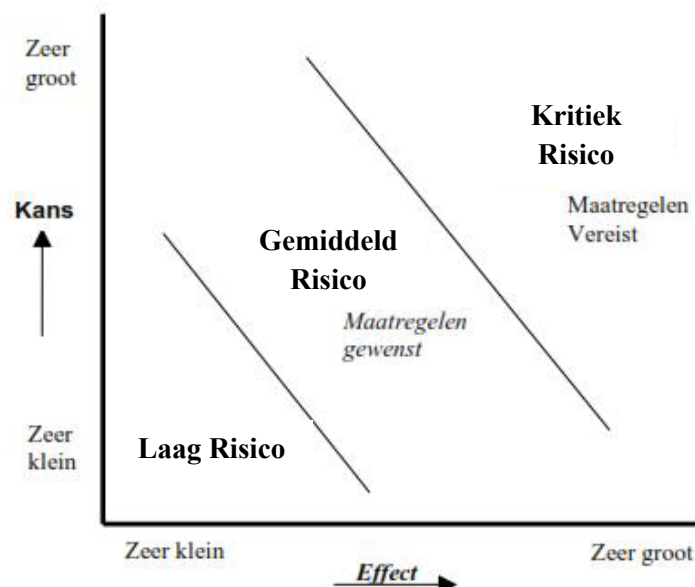
De onderzoeksvragen van het onderzoek luiden daarom als volgt:

1. Welke leefbaarheidsrisico's gelden in welke mate voor de op de locatie Hoofdweg (voormalig huisnummer 143a) nabij Harkstede (gemeente Groningen) beoogde tijdelijke woonvorm (gestoeld op de ideeën van Skaeve Huse) en wat kan er op basis hiervan worden gezegd over de passendheid c.q. geschiktheid van de locatie?
2. Kunnen er beheersmaatregelen worden genomen om de geïdentificeerde risico's te voorkomen c.q. beheersen en zo ja, welke?
3. Op welke wijze kunnen omwonenden nakoming van de beheersmaatregelen afdwingen en worden betrokken bij het voorkomen c.q. beheersen van de risico's?

1.2 Risico-waarschijnlijkheidsmatrix

Om tot beantwoording van de onderzoeksvragen te komen zal zo goed mogelijk onderbouwd een 'risico-waarschijnlijkheidsmatrix' (figuur 1) worden ingevuld. Het betreft een beoordelingstool eerst ontwikkeld om risico's aangaande arbeidsomstandigheden inzichtelijk te maken. De risico-waarschijnlijkheidsmatrix is ook goed toepasbaar op maatschappelijke vraagstukken (zoals de voorgenomen vestiging van een woonvorm), zolang er vanuit diverse invalshoeken en bronnen informatie kan worden verzameld. Op basis van de informatie kunnen beredeneerd scores worden toegekend aan de twee assen van de matrix: kans en effect.

Figuur 1 Voorbeeld Risico-waarschijnlijkheidsmatrix

Bron: Fine (1971) en Kinney en Wiruth (1976)
Bewerking: Breuer&Intraval

De wegingsformule die ten grondslag ligt aan de risico-waarschijnlijkheidsmatrix luidt grofweg: **risico = kans * impact**. Oftewel: iets kan gebeuren met een bepaalde kans en datgene kan kleinere of grotere gevolgen hebben. Logischerwijs zijn bij een kleine kans op kleine gevolgen minder maatregelen nodig om het risico het hoofd te bieden dan bij een grote kans op grote gevolgen. De wegingsformule kent nog enkele onderliggende elementen (waarschijnlijkheid, blootstelling, aantal, frequentie en duur) die alle rol spelen bij het bepalen van het risiconiveau. De volledige formule kan als volgt worden weergegeven:

$$\text{Risico (R)} = \text{Kans (P)} \times \text{Effect (E)}$$

$$\text{Risico (R)} = (\text{Waarschijnlijkheid (W)} \times \text{Blootstelling (B)}) \times \text{Effect (E)}$$

$$\text{Risico (R)} = (\text{Waarschijnlijkheid (W)} \times ((\text{Frequentie (F)} \times \text{Duur (T)} \times \text{Aantal (N)}) / 3)) \times \text{Effect (E)}$$

Aanpassing wegingsformule en scores

Er hebben naar aanleiding van de resultaten van de analyses correcties plaats in de wegingsformule en de scores die aan de elementen konden worden toegekend. Er ontstonden situaties waarbij risico's die op basis van het onderzoeksmateriaal bijna onvoorstelbaar waren, toch als gemiddeld risico werden geclassificeerd. Om hiervoor te corrigeren is ten eerste de waarschijnlijkheids-score van 0,5 (die aan een onvoorstelbaar scenario wordt toegekend) verlaagd naar 0,1. Daarnaast bleek het element 'blootstelling' - bestaande uit frequentie, duur en aantal - een te grote invloed te hebben op het bepalen van de risico-score. Hiervoor is gecorrigeerd door de score van het element blootstelling door drie te delen. Als gevolg van deze twee correcties ontstonden risico-scores die goed overeenkwamen met het beeld dat op basis van het verzamelde materiaal was ontstaan.

De scores die aan de verschillende onderdelen kunnen worden toegekend zijn weergegeven in hoofdstuk 5 en bijlage 1 van dit onderzoeksrapport.

Uiteindelijk kunnen op basis van de uitkomsten van de wegingsformule drie verschillende risiconiveaus worden onderscheiden:

- laag: beheersmaatregelen zijn niet of nauwelijks nodig;
- gemiddeld: beheersmaatregelen zijn gewenst; en
- kritiek: beheersmaatregelen zijn noodzakelijk.

Aanpassing terminologie

We merken op dat we voor dit sociaal-wetenschappelijke onderzoek afwijken van de termen die door Fine (1971) en Kinney en Wiruth (1976) worden gebruikt voor de risiconiveaus. Waar zij spreken over 'acceptabele', 'verdedigbare' en 'onacceptabele' risico's hebben wij het steeds over 'lage', 'gemiddelde' en 'kritieke' risico's. Het betreft een uitsluitend semantische aanpassing, die meer ruimte biedt om de risico's in de verschillende niveaus op de juiste wijze te interpreteren en vervolgcacties te formuleren. In onze optiek veronderstellen de oorspronkelijke termen ten onrechte dat men niets aan een risico hoeft te doen (acceptabel/verdedigbaar) of dat een risico per definitie niet kan worden beheerst (onacceptabel), terwijl beide vaak niet het geval zijn bij dit soortgelijke vraagstukken. De wijziging is verder niet van invloed op de mechanismen die ten grondslag liggen aan de onderzoekstechniek.

Onderzochte scenario's

De risico-waarschijnlijkheidsmatrix is voor onderstaande scenario's ingevuld (zie matrix 1.1). De keuze voor deze scenario's is enerzijds gebaseerd op documentatie over soortgelijke doelgroepen en andere woonvormen gestoeld op de ideeën van Skaeve Huse en anderzijds op de door omwonenden geuite angsten en zorgen.

Matrix 1.1 Onderzochte risico's en scenario's

Categorieën	Risico's	Scenario's
Overlast	Straathandel	Aanwezigheid van drugsdealers neemt toe
	Geluidsoverlast	Meer overlast door geluid
	Vervuiling (in het zicht)	Meer rommel op straat / in de omgeving
	Middelengebruik	Middelengebruik in de openbare ruimte neemt toe
	Stank- c.q. rookoverlast	Meer overlast door stank c.q. rook
	Parkeerproblemen	Ontstaan van verkeers- en parkeerproblemen (foutparkeren, verkeersdrukte en agressief rijgedrag)
	Veranderd straatbeeld	Meer minder verzorgde mensen op straat Meer verward grens-overschrijdend gedrag Meer personen die rondhangen / samenscholen
Onveiligheidsgevoelens	Vermijding	Meer vermijdingsgedrag door omwonenden
	Angstgevoelens	Omwonenden voelen zich onveiliger in hun huis of op straat
Criminaliteit	Bedreiging en geweld	Aantal bedreigingen / geweldsincidenten neemt toe
	Inbraak en diefstal	Aantal inbraken / diefstallen neemt toe
	Vernieling	Aantal vernielingen neemt toe
	Zedendelicten	Aantal zedendelicten neemt toe
Aantrekkelijkheid gebied	Negatieve impact op verenigingen en ondernemers	Minder leden, klanten en omzet voor verenigingen en ondernemers als direct gevolg van de vestiging van de woonvorm
Risico's voor bewoners (doelgroep)	Negatieve interactie met omwonenden	Toename van stress bij bewoners vanwege interactie omwonenden
	Tijdelijkheid	Toename van stress bij bewoners vanwege de tijdelijkheid van de locatie

Alle scenario's zijn door twee betrokken onderzoekers afzonderlijk gescoord en vervolgens in breed teamverband (vier onderzoekers) besproken. Over elementen die verschillend waren gescoord door de onderzoekers heeft discussie met het gehele onderzoeksteam plaatsgevonden totdat consensus over de scores en de bijbehorende argumentatie is bereikt. Er waren in totaal twee discussierondes nodig om tot consensus te komen.

Triangulatie

Om de matrix onderbouwd in te kunnen vullen, wordt gebruik gemaakt van triangulatie c.q. kruisvalidatie. Bij deze onderzoekstechniek worden informatiebronnen uit meerdere verschillende invalshoeken in samenhang gezien en nagegaan of deze al dan niet in overeenstemming met elkaar zijn. De vergelijking kan drie resultaten hebben, namelijk convergeren, complementeren of divergeren.

- **Convergentie:** de resultaten uit meerdere bronnen stemmen met elkaar overeen en er is sprake van wederzijdse validering. Resultaat is dat hypothesen c.q. veronderstellingen kunnen worden bevestigd.
- **Complementair:** de resultaten zijn niet in strijd met elkaar, maar vullen elkaar aan. Resultaat is dat er sprake is van een breder en completer beeld, maar er moet in andere bronnen nog naar bevestiging worden gezocht om hypothesen c.q. veronderstellingen te kunnen bevestigen.

- **Divergentie:** de resultaten komen niet overeen. Resultaat is dat de bronnen nogmaals geanalyseerd moeten worden. Als divergentie nogmaals wordt vastgesteld worden de hypothesen c.q. veronderstellingen ontkracht.

1.3. Onderzoeksactiviteiten

De risico-waarschijnlijkheidsmatrix is ingevuld op basis van informatie uit verschillende invalshoeken. Om de informatie te verzamelen zijn de onderstaande activiteiten uitgevoerd.

Opstellen onderzoekskader

Om een goede inschatting van de risico's te kunnen maken is een zogenoemd onderzoekskader opgesteld. Het onderzoekskader - dat in het tweede hoofdstuk van dit rapport wordt gepresenteerd - is een weergave van de voornemens van de initiatiefnemers. Het beschrijft hoe de woonvorm eruit zou zien en zou worden ingevuld als deze daadwerkelijk wordt gerealiseerd op de locatie aan de Hoofdweg (voormalig huisnummer 143a) te Harkstede. Het onderzoekskader moet worden gezien als de basis van het omgevingsonderzoek en de inschatting van de risico's is er sterk van afhankelijk.

Het onderzoekskader is gebaseerd op:

- beschikbare documentatie over de plannen c.q. voornemens van de initiatiefnemers (Gemeente Groningen, Lefier, Terwille, Werkpro, Het Kopland, Limor en Leger des Heils);
- opmerkingen van de leden van de begeleidingscommissie gemaakt tijdens een oriënterend overleg en twee bijeenkomsten;
- schriftelijke beantwoording van vragen door de initiatiefnemers over meerdere kennishiaten die na de eerste inventarisatie van de documentatie zijn ontstaan bij de onderzoekers;
- een digitaal groepsinterview met alle initiatiefnemers waarin de laatste kennishiaten zijn besproken en geconcretiseerd.

Deskresearch

Er is relevante documentatie over de beoogde woonvorm en ook over soortgelijke woonvormen (Skaeve Huse) elders in Nederland verzameld en bestudeerd. Hiervoor hebben de onderzoekers snelle zoekslagen op internet verricht (databases Google Scholar, Google en WorldCat) en enkele (landelijke) databases op literatuur doorzocht. Ook hebben respondenten ons verschillende documenten toegezonden.

Interviews stakeholders

Er hebben in totaal 22 (groeps)interviews plaatsgevonden verdeeld over 3 verschillende categorieën. Er is met vijf organisaties gesproken die ons vanuit hun professie iets konden vertellen over de situatie en ervaringen met de doelgroep in Groningen (categorie 1). Verder hebben negen (groeps)interviews plaatsgevonden met ambtenaren en hulpverleners die betrokken zijn bij een Skaeve Huse project in een andere gemeente in Nederland (categorie 2). Ook hebben we 10 (groeps)gesprekken gevoerd met omwonenden en organisaties in de directe omgeving van de locatie. Met een laatste categorie (4. potentiële bewoners van de woonvorm) hebben ondanks vele inspanningen helaas geen gesprekken kunnen plaatsvinden.

Alle respondenten hebben voorafgaand aan het interview een samenvatting van het onderzoekskader ontvangen. Deze samenvatting is als bijlage 2 in dit onderzoeksrapport opgenomen. In dit document wordt in enkele pagina's zo concreet mogelijk uitgelegd wat er op basis van beleidsstukken, documentatie en een groepsinterview met de initiatiefnemers bekend is over de voornemens aangaande de beoogde woonvorm. In de interviews zijn - vaak aan de hand van dat document - altijd de volgende onderwerpen aan bod gekomen: huidige locatie (het terrein, de locatie en de omgeving), mogelijke risico's (welke risico's gelden in welke mate?), beheersbaarheid (is beheersing mogelijk? zo ja, door welke maatregelen?). Hieronder lichten we toe hoe de respons tot stand is gekomen.

Cat. 1 Experts situatie Groningen

In deze categorie zijn in totaal acht organisaties geselecteerd om te worden benaderd. Met alle is ook contact geweest. Uiteindelijk zijn vijf van de acht organisaties gesproken. Van de overige drie hebben twee organisaties - na het lezen van de door de onderzoekers aangeleverde informatie - aangegeven dat zij afzagen van deelname, omdat zij naar hun mening vanuit hun expertise geen input konden leveren aan het onderzoek. Een andere organisatie - waar meerdere malen uitgebreid contact mee is geweest - heeft telefonisch kort enkele vragen beantwoord, maar zag af van formele deelname aan het interview. Als reden hiervoor is genoemd dat zij de relatie met de omgeving van de voorgenomen locatie niet onnodig op scherp wilden zetten.

Cat. 2 Experts Skaeve Huse Elders

In totaal zijn in deze categorie 14 gemeenten benaderd waar een woonvorm gevestigd zou zijn die gestoeld is op de ideeën van Skaeve Huse. In negen van de 14 gemeenten hebben we contact gekregen met één of meerdere personen die direct betrokken waren bij de desbetreffende woonvorm. Uiteindelijk hebben zes (groeps)interviews plaatsgevonden. Van de overige drie heeft de contactpersoon in één gemeente aangegeven het niet opportuun te achten om deel te nemen aan het onderzoek, omdat het traject met betrekking tot de woonvorm zich in een soortgelijke fase bevindt als in de gemeente Groningen. In de tweede gemeente blijkt de woonvorm niet gestoeld op de ideeën van Skaeve Huse en in de derde gemeente blijkt het Skaeve Huse project nooit te zijn gerealiseerd.

Cat. 3 Omwonenden en organisaties

Er zijn 17 (groepen) respondenten benaderd in de categorie 'omwonenden en organisaties'. Het is gelukt om met 12 van de 17 contact te leggen. Andere zijn ondanks vele belpogingen (meerdere keren per week) niet bereikt. Met 10 van de 12 (groepen) respondenten is uiteindelijk een interview gehouden, waarbij één groep in twee interviews is gesproken vanwege de groeps grootte. In totaal hebben dus 11 interviews plaatsgevonden. Met twee (groepen) respondenten waar wel contact mee was heeft toch geen interview plaatsgevonden, omdat zij deel uit blijken te maken van een organisatie die al door ons was gesproken of omdat zij geen toegevoegde waarde zien in deelname aan het onderzoek.

Cat. 4 Potentiële bewoners woonvorm

Het is de bedoeling geweest om ook potentiële toekomstige bewoners van de woonvorm te spreken. Helaas hebben in deze categorie geen interviews kunnen plaatsvinden binnen de doorlooptijd van het onderzoek. Vanuit vier organisaties zijn contactgegevens

ontvangen van hulpverleners die ons met hen in contact zouden kunnen brengen. Met hulpverleners van één organisatie is het ondanks meerdere belpogingen (waarbij er één keer werd teruggebeld op een moment dat de onderzoekers niet beschikbaar waren) niet gelukt om contact te krijgen. Door de hulpverleners van de drie overige organisaties zijn per organisatie één of twee potentiële respondenten aangedragen, maar om uiteenlopende redenen komen vrijwel alle voorgestelde respondenten niet in aanmerking voor deelname aan het onderzoek.

Enkelen van hen woonden of verbleven niet in Groningen en waren daarom geen potentiële bewoners van de woonvorm. Anderen leken qua kenmerken niet op de doelgroep zoals omschreven in het onderzoekskader (waarin de voornemens van de initiatiefnemers zijn weergegeven). Deze personen maken allen al jaren zonder grote problemen gebruik van het bestaande aanbod. Slechts één aangedragen persoon voldoet aan de criteria om te worden geïnterviewd. Er is door de onderzoekers besloten om deze persoon niet te interviewen, omdat één interview met een lid van de doelgroep onvoldoende basis zou vormen als bron voor het onderzoek en vanuit andere invalshoeken al goede informatie was verkregen over de doelgroep. Het toch interviewen van deze persoon zou naar het inzicht van de onderzoekers tot een onnodige belasting van een kwetsbaar individu leiden.

Enquête omwonenden

Er is een grootschalige enquête uitgezet onder de directe omgeving en wijdere omtrek van de beoogde locatie aan de Hoofdweg (143a). In totaal zijn 3.921 huishoudens aangeschreven. Elk huishouden ontving één brief per post met daarin een link en een QR-code waarmee zij de enquête via internet konden invullen. Het is ook mogelijk geweest de enquête schriftelijk in te vullen. Er is één herinneringsbrief verstuurd.

Uiteindelijk hebben 1.454 huishoudens aan het onderzoek deelgenomen. De totale respons is met 37% voor een internet enquête met één herinneringsbrief zeer hoog te noemen en varieert per deelgebied van 11% (Kolham) tot 61% (Harkstede (GN)) (zie tabel 1.1). Het werkelijk aantal ingevulde enquêtes ligt iets hoger, omdat de enquête per huishouden meerdere keren kon worden ingevuld als er binnen het huishouden sprake was van sterk afwijkende meningen. Voor de analyses is het gemiddelde genomen van de antwoorden van huishoudens waar de enquête meerdere malen is ingevuld.

Tabel 1.1 Responsoverzicht enquête omwonenden

Deelgebied	Huishoudens uitgenodigd	Aantal huishoudens ingevuld	Percentage deelname
Groningen*	455	155	34%
Harkstede	1285	620	48%
Harkstede (GN)	88	54	61%
Kolham	748	85	11%
Lageland	62	18	29%
Meerstad	867	420	48%
Scharmer	310	72	23%
Westerboek	53	12	23%
Woudbloem	53	18	34%
Totaal	3.921	1.454	37%

*Dit deelgebied omvat de kernen Engelbert en Middelbert

De gemiddelde leeftijd van de respondenten is zo'n 49 jaar. Van de respondenten is 53% man en 43% vrouw. Gemiddeld wonen zij al gedurende ruim 14 jaar in deze buurt. De respondent die het langste in de buurt woont, woont hier al ruim 85 jaar, terwijl de respondent die het kortste in de buurt woont, hier één maand woont. Van de respondenten die de vragenlijst hebben ingevuld woont de helft (51%) samen met een partner en met kinderen (tabel 1.2). Een derde (34%) woont met een partner, maar zonder kinderen. Van de respondenten die met één of meerdere kinderen in deze buurt wonen heeft meer dan de helft (64%) (ook) kinderen jonger dan 12 jaar. Een derde (36%) heeft (ook) kinderen van 12 tot en met 18 jaar en een kwart (24%) heeft (ook) kinderen van 18 jaar en ouder.

Tabel 1.2 Samenstelling huishoudens deelnemers enquête

Huishoudenssamenstelling		
	N	%
Samenwonend met partner	466	34%
Samenwonend met partner en kind(eren)	693	51%
Alleenstaand	99	7%
Alleenstaand met kind(eren)	63	5%
Wil niet zeggen	27	2%
Anders	18	1%
Totaal	1366	100%
Woont met kind(eren)		
Kind(eren) tot 12	494	64%
Kind(eren) 12-18	282	36%
Kind(eren) 18+	189	24%

Registratiegegevens

In dit onderzoek is gebruik gemaakt van registratiegegevens om de risicobeoordeling te kunnen onderbouwen. We hebben zoveel mogelijk gebruik gemaakt van vrij toegankelijke registratiegegevens, waaronder demografische gegevens van het CBS, open data van de Politie, gegevens over WOZ-waarden van de website van het waardeloket, openbare onderzoeksresultaten van leefbaarheids- en veiligheidsmonitoren en gepubliceerde gegevens van onderzoeken naar Skaeve Huse voorzieningen elders in het land.

Locatiebezoek

Als onderdeel van het onderzoek is de locatie aan de Hoofdweg (voormalig huisnummer 143a) en de omgeving enkele keren (in verschillende jaargetijden) door de onderzoekers bezocht. Door het bezoek aan de locatie is een beeld verkregen van de situatie en mogelijk relevante omgevingsfactoren. Er is onder andere gekeken naar de fysieke aspecten van het gebied, de ligging aan de enige ontsluitingsweg (Hoofdweg), de ligging ten opzichte van andere woningen, de (groen)voorziening en de aan- of afwezigheid van verlichting.

1.4 Leeswijzer

Dit rapport bestaat uit zes hoofdstukken. Na dit eerste inleidende hoofdstuk presenteren we in hoofdstuk 2 het onderzoekskader dat de basis vormt voor de inschatting van de risico's. Het onderzoekskader is een zo concreet mogelijke weergave van de voornemens

van de initiatiefnemers met betrekking tot de woonvorm. Vervolgens wordt in hoofdstuk 3 ingegaan op de visie van de omwonenden. Daarbij wordt behandeld hoe zij het proces hebben ervaren en welke angsten en zorgen er bij hen leven op basis van welke argumenten. Hoofdstuk 4 bespreekt vervolgens de ervaringen van professionals in Groningen (met de doelgroep) en in andere gemeenten (met specifiek het concept Skaeve Huse). In tabel 1.3 is schematisch weergegeven welke informatie als input dient voor welk resultatenhoofdstuk.

Tabel 1.3 Overzicht bronnen resultatenhoofdstukken

Bronnen	H2 Onderzoekskader	H3 Visie omwonenden	H4 Ervaringen professionals
Groepsgesprek initiatiefnemers	☒		
Deskresearch	☒		
Interviews experts Groningen			☒
Interviews Skaeve Huse elders			☒
Interviews omwonenden en organisaties		☒	
Enquête omwonenden		☒	
Registratiegegevens	☒	☒	☒
Locatiebezoek	☒		

Vervolgens wordt in het vijfde hoofdstuk de risico-waarschijnlijkheidsmatrix ingevuld. Voor alle onderzochte scenario's wordt beargumenteerd aangegeven welke scores aan de verschillende onderdelen van de wegingsformule zijn toegekend en in welk risiconiveau dit resulteert.

Voor de hoofdstukken (3 t/m 5) geldt dat steeds wordt weergegeven op welke bronnen de uitspraken zijn gebaseerd. Daarbij geldt steeds het principe van triangulatie: alleen als meerdere bronnen met elkaar in overeenstemming zijn, zijn uitspraken in het onderzoek meegewogen en in het rapport opgenomen. Omwille van de leesbaarheid van het rapport geschiedt de aanduiding van de verschillende bronnen door middel van letters tussen vierkante haken. Hieronder is in tabel 1.4 weergegeven welke aanduiding bij welke bron hoort.

Tabel 1.4 Overzicht aanduiding bronnen resultatenhoofdstukken

Bronnen	Aanduiding
Deskresearch	[A]
Interviews experts Groningen	[B]
Interviews Skaeve Huse elders	[C]
Interviews omwonenden en organisaties	[D]
Enquête omwonenden	[E]
Registratiegegevens	[F]
Locatiebezoek	[G]

In het zesde hoofdstuk 'Samenvatting en conclusies' behandelen we de verworven informatie en inzichten en lopen we de drie risiconiveaus (laag, gemiddeld, kritiek) nogmaals langs en beredeneren we of de risico's in de categorieën gemiddeld en kritiek zouden kunnen worden beheerst. Indien mogelijk, wordt omschreven welke maatregelen passend zouden kunnen zijn en hoe omwonenden - indien mogelijk - nakoming van de afspraken kunnen afdwingen.

2. ONDERZOEKSKADER

In dit hoofdstuk presenteren we het onderzoekskader dat de basis vormt voor de inschatting van de mogelijke risico's bij realisatie van de woonvorm. Het betreft een weergave van de voornemens van de initiatiefnemers. Het beschrijft hoe de woonvorm eruit zou zien en zou worden ingevuld als deze daadwerkelijk wordt gerealiseerd op de locatie aan de Hoofdweg (voormalig huisnummer 143a) te Harkstede. De risico-inschatting in dit rapport is alleen van toepassing op een woonvorm die overeenkomt met de beschrijving in dit hoofdstuk.

Het onderzoekskader bestaat uit drie onderdelen die achtereenvolgens worden behandeld, te weten: de doelgroep; het terrein op de beoogde locatie; en de directe omgeving van de beoogde locatie. Per onderdeel wordt zo concreet mogelijk omschreven wat de voornemens van de initiatiefnemers zijn, zodat de risico's van dit specifieke voornemen kunnen worden bepaald.

2.1 Doelgroep

Deze paragraaf beschrijft de doelgroep die gebruik zal gaan maken van de woonvorm op de beoogde locatie en haar kenmerken. Ook wordt zo concreet mogelijk beschreven welke selectiecriteria en contra-indicaties er gelden en wat de voornemens van de initiatiefnemers zijn wat betreft de behandeling en begeleiding van de doelgroep.

Omschrijving

De beoogde doelgroep valt uiteen in twee categorieën:

- In de eerste plaats gaat het om personen met een ingewikkelde, ernstige psychiatrische problematiek, vaak in combinatie met drugs- en/of alcoholverslaving. Het betreft cliënten van betrokken zorginstellingen die gebruik maken van het bestaande aanbod, maar daar voor te veel overlast zorgen.
- In de tweede plaats gaat het om buitenslapers c.q. zorgwekkende zorgmijders. Deze personen zijn bekend bij zorginstellingen en hebben een indicatie voor zorg, maar wijzen hulp en begeleiding af.

Voor beide groepen geldt dat zij niet (meer) passen in een andere vorm van wonen (Beschermd Wonen, Maatschappelijke Opvang, housing first of mien eig'n hoes), omdat zij:

- kampen met sociaal emotionele stress;
- niet goed in een groep kunnen functioneren;
- niet in staat zijn zich aan te passen aan normen in (woon)buurten, psychische instellingen en/of beschermde woonvormen, waar woningen direct aangrenzend zijn aan andere woningen. Kamerbewoning, een portiekflat, een appartement of een geschakelde woning worden voor deze doelgroep daarom niet geschikt geacht.

Kenmerken

Alle leden van de doelgroep hebben één of meer van de volgende kenmerken:

- (meerdere) psychiatrische aandoeningen;
- verstandelijke beperking;
- verslaving c.q. middelengebruik;
- justitieel verleden;
- dubbeldiagnose.

Naar verwachting zal het overgrote deel (> 80%) van de doelgroep ten minste vier of vijf van de bovenstaande kenmerken hebben.

Met betrekking tot de **psychiatrische aandoeningen** waarvan sprake kan zijn bij de beoogde doelgroep kan het volgende worden opgemerkt:

- Voorbeelden van psychiatrische aandoening die voor kunnen komen zijn: post traumatische stress stoornis (PTSS), persoonlijkheidsstoornissen (narcistisch, antisociaal en borderline), manische en psychotische symptomen en ADHD.

Met betrekking tot de **verstandelijke beperking** waarvan sprake kan zijn bij de beoogde doelgroep kan het volgende worden opgemerkt:

- Naar verwachting zal bij het grootste deel van de bewoners sprake zijn van een zogenoemde licht verstandelijke beperking (LVB). Mensen met een LVB hebben beperkingen in hun cognitieve ontwikkeling en in hun adaptieve vaardigheden c.q. sociaal aanpassingsvermogen.

Met betrekking tot de **verslaving c.q. middelengebruik** van de beoogde doelgroep kan het volgende worden opgemerkt:

- De mate en frequentie van middelengebruik varieert sterk en is niet eenduidig voor iedere toekomstige bewoner. Het kan gaan om tabak, alcohol, soft- en harddrugs. Naar verwachting kampt het overgrote deel van de doelgroep (> 80%) met een verslaving. De meeste van hen zullen dagelijks middelen gebruiken, waarbij het waarschijnlijk vooral om harddrugs en/of alcohol zal gaan.
- Er hoeft bij de beoogde doelgroep geen sprake te zijn van een traject waarbij zij gaan stoppen met hun middelengebruik. Het betreft ook geen voorwaarde voor deelname aan het wonen binnen de voorziening. De verwachting is dat er bij het overgrote deel van de doelgroep niet zal worden ingezet op het stoppen met middelengebruik. In het beste geval zal stabilisatie van de leefsituatie het middelengebruik enigszins reduceren.
- Omdat stoppen met middelengebruik geen waarschijnlijk scenario is voor deze doelgroep, is het niet zinvol om over een kans op terugval te spreken.

Wat betreft het **justitieel verleden** van de beoogde doelgroep kan het volgende worden opgemerkt:

- Naar verwachting heeft het merendeel van de doelgroep (> 80%) een justitieel verleden. Het justitieel verleden wordt meegewogen in het besluit of iemand al dan niet kan wonen binnen de voorziening. Daarbij geldt het uitgangspunt dat de potentiële bewoner geen gevaar mag zijn voor zichzelf en de omgeving (andere bewoners, beheerder en omwonenden). Er wordt ook gekeken naar de kans op het plagen van

gewelddelicten en zedendelicten.¹ Er volgt een negatief advies ten aanzien van plaatsing, als er enige kans aanwezig is op het plegen van een dergelijk delict.

- De professionals van hulpverlenende instanties maken een inschatting hoe groot de kans is dat iemand een gewelds- of zedendelict zal plegen door:
  - Bij de intake gebruik te maken van een zogenoemd risico-taxatie instrument. Het betreft een wetenschappelijk onderbouwde vragenlijst waarmee ingeschat kan worden hoe groot de kans is dat een potentiële bewoners een gewelds- of zedendelict zal plegen.
  - Bij de intake rapporten op te vragen bij justitie en reclassering als deze in het verleden betrokken zijn geweest. Onderdeel van deze rapporten is altijd een inschatting van het risico op recidive. Experts van de reclassering worden indien gewenst gevraagd om te assisteren bij het opnieuw beoordelen van de recidivekans.
- Informatie over de kans op recidive is niet altijd voorhanden. Als iemand is 'afgestraft' kan - net als bij andere Nederlandse burgers - geen strafdossier worden ingezien. De kans is dus aanwezig dat een persoon er gevoelig voor is om recidive te plegen, maar dat dit niet bekend is bij de hulpverlening.
- Als professionals bij de intake enige twijfel hebben over of iemand in de voorziening kan wonen, volgt een negatief advies ten aanzien van plaatsing.

De aanwezigheid van **dubbeldiagnoses** (combinatie van verslaving en psychische aandoening) moet worden gezien als een indicatie dat er sprake is van een hogere complexiteit van (en dus 'zwaardere') problematiek bij de doelgroep. Hierover kan het volgende worden opgemerkt:

- Gezien de genoemde kenmerken van de doelgroep en het feit dat zij doorgaans drie of vier van deze kenmerken hebben, zal bij vrijwel alle bewoners - al dan niet gediagnosticeerd - sprake zijn van een dubbeldiagnose.

Selectiecriteria

Om geplaatst te kunnen worden dient in ieder geval aan de volgende selectiecriteria te worden voldaan:

- de persoon past binnen de omschrijving van de doelgroep;
- er wordt ingeschat dat de persoon in staat is om zelfstandig te kunnen wonen en in de eigen basisbehoeften kan voorzien;
- de persoon geeft aan bereid te zijn de vaste lasten te betalen;
- de persoon geeft aan een huisvestingsbehoefte te hebben of er wordt ingeschat dat deze behoefte impliciet aanwezig is ('de persoon wil wonen');
- er wordt ingeschat dat de persoon om kan gaan met aanwezigheid van anderen op de locatie en de verbinder/beheerder (zie later in dit document); en
- er wordt ingeschat dat de persoon om kan gaan met de aanwezigheid van omwonenden en passanten in de omgeving.

In aanvulling op het bovenstaande wordt het volgende opgemerkt:

- Als er voldaan wordt aan deze criteria is er niet automatisch sprake van plaatsing. De verbinder/beheerder (zie later in dit document) besluit in samenspraak met de groep

---

¹ Het gaat dus niet om vermogensdelicten, zoals inbraak, (winkel)diefstal of heling.

huidige bewoners en de betrokken zorgaanbieders welke persoon wel of niet bij de groep aansluit.

- Daarnaast bestaat de wens om een zo divers mogelijke doelgroep te creëren met mannen en vrouwen met een westerse en niet westerse achtergrond, maar het betreft geen harde eis of selectiecriteria. De ervaring leert dat mannen vaker gebruik maken van dit soort voorzieningen dan vrouwen.

Contra-indicaties

Er gelden enkele contra-indicaties voor plaatsing. Zo is de woonvorm niet bestemd voor gezinnen met kinderen. Verder worden personen met de volgende kenmerken uitgesloten van deelname aan de woonvorm:

- personen die een (fysiek) gevaar voor zichzelf en/of hun omgeving vormen (wordt vastgesteld door middel van een risico-taxatie instrument);
- personen met relevante en actuele TBS problematiek (de woonvorm is niet bedoeld voor mensen die rechtstreeks uit een TBS kliniek komen of waar nog een TBS behandeling gaande is);
- personen waar een (recidive)kans op gewelds- of zedendelicten aanwezig is (wordt vastgesteld door middel van een risico-taxatie instrument en eventueel contact met justitie en reclassering);
- personen waarvan wordt verwacht dat zij niet stabiliseren en grensoverschrijdend gedrag zullen (blijven) vertonen en overlast voor de omgeving zullen (blijven) veroorzaken (wordt bepaald aan de hand van een inschatting van de betrokken professionals); en
- personen die zich naar verwachting niet kunnen conformeren aan de minimale sociale (groeps)druk die aanwezig is op de locatie en de omgeving (wordt bepaald aan de hand van een inschatting van de betrokken professionals).

Deze contra-indicaties blijven ook na plaatsing gelden. Als gaandeweg blijkt dat één van deze contra-indicaties toch aan de orde is, dan heeft dit uitstroom uit de woonvorm tot gevolg voor de desbetreffende persoon. In de praktijk zal hier terughoudend mee worden omgegaan, omdat de bewoner in dat geval dakloos zal worden met alle negatieve gevolgen van dien.

Heroverwegingsproces

Als bewoners na plaatsing probleemgedrag² (blijven) vertonen, dan kan de geschiktheid van de woonsituatie voor deze individuen worden heroverwogen. Dat proces van heroverwegen kent grofweg drie stappen:

- Als het probleemgedrag zich voor de eerste keer manifesteert is sprake van een **incident**. Er volgt een waarschuwing en een professional van het uitvoeringsteam gaat hierover in gesprek met de bewoner.
- Als het probleemgedrag zich voor een tweede keer herhaalt is er sprake van een **trend**. Er volgt een tweede waarschuwing en wederom wordt een gesprek gevoerd. Tevens wordt de casus in het voltallige uitvoeringsteam besproken.

---

² Het meest sprekende voorbeeld van probleemgedrag is fysieke of verbale agressie, maar ook doelloos rondwalen, voortdurend schreeuwen of extreem teruggetrokken gedrag kunnen als probleemgedrag worden aangemerkt als zij resulteren in een direct gevaar voor de bewoner zelf of gevaar en/of overlast voor diens omgeving.

- Als het probleemgedrag zich voor een derde keer herhaalt is sprake van een **patroon**. De casus wordt met het voltallige uitvoeringsteam besproken. Als de consensus is dat de situatie onhoudbaar is, dan zal de bewoner gedwongen moeten uitstromen. Het uitvoeringsteam zal hier in de praktijk terughoudend mee zijn, omdat de bewoner in dat geval dakloos zal worden met alle negatieve gevolgen van dien.

Behandeling

- Stabilisatie van probleemgedrag is de doelstelling van de woonvorm. Behandeling en re-integratie zijn dat niet. Behandeling is daarom niet verplicht, maar indien bewoners er voor open staan behoort het wel tot de mogelijkheden. Uiteindelijk wordt - ook zonder behandeling - een afname of stabilisering van probleemgedrag en/of middelengebruik verwacht. Mochten bewoners niet stabiliseren, dan wordt de geschiktheid van de woonsituatie voor deze individuen heroverwogen.
- Personen zullen niet gelijk na plaatsing in de woonvorm stabiliseren. Er is hoogstwaarschijnlijk sprake van een 'transitietijd'. Het is lastig (zo niet onmogelijk) om een tijdsindicatie te geven, aangezien deze zeer sterk afhankelijk is van het individu. De ervaring leert dat dit bij vrijwillige woonvormen doorgaans eerder een kwestie van enkele weken of maanden is dan van enkele jaren.
- In enkele (naar verwachting uitzonderlijke) gevallen zal behandeling noodzakelijk zijn om stabilisatie tot stand te brengen en te voorkomen dat bewoners moeten worden uitgeplaatst. In dergelijke gevallen zal inzet van de bewoners worden verwacht. Zo niet, dan wordt de geschiktheid van deze woonvorm voor deze individuen heroverwogen (zie heroverwegingsproces). Het is ook mogelijk dat behandeling verplicht wordt gesteld als onderdeel van het heroverwegingsproces.

Begeleiding

- De begeleiding verloopt via een generalistisch, multidisciplinair uitvoeringsteam bestaande uit professionals van de betrokken zorginstellingen. Het betreft een divers team onder andere bestaande uit hulpverleners en een gedragswetenschapper. De zorginstellingen dragen gezamenlijk zorg voor goede afstemming, inzet van ondersteuning en/of begeleiding binnen het uitvoeringsteam. De professionals hebben minimaal een MBO 4 opleiding en ruime ervaring met deze specifieke doelgroep in de hulpverlening.
- Het uitvoeringsteam is dagelijks een paar uur aanwezig op locatie. Op die momenten fungeren zij als vraagbaak en begeleiden ze de bewoners op het gebied van onder andere budgetbeheer, huishouden, (psychische) gezondheid, verslaving en dagbesteding.
- De begeleiding kan het beste worden omschreven als een vrijblijvende vorm van bemoeizorg, waarbij de 'presentiebenadering' leidend is. Het team is aanwezig op locatie om zo zicht te houden op de bewoners, maar gaan alleen het gesprek aan als bewoners daar prijs op stellen of wanneer daar aanleiding toe is (bijvoorbeeld bij het signaleren van probleemgedrag).
- De inzet van ondersteuning is breder als enkel de zorgaanbieders. Als specialistische zorg ontbreekt wordt die vanuit andere zorgorganisaties ingekocht en aangeboden. Ook kunnen Wij-teams, maatjesprojecten en dagbestedingsorganisaties worden betrokken.

Verbinder/beheerder

Voor de locatie wordt uitgegaan van 10 woonunits. Naast de negen leden van de doelgroep behoren, is één unit bestemd voor één 'verbinder/beheerder'. De verbinder woont op de locatie, is de dagelijkse beheerder van de locatie en zorgt voor het naleven van de regels en het waarborgen van de veiligheid op het terrein.

Het profiel van de verbinder/beheerder is als volgt:

- de verbinder/beheerder woont op het terrein in één van de units (vergelijkbaar met een campingbeheerder);
- de persoon is goed bekend met de doelgroep en kan derhalve goed aansluiten bij de beleving van de bewoners;
- de persoon is voor een deel ervaringsdeskundige, omdat hij of zij in het verleden dakloos is geweest;
- de persoon mag in het verleden verslaafd zijn geweest, maar mag momenteel geen verslaving meer hebben.

De taken en verantwoordelijkheden van de verbinder/beheerder zijn als volgt:

- zorgen voor de naleving van de regels op het terrein (voornamelijk geen overlast en geen vervuiling);
- als eerste aanspreekpunt fungeren voor bewoners en de buurt. Daarbij kan de verbinder/beheerder eventueel hulp inschakelen van andere (zorg)partijen. In acute situaties belt de verbinder/beheerder de politie.

Verder wordt het volgende opgemerkt:

- de verbinder/beheerder is in principe 24/7 telefonisch bereikbaar in het geval van calamiteiten;
- de verbinder/beheerder is geen zorgprofessional;
- indien nodig kan de verbinder/beheerder hulp inschakelen van professionele zorgverlening;
- de verbinder/beheerder ontvangt een vergoeding, omdat deze in dienst is van WerkPro.

Dagbesteding

- Het staat bewoners vrij om het terrein te verlaten en eigen invulling aan hun dag te geven.
- Er is op het terrein geen sprake van standaard dagbesteding of verplichte groepsactiviteiten. Er zullen op het terrein wel activiteiten worden georganiseerd, maar bewoners hoeven daar niet aan deel te nemen. Ook is niet duidelijk om wat voor activiteiten het precies zal gaan. Er wordt in elk geval een zo breed mogelijk pakket aangeboden. Naar ruwe schatting van de professionals doet zo'n 70% van de bewoners mee aan dagbestedingsactiviteiten.
- Het onderhoud van het terrein op de locatie valt onder de verantwoordelijkheid van de gehele groep bewoners (onder aanvoering van de verbinder/beheerder). Bewoners zullen hierin worden ondersteund, gestimuleerd en geactiveerd door hun begeleiders.

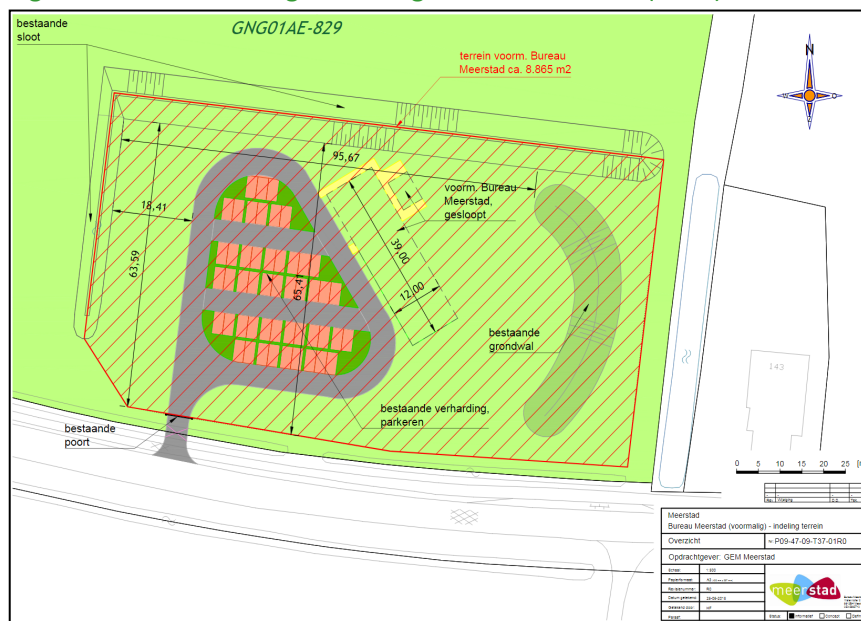

2.2 Terrein

In deze paragraaf geven we de voornemers van de initiatiefnemers weer voor het terrein op de beoogde locatie (Hoofdweg (voormalig huisnummer 143a) te Harkstede. Het betreft een terrein aan de doorgaande Hoofdweg tussen de wijk Meerstad en het dorp Harkstede (zie figuur 1). Op dit terrein was voorheen Bureau Meerstad gevestigd.

We beschrijven achtereenvolgens hetgeen bekend is over de toekomstige woonunits en hoe deze op het terrein zullen worden geplaatst, de huidige groenafscheiding, de verbinder/beheerder die zal worden aangesteld, de dagbesteding die op het terrein zal worden aangeboden en de tijdelijkheid van de locatie.

Figuur 1 Terrein indeling voormalig Bureau Meerstad (2018)

Woonunits en plaatsing

Een precieze uitwerking van hoe de woonunits en het terrein er uit komen te zien is niet beschikbaar, maar de woningen moeten minimaal voldoen aan het volgende:

- zelfstandige wooneenheden van minimaal 25 m² gebruiksoppervlakte;
- standaard product/concept van leverancier;
- bestaande uit woonkamer, aparte slaapkamer, keukenblokje, natte cel met toilet en douche;
- semipermanente (tijdelijke) bouw, exploitatietermijn van 10 jaar;
- plaatsing: losstaand ten opzichte van elkaar.

Verder kan worden opgemerkt dat:

- bij de toekomstige woonvorm 10 units worden beoogd van ongeveer 30-50m²;
- elke woonunit over eigen keuken en sanitair bezit en zodanig moet worden vormgegeven dat ze eenvoudig zijn te onderhouden en schoon te maken. Elke unit krijgt zijn eigen buitenruimte;
- een concrete uitwerking hoe de woonunits precies worden geplaatst in deze fase van het project nog niet beschikbaar is. Wel is duidelijk dat zoveel mogelijk zal worden

aangesloten op de bestaande infrastructuur. Voor dit onderzoek zal worden uitgegaan van het inrichtingsplan van voormalig bureau Meerstad dat een beeld geeft van de vorige situatie;

- bij plaatsing van de woonunits het uitgangspunt is dat er tussen de wooneenheden zoveel mogelijk afstand dient te zijn. Bij de uiteindelijke inrichting van het terrein wordt rekening gehouden met het realiseren van niet aangrenzende wooneenheden op voldoende afstand van elkaar.
- bij de uiteindelijke inrichting van het terrein het uitgangspunt is dat de afstand tot de meest nabij gelegen woning maximaal blijft. In dat geval bedraagt de afstand tussen de woning en de dichtstbijzijnde woonunit (op basis van figuur 1) zo'n 75 meter. De woonunits kunnen meer richting de oostelijke rand van het terrein worden geplaatst. In dat geval bedraagt de afstand tussen de woning en de dichtstbijzijnde woonunit ongeveer 25 meter.

Groenafschieding

- Er staan bomen en struiken rondom het terrein die grofweg in de periode mei tot en met september de zicht aan en van het terrein onttrekken. De bomen en struiken zijn niet 'groen blijvend', waardoor er een deel van het jaar, ruwweg in de periode oktober tot en met mei, vrij zicht op en van het terrein is.
- In deze fase van het project is nog geen inrichtingsplan van het terrein beschikbaar, maar op voorhand zijn er geen plannen om de huidige groenafschieding aan te passen. De initiatiefnemers gaan er op dit moment vanuit dat de huidige groenafschieding in combinatie met andere maatregelen voldoende is om overlast te beperken.
- Er kunnen, als dat nodig is, aanvullende maatregelen worden genomen om eventuele overlast te beperken en de privacy van zowel de bewoners als de omwonenden te bevorderen. Voorbeelden daarvan zijn het plaatsen van ander groen of een schutting.
- Het is nadrukkelijk niet de bedoeling om het terrein hermetisch af te sluiten van de rest van de omgeving. Ook niet om verdragende vormen van overlast zoals geluid en stank te voorkomen. Het hermetisch afsluiten van het terrein zou ten koste kunnen gaan van de beoogde stabilisering van probleemgedrag. Het voorkomen van stank en geluidsoverlast zal vallen onder de verantwoordelijkheid van de verbinder/beheerder. Als er sprake is van geluidsoverlast is dit een taak van de beheerder om dit te bespreken met de veroorzaker en herhaling te voorkomen.

Tijdelijkheid

- Eventuele realisatie op de beoogde locatie is tijdelijk voor de periode van 10 jaar. Wanneer na 10 jaar de locatie verdwijnt, moeten de bewoners (die er dan wonen) verhuizen naar een andere plek. Vanuit het oogpunt van de doelgroep is het wenselijk dat de locatie langer dan 10 jaar beschikbaar is (minstens 15 jaar, maar idealiter permanent).
- Pas als het project gerealiseerd is zal in de nazorgfase van het project (de fase direct na realisatie) gekeken worden naar een geschikte plek na de genoemde 10 jaar. Hier zal een passage over worden opgenomen in een nog op te stellen samenwerkingsovereenkomst tussen gemeente, Lefier en zorginstellingen. In de praktijk betekent dit dat alle partijen ongeveer vijf jaar hebben om een nieuwe locatie te vinden, omdat er vaak vijf jaar voorbereidingstijd nodig is om tot realisatie te komen. Per individu zal worden bekeken of hij of zij mee kan verhuizen naar de nieuwe locatie.

2.3. Omgeving

In deze paragraaf gaan we in op de omgeving van de beoogde locatie. Achtereenvolgens worden de geografie en demografie besproken.

Geografie

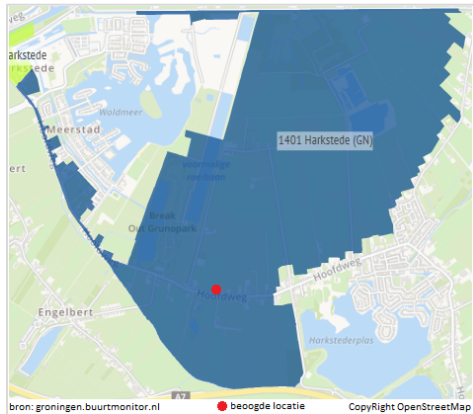
- Gezien de geografische ligging van de locatie zullen de direct omwonenden aan de Hoofdweg, de inwoners van de wijk Meerstad en de inwoners van het nabijgelegen Harkstede te maken kunnen krijgen met de eventuele gevolgen van realisatie van de woonvorm. Mogelijk zijn de gevolgen ook merkbaar in dorpen die op grotere afstand van de locatie gelegen zijn, zoals Scharmer, Lageland, Woudbloem, Engelbert en Kolham.
- Het terrein is gelegen aan een doorlopende weg met een fietspad. Deze doorlopende weg is de enige doorgaande route van Harkstede naar de stad Groningen. Zowel gemotoriseerde voertuigen, fietsers als voetgangers zullen derhalve het terrein passeren. Er zijn veel gebruikers van het fietspad, waaronder ook veel schoolgaande kinderen.
- De dichtstbijzijnde supermarkt in de directe omgeving is gevestigd in het dorp Harkstede. Bewoners zullen hoogstwaarschijnlijk daar gebruik van de supermarkt maken en mogelijk ook andere winkels bezoeken.
- Het is minder waarschijnlijk, maar niet uit te sluiten, dat bewoners ook van nabijgelegen horeca- en recreatiegelegenheden gebruik zullen gaan maken. Er is nabij de locatie (op loopafstand) een recreatiepark gevestigd.
- Tegenover de beoogde locatie is een bushalte. Bewoners kunnen derhalve eenvoudig gebruik maken van het openbaar vervoer. Andere mogelijkheden zijn dat zij zich met de fiets of te voet verplaatsen in de directe omgeving van de voorziening.
- De locatie valt onder de verantwoordelijkheid van de hulpdiensten uit de gemeente Groningen. Het ligt op zo'n 15 minuten rijden van het centrum van Groningen uitgaande van een reguliere personenauto. We gaan er vanuit dat deze aanrijtijd voor politie, brandweer en ambulance geldt. Vanaf het politiebureau aan de Vondellaan in Haren, hetgeen de standplaats is van het dienstdoende politiekorps, bedraagt de aanrijtijd zo'n 19 minuten met een reguliere personenauto op basis van een standaard routeplanner.

Demografie

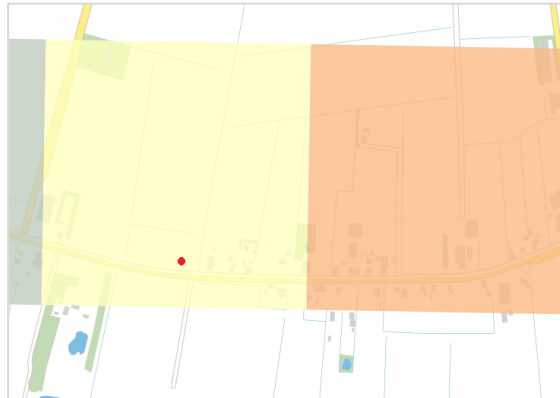
- De buurt waarbinnen de beoogde locatie valt is bewoond gebied. Op basis van de meest actuele kerncijfers wijken en buurten van het CBS wonen er in de buurt 'Harkstede Gn.' (zie kaart 1) op 1 januari 2020 in totaal 220 mensen, waarvan 115 mannen en 105 vrouwen. Vijftig personen zijn jonger dan 15 jaar. Er zijn 85 huishoudens, waarvan 35 met kinderen. De gemiddelde huishoudensgrootte is 2,5 personen. De bevolkingsdichtheid is 28 inwoners per vierkante kilometer.
- De directe omgeving van de beoogde locatie is bewoond gebied. Op basis van de meest actuele cijfers (uit 2018) uit het portaal CBSinuwbuurt.nl wonen er in totaal 30 inwoners in de directe omgeving (250 meter) van de voorgenomen locatie (zie kaart 2). Het gaat om twintig mannen en tien vrouwen. Een derde is veertien of jonger. Het gaat in totaal om tien woningen met tien huishoudens. De omgevingsdichtheid van de directe omgeving is 31 adressen per vierkante kilometer.

Kaart 1 Overzicht Buurt Harkstede Gn.

Kaart 2 directe omgeving beoogde locatie

Geel = 250 meter; Oranje = 500 meter

- De bovenstaande cijfers zijn verouderd en derhalve geen exacte weergave van de huidige situatie. In de interviews en gesprekken wordt veelvuldig aangegeven dat er in de loop der tijd meer gezinnen met kinderen zijn komen wonen in de directe omgeving van de beoogde locatie.
- De resultaten van de enquête laten zien dat er inderdaad kinderen wonen in de directe omgeving van de woonvorm. Van de 53 deelnemende huishoudens uit de buurt 'Harkstede Gn.' negen zijn met ten minste één kind onder de 12 jaar en zeven met ten minste één kind tussen de 12 en 18 jaar (zie tabel 2.1). Van de 19 respondenten die de leeftijd van hun kind(eren) in hun huishouden hebben aangegeven zijn er 12 huishoudens met minderjarige kinderen (jonger dan 18).
- Uit de interviews en gesprekken met omwonenden blijkt dat in de drie huizen die het dichtst bij de woonvorm staan gezinnen met meerdere jonge kinderen wonen.

Tabel 2.1 Samenstelling huishoudens deelnemers enquête Harkstede Gn

Huishoudenssamenstelling		
	N	%
Samenwonend met partner	15	28%
Samenwonend met partner en kind(eren)	24	45%
Alleenstaand	8	15%
Alleenstaand met kind(eren)	3	6%
Wil niet zeggen	1	2%
Anders	2	4%
Totaal	53	100%
Woont met kind(eren)		
Kind(eren) tot 12	9	47%
Kind(eren) 12-18	7	37%
Kind(eren) 18+	7	37%

- De demografische kenmerken van de omgeving zullen in de komende 10 jaar veranderen. Naar verwachting zal het aantal inwoners van de wijk Meerstad in de (zeer) nabije toekomst toenemen, gezien het aantal nieuwbouwprojecten in deze wijk. Ook is bekend dat de wijk zal uitbreiden richting de beoogde locatie waardoor er op de lange termijn meer huizen in de omgeving van de woonvorm zullen komen te staan.

3. VISIE OMWONENDEN

In dit hoofdstuk gaan we in op de visie van de omwonenden. Daarbij maken we gebruik van de enquête die onder omwonenden is uitgezet en de gesprekken en interviews met omwonenden en vertegenwoordigers van organisaties in de omgeving van de beoogde locatie.

Allereerst bespreken we de huidige situatie in het gebied, waarbij we onder meer aandacht besteden aan overlast en veiligheid. Vervolgens behandelen we in paragraaf 3.2 de visie van de omwonenden op de (mogelijke) komst van de woonvorm in de buurt. In paragraaf 3.3 besteden we aandacht aan de risico's die de komst van de woonvorm volgens de omwonenden met zich mee kan brengen. In de laatste paragraaf gaan we specifiek in op aanvullende inzichten die uit de interviews naar voren komen.

3.1 Huidige situatie

In de interviews met omwonenden en vertegenwoordigers van organisaties in de buurt is onder meer gevraagd naar de huidige situatie in de buurt. Ze geven aan dat de buurt een (prettige) mix is van jong en oud, hoog en laag opgeleide personen en gezinnen en alleenstaanden en/of ouderen. Een deel van de omwonenden woont al jarenlang in deze buurt, terwijl een ander deel relatief nieuw is. Verschillende omwonenden zijn vanuit de stad Groningen naar deze buurt verhuisd voor meer rust en ruimte. [D]

Volgens de respondenten kenmerkt de omgeving zich door rustige dorpen waar weinig gebeurt. Wel merken deze respondenten dat het verkeer steeds drukker wordt, mede doordat er in de buurt (al gedurende een aantal jaren) nieuwe woningen gebouwd worden. Eén van de geïnterviewden merkt op dat overlast in deze omgeving in perspectief moet worden gezien. Doordat er weinig gebeurt in deze omgeving, worden gebeurtenissen eerder als overlast aangemerkt dan in een omgeving waar veel gebeurt (zoals in een stad). [A, D]

Overlast

Uit de enquête onder omwonenden komt naar voren dat ruim een kwart (28%) van de ondervraagden in de afgelopen drie maanden wel eens overlast heeft ervaren in de buurt waar zij wonen (tabel 3.1). In alle regio's wordt door een beperkt aantal respondenten overlast ervaren. De minste overlast ervaart men in Meerstad (23%), de meeste overlast ervaart men in Kolham (39%). [E] Ter vergelijking: in de gemeente Groningen als geheel werd in 2019 door 39,5% van de inwoners veel overlast ervaren door één of meerdere vormen van overlast.¹ [F] Over het algemeen geldt dus dat het percentage personen dat overlast in deze omgeving ervaart lager ligt dan het Groningse gemiddelde.

---

¹ CBS Statline.

Tabel 3.1 Heeft u in de afgelopen drie maanden wel eens overlast ervaren in uw buurt?

Regio	Ja		Nee		Totaal
	N	%	N	%	N
Groningen ²	40	26	114	74	154
Harkstede	181	29	439	71	620
Harkstede (GN)	19	35	35	65	54
Kolham	33	39	52	61	85
Lageland	5	28	13	78	18
Meerstad	98	23	321	77	419
Scharmer	17	24	54	76	71
Westerboek	4	33	8	67	12
Woudbloem	5	28	13	72	18
Totaal	402	28	1049	72	1451

Aan de (402) respondenten die in de afgelopen drie maanden overlast hebben ervaren is vervolgens gevraagd hoe vaak zij overlast ervaren. Hieruit komt naar voren dat het merendeel soms (53%) of zelden (32%) overlast ervaart (tabel 3.2). [E]

Tabel 3.2 Heeft u in de afgelopen drie maanden zelden, soms of vaak overlast ervaren in uw buurt?

Regio	Zelden		Soms		Vaak		Totaal
	N	%	N	%	N	%	N
Groningen	10	25	21	53	9	23	40
Harkstede	62	34	98	54	21	12	181
Harkstede (GN)	0	0	8	42	11	58	19
Kolham	8	24	21	64	4	12	33
Lageland	1	20	3	60	1	20	5
Meerstad	37	38	48	49	13	13	98
Scharmer	4	24	11	65	2	12	17
Westerboek	2	50	2	50	0	0	4
Woudbloem	3	60	2	40	0	0	5
Totaal	127	32	214	53	61	15	402

Aan de omwonenden die in de enquête aangeven dat zij overlast hebben ervaren is door middel van een open vraag gevraagd waarvan zij overlast ervaren. Ook aan de omwonenden en vertegenwoordigers van organisaties - die tijdens de interviews aangeven dat er overlast is in de buurt - is gevraagd om wat voor overlast het gaat. Uit de antwoorden komen drie vormen van overlast naar voren die door de respondenten het meest genoemd worden: verkeersoverlast; overlast door zwerfafval; en overlast door hangjongeren. [D, E]

² Hier en in de rest van dit hoofdstuk geldt dat dit deelgebied de kernen Engelbert en Middelbert omvat.

Verkeersoverlast

Over verkeersoverlast merken de respondenten op dat er veel verkeer is en dat er regelmatig (te) hard wordt gereden, wat volgens de respondenten voor gevaarlijke situaties en geluidsoverlast zorgt. Ook zeggen ze dat ze regelmatig last hebben van het vele vrachtverkeer dat door de buurt rijdt. [D, E]

Zwerfafval

Respondenten geven verder aan dat zij overlast ervaren door afval dat op straat ligt. Het betreft afval dat langs de kant van de weg of lang het fietspad ligt, maar ook afval dat bijvoorbeeld op een schoolplein ligt. Deze afval zou afkomstig zijn van personen die lege verpakkingen op straat gooien, maar ook van bouwwerkzaamheden in de buurt. Daarnaast merken enkele respondenten op dat er afval wordt gestort. [D, E]

Hangjongeren

Ook is er in de omgeving overlast door rondhangende jongeren. Deze jongeren veroorzaken overlast door lawaai te maken, bijvoorbeeld door te schreeuwen of harde muziek te draaien. Daarnaast gedragen zij zich volgens de respondenten regelmatig 'brutaal' en 'uitdagend' en vallen zij mensen lastig door hen uit te schelden of zich intimiderend te gedragen. Ook richten zij vernielingen aan in de openbare ruimte (zoals bushokjes). De respondenten merken op dat de jongeren daarbij regelmatig drugs en/of lachgas gebruiken. Een deel van de respondenten zegt dat door deze jongeren ook gehandeld wordt in drugs, terwijl andere respondenten hier vermoedens van hebben. [D, E]

Overige overlast

Een deel van de respondenten geeft aan geluidsoverlast te ervaren. Dit wordt niet alleen veroorzaakt door het verkeer en de hangjongeren, maar ook door bouwwerkzaamheden in de omgeving en door burens. Andere vormen van overlast die genoemd worden zijn overlast door houtkachels en honden(poep). [D, E]

Veiligheid

De respondenten voelen zich over het algemeen veilig in de buurt, 5% van de respondenten heeft zich in de afgelopen drie maanden wel eens onveilig gevoeld in de buurt (tabel 3.3). [E] Dit ligt aanzienlijk lager dan voor de gemeente als geheel. In 2019 voelde 15.3% van de inwoners van de gemeente Groningen zich wel eens onveilig in de eigen buurt.³ [F]

De respondenten geven de veiligheid in de buurt gemiddeld een 8,6 als rapportcijfer. [E] Dit is hoger dan het rapportcijfer dat de gemeente als geheel krijgt. De inwoners van de gemeente Groningen gaven de veiligheid in hun dorp of buurt in 2020 gemiddeld een 7,3 als rapportcijfer.⁴ [F] Ook de geïnterviewde omwonenden en vertegenwoordigers van organisaties in de buurt geven aan dat dit een veilige buurt is en dat mensen zich hier over het algemeen veilig voelen. [D]

---

³ CBS Statline.

⁴ Groninger Panel, 2020.

Tabel 3.3 Heeft u zich in de afgelopen drie maanden wel eens onveilig gevoeld in uw buurt?

Regio	Ja		Nee		Totaal
	N	%	N	%	N
Groningen	9	6	143	94	152
Harkstede	37	6	569	94	606
Harkstede (GN)	2	4	52	96	54
Kolham	7	9	73	91	80
Lageland	2	12	15	88	17
Meerstad	16	4	393	96	409
Scharmer	2	3	67	97	69
Westerboek	1	8	11	92	12
Woudbloem	1	6	17	94	18
Totaal	77	5	1340	95	1417

De (77) respondenten die in de enquête aangaven zich in de afgelopen drie maanden wel eens onveilig te hebben gevoeld in de buurt geven aan dat zij zich met name onveilig voelen door de aanwezigheid van hangjongeren en door de verkeerssituatie. Ook worden rondhangende andere personen, (pogingen tot) inbraken in de buurt en (vermoedens van) dealen genoemd. [E]

Rondhangende personen

Dezelfde gedragingen van hangjongeren die als overlastgevend worden ervaren zorgen ervoor dat respondenten zich onveilig voelen in hun buurt. Het betreft aangesproken worden door de jongeren, een brutale houding en intimiderend gedrag. Enkele respondenten voelen zich onveilig door personen, anders dan de hangjongeren, die zich ophouden in de buurt. Het betreft 'ongure' of 'onbetrouwbare' types die er onverzorgd uitzien en in de buurt rondhangen of rondlopen, aanbellen of in de buurt van huizen gezien worden. [E]

Verkeerssituatie

Ook inzake de verkeerssituatie komen de aspecten die respondenten een onveilig gevoel geven grotendeels overeen met de aspecten waarvan zij overlast ervaren. Respondenten geven aan zich niet veilig te voelen in het verkeer door hard en roekeloos rijgedrag, verkeersdruk, en de aanwezigheid van zware voertuigen op de weg (in verband met bouwwerkzaamheden of boerenbedrijven in de buurt). Ook merken enkele respondenten op dat er weinig straatverlichting is, wat hen een onveilig gevoel geeft als zij in het donker op straat zijn. [E]

Tussenconclusies huidige situatie

- De totale respons op de enquête is met bijna 40% voor een internetenquête zeer hoog. Een zeer groot aantal huishoudens in de directe en wijdere omgeving heeft deze ingevuld. De hoge respons laat zien dat het onderwerp niet alleen de gemoederen in de directe, maar ook in de wijdere omgeving van de betrokken locatie flink bezig houdt.
- Omwonenden hebben doorgaans bewust voor deze omgeving als woonlocatie gekozen. De rurale omgeving die wordt gekenmerkt door rust en ruimte spreekt hen aan. De buurt is op dit moment een veilige, rustige buurt om in te wonen en slechts een beperkt deel van de

omwonenden ervaart op dit moment overlast. Zowel de ervaren overlast als de onveiligheidsgevoelens liggen op dit moment lager in deze omgeving dan in Groningen als geheel. Omwonenden lijken er ook grote waarde aan te hechten dat zij ook in de toekomst rustig en veilig in deze omgeving kunnen wonen.

- Als er overlast wordt ervaren gaat het voornamelijk om verkeersoverlast (onveilige situaties), overlast door zwerfafval en hangjongeren. Onveiligheidsgevoelens worden met name veroorzaakt door de verkeerssituatie in de buurt en door (het gedrag van) rondhangende personen. De overlast en onveiligheidsgevoelens als gevolg van hangjongeren c.q. rondhangende personen lijken de meeste impact te hebben op de omwonenden. Respondenten zeggen zich geïntimideerd te voelen door de aanwezigheid van deze jongeren c.q. rondhangende personen en menen zeker te weten dat er door hen in drugs wordt gehandeld. [D, E]

3.2 Skaeve Huse

Voorafgaand aan de interviews met omwonenden en vertegenwoordigers van organisaties in de buurt is hen een document toegestuurd waarin het plan van de initiatiefnemers voor de woonvorm Skaeve Huse nader wordt toegelicht.⁵ Hierin wordt onder meer aandacht besteed aan de exacte locatie, de kenmerken van de doelgroep en het toezicht. Ook in de omwonenden enquête wordt verwezen naar dit document. De respondenten is verzocht dit document door te lezen alvorens vragen over de voorziening te beantwoorden, zodat zij op basis van het plan de vragen kunnen beantwoorden. Verschillende geïnterviewden geven desgevraagd aan dat zij het document voorafgaand aan het interview niet hebben gelezen. Dit is volgens hen niet nodig omdat zij al voldoende van het plan op de hoogte zijn. Ook uit (open) antwoorden in de omwonenden enquête blijkt regelmatig dat de respondent het document niet (volledig) heeft gelezen. Antwoorden van respondenten zijn daardoor soms tegenstrijdig met wat er in het plan van de initiatiefnemers staat beschreven.

In de omwonenden enquête is onder meer aan de respondenten gevraagd of zij van mening zijn dat de woonvorm op de beoogde locatie wel of niet gerealiseerd kan worden. Een ruime meerderheid (86%) is van mening dat dit niet mogelijk is, terwijl 14% vindt dat dit wel kan (tabel 3.4). Bewoners van Kolham, Meerstad en Woudbloem zijn het meest positief (20% tot 27% zegt dat de voorziening hier wel gevestigd kan worden), terwijl bewoners van Harkstede, Harkstede GN, Lageland en Westerbroek het meest negatief zijn (ruim 90% zegt dat de voorziening hier niet gevestigd kan worden). [E]

---

⁵ Het document dat aan de respondenten beschikbaar is gesteld is in dit rapport opgenomen als bijlage 2.

Tabel 3.4 Vindt u dat de woonvorm op deze locatie wel of niet kan worden gerealiseerd?

Regio	Ja		Nee		Totaal
	N	%	N	%	N
Groningen	24	16	124	84	148
Harkstede	50	8	548	92	598
Harkstede (GN)	5	9	49	91	54
Kolham	15	20	60	80	75
Lageland	1	6	16	94	17
Meerstad	85	21	317	79	402
Scharmer	10	15	57	85	67
Westerboek	1	9	10	91	11
Woudbloem	3	27	15	83	18
Totaal	194	14	1196	86	1390

Vervolgens is in een open vraag aan de respondenten gevraagd waarom zij van mening zijn dat de voorziening wel of niet op de beoogde locatie gevestigd kan worden. Aan de geïnterviewde omwonenden en vertegenwoordigers van organisaties in de buurt is gevraagd waarom de locatie wel of niet geschikt is voor deze woonvorm. Daarvoor geven zij verschillende argumenten. Hieronder gaan we eerst in op de argumenten van de respondenten die vinden dat de woonvorm hier wel geplaatst kan worden. Vervolgens bespreken we de argumenten van de respondenten die van mening zijn dat dit niet kan.

Wel mogelijk

Respondenten die vinden dat de woonvorm wel op deze locatie gevestigd kan worden (194; 14%) geven daarvoor verschillende redenen. De belangrijkste redenen zijn: deze personen hebben het recht om ergens te wonen; de locatie is geschikt; en de respondent woont ver weg van de beoogde locatie.

Maatschappelijke verantwoordelijkheid

Een deel van de respondenten die van mening zijn dat de woonvorm op de beoogde locatie geplaatst kan worden zegt ten eerste dat de beoogde doelgroep het recht heeft om ergens te wonen, het recht heeft op een veilige woonomgeving en het recht heeft om een 'tweede kans' te krijgen. Ze merken op dat het goed is dat het dorp een afspiegeling is van de samenleving, daar horen ook kwetsbare mensen of mensen die hun leven op een andere manier invullen bij. Bovendien is het onwenselijk om alle kwetsbare mensen bij elkaar in een wijk te laten wonen, het is juist gewenst om deze mensen te spreiden en tussen mensen zonder problemen te laten wonen. Deze respondenten zijn van mening dat de woonvorm en de potentiële bewoners in ieder geval een kans verdienen om de voorziening te laten slagen. Bovendien heeft de samenleving (en dus ook (de inwoners van) het dorp) de maatschappelijke verantwoordelijkheid alle mensen een kans te geven op een veilige en passende woonplek. Respondenten geven aan dat het belangrijk is dat mensen zich niet laten leiden door vooroordelen. Deze kwetsbare mensen zijn ook 'mens' en hebben ook rechten en we moeten hen als samenleving helpen. [D, E]

Locatie

Een deel van deze respondenten vindt daarnaast dat de beoogde locatie geschikt is voor de woonvorm. De locatie ligt niet midden in het dorp, maar vanuit de locatie zijn voorzieningen wel bereikbaar. Bovendien ligt het op een rustige plek, maar niet volledig afgesloten van de samenleving, zodat (beperkt) contact met de maatschappij mogelijk is. Volgens deze hen is de beoogde locatie voldoende prikkelarm. Ze menen dat eventuele overlast op deze locatie goed beperkt kan worden en/of zijn tevreden met de voorgenomen beheersmaatregelen. [D, E]

Afstand

Tenslotte zegt een deel van deze respondenten dusdanig ver van de beoogde locatie te wonen dat zij geen belemmeringen zien om de woonvorm op deze locatie te plaatsen. Zij verwachten persoonlijk geen overlast van de woonvorm te zullen ervaren en hebben daarom geen bezwaar tegen de voorziening. [D, E]

Aanvullende voorwaarden

Aan de respondenten die van mening zijn dat de woonvorm wel op de beoogde locatie gerealiseerd kan worden is gevraagd of dat op de beoogde manier kan of dat er nog aan aanvullende voorwaarden voldaan moet worden. Ruim de helft (56%; 108 personen) is van mening dat er niet aan aanvullende voorwaarden hoeft te worden voldaan (tabel 3.5). [E]

Tabel 3.5 U geeft aan dat de woonvorm wel op de genoemde locatie kan worden gerealiseerd. Kan de woonvorm in de huidige situatie worden gerealiseerd of moet er aan bepaalde (aanvullende) voorwaarden worden voldaan?

Regio	Kan in huidige situatie		Aanvullende voorwaarden		Totaal
	N	%	N	%	N
Groningen	12	50	12	50	24
Harkstede	27	54	24	46	50
Harkstede (GN)	3	60	2	40	5
Kolham	10	67	6	33	15
Lageland	0	-	1	100	1
Meerstad	48	57	38	44	85
Scharmer	5	50	5	50	10
Westerboek	1	100	0	-	1
Woudbloem	2	67	2	33	3
Totaal	108	56	86	44	194

Tijdens de interviews met omwonenden en vertegenwoordigers van organisaties in de buurt is gevraagd of – en zo ja, welke – maatregelen genomen moeten worden om mogelijke risico's te kunnen beheersen. Vrijwel alle geïnterviewden noemen één of enkele maatregelen, maar een deel van hen heeft – ook wanneer deze maatregelen genomen worden – er geen vertrouwen in dat risico's (voldoende) kunnen worden beheerst. [D]

De respondenten en geïnterviewden die van mening zijn dat aan aanvullende voorwaarden dient te worden voldaan noemen een aantal voorbeelden. Zij vinden de aanwezigheid van één toezichthouder, een ervaringsdeskundige en dus geen hulpverlener, onvoldoende. De verhouding van één toezichthouder op negen bewoners is naar hun mening te laag. Ook vinden zij dat er voortdurend toezicht moet zijn. De toezichthouder kan immers niet altijd op de locatie aanwezig zijn. Het is op dit moment onduidelijk wie toezicht houdt als de toezichthouder niet op het terrein aanwezig is. Als de toezichthouder niet op de locatie aanwezig is kan deze niet onmiddellijk ingrijpen wanneer een incident zich voordoet. Bovendien dient de toezichthouder niet een ervaringsdeskundige maar een professional te zijn. Deze moet bekend en zichtbaar zijn in de buurt. Ook menen zij dat er toezicht moet worden gehouden in de buurt, omdat het mogelijk is dat de bewoners van de woonvorm zich ophouden in de buurt. [D, E]

Duidelijke regels

Een deel van de respondenten is van mening dat het duidelijk moet zijn wat de consequenties zijn voor een bewoner en voor de voorziening wanneer er door omwonenden overlast wordt ervaren. Bovendien moet er voldoende gelegenheid zijn om passende maatregelen te nemen, zoals de mogelijkheid om iemand per direct uit de voorziening te verwijderen. Ook merken zij op dat aan elke vorm van overlast consequenties verbonden moeten worden. Deze afspraken en maatregelen dienen ook naar de omwonenden gecommuniceerd te worden. Tenslotte is het van belang dat deze regels ook daadwerkelijk worden nageleefd. [D, E]

Communicatie

Betere communicatie vanuit de gemeente is een voorwaarde die door een deel van de respondenten en geïnterviewden genoemd wordt. Zij vinden dat de informatievoorziening vanuit de gemeente tot nu toe onvoldoende en gebrekkig is geweest. De gemeente zou volgens hen betere voorlichting en meer informatie moeten geven, ook als de woonvorm gerealiseerd is. Respondenten zijn van mening dat dit belangrijk is om begrip en draagvlak te creëren bij omwonenden. Als duidelijker is wie precies onderdeel zijn van de doelgroep kunnen omwonenden een betere inschatting maken van de gevolgen van de komst van de voorziening. Ook merkt een aantal geïnterviewden op dat de gemeente Midden-Groningen zich tot nu toe afzijdig heeft gehouden en dat het onbekend is wat het standpunt van deze gemeente is. [D, E]

Compensatie

Enkele respondenten zijn van mening dat de direct omwonenden tegemoet gekomen moeten worden. Dit kan bijvoorbeeld door hen een financiële compensatie te geven of de mogelijke waardedaling van hun huis te compenseren. [D, E]

Inrichting terrein

Over de wijze waarop het terrein ingericht moet worden verschillen de meningen onder de respondenten en geïnterviewden. Enkel menen dat er geluidsschermen geplaatst moeten worden en dat het terrein van de woonvorm afgesloten moet worden zodat de bewoners niet van het terrein af kunnen en andere personen niet bij de woonvorm kunnen komen. Andere respondenten merken juist op dat de voorziening zo groen en open mogelijk dient te worden ingericht. Hierdoor hebben omwonenden zicht op wat er op het terrein van de woonvorm gebeurt, hetgeen de angst voor de bewoners kan doen afnemen. [D, E]

Niet mogelijk

Uit de omwonenden enquête komt naar voren dat de respondenten die van mening zijn dat de voorziening niet op deze locatie gevestigd kan worden (1196; 86%), daarvoor verschillende argumenten noemen. Ook de geïnterviewde omwonenden en vertegenwoordigers van organisaties in de buurt noemen verschillende redenen. De belangrijkste argumenten zijn: ongeschikte locatie; geen vertrouwen in de doelgroep en instanties; en gebrek aan draagvlak. Hieronder gaan we in op deze argumenten.

Ongeschikte locatie

Een groot deel van deze respondenten geeft aan dat zij van mening zijn dat de locatie niet geschikt is voor deze woonvorm. Zo komt de woonvorm te dicht bij woningen te staan en menen zij dat een dergelijke woonvorm niet in een kinderrijk woongebied thuishoort. Daarnaast merken zij op dat er voor de bewoners van de woonvorm niets te doen is in de buurt, waardoor zij vrezen dat de bewoners zich gaan vervelen en gaan rondhangen in de buurt. Een andere groep respondenten (die vele malen kleiner is) vindt de beoogde locatie juist te afgelegen. Zij menen dat de bewoners te weinig contact zullen hebben met andere mensen, waardoor zij minder socialiseren en er (te) weinig sociale controle is. Twee argumenten waarom deze locatie niet geschikt is worden vaak genoemd: de beoogde locatie ligt aan een drukke weg en een druk fietspad en de omgeving is niet prikkelarm. [D, E]

- Aanwezigheid fietspad

Veel respondenten vinden de beoogde locatie niet geschikt omdat deze direct aan een druk fietspad ligt. Dit fietspad wordt dagelijks gebruikt door een groot aantal kinderen en forensen, die onder meer naar school, werk of sport gaan. Er is voor deze passanten geen mogelijkheid om een andere route te nemen, zij moeten van dit fietspad gebruik maken en daardoor de woonvorm passeren. Respondenten vragen zich af of het met de komst van de voorziening nog veilig is om van het fietspad gebruik te maken. Men is bang voor incidenten met de bewoners van de woonvorm en is van mening dat de veiligheid van de passanten onvoldoende gewaarborgd kan worden. Volgens respondenten is de kans (te) groot dat er (ernstige) incidenten gebeuren. De gevreesde incidenten lopen uiteen van 'schrikken van de doelgroep' tot 'aanranding of verkrachting'. Schrikken van de doelgroep kan er volgens de respondenten onder meer voor zorgen dat fietsers (met name kinderen) van schrik de drukke weg op rijden. Ook vrezen deze respondenten dat bewoners van de voorziening in verwarde toestand de weg oprennen. Dit alles kan zorgen voor gevaarlijke situaties. Verschillende respondenten geven aan niet meer zelf langs de locatie te zullen fietsen of hun kind hier niet meer langs te laten fietsen, maar bijvoorbeeld gebruik te gaan maken van de auto. [D, E]

- Geen prikkelarme omgeving

Enkele respondenten merken daarnaast op dat is aangegeven dat de doelgroep behoefte heeft aan rust en gebaat is bij een prikkelarme omgeving. Het feit dat grote groepen mensen de woonvorm dagelijks passeren, zorgt er volgens hen voor dat de omgeving niet prikkelarm is waardoor de bewoners onvoldoende rust zullen ervaren. Overigens merkt een deel van deze respondenten op dat de term 'prikkelarm' in de loop van het proces meerdere malen is veranderd waardoor er onduidelijkheid bestaat over wat precies met deze term wordt bedoeld. [D, E]

Geen vertrouwen in doelgroep en instanties

Een groot deel van de respondenten zegt geen vertrouwen te hebben dat de beoogde bewoners op een veilige manier op deze locatie kunnen wonen. Dit heeft te maken met de (problematiek van de) doelgroep, maar ook met het toezicht op de bewoners. Respondenten geven aan dat de bewoners drank en drugs gebruiken, psychische problemen hebben en onvoorspelbaar gedrag vertonen. Bovendien is deze doelgroep volgens hen met name gericht op behoeftebevrediging. Men gelooft niet dat ongewenst of onveilig gedrag van de bewoners voorkomen of beheerst kan worden en zeker niet door een ervaringsdeskundige die niet altijd op de locatie aanwezig is. Bovendien kunnen de bewoners de locatie verlaten en mogen ze gaan en staan waar ze willen. De verslaving van de bewoners van de woonvorm zal er volgens respondenten bovendien voor zorgen dat dealers en mogelijk ook andere verslaafden naar de buurt komen en/of in de buurt rondhangen.

De respondenten merken verder op dat zij weinig vertrouwen hebben in instanties bij het voorkomen van overlast omdat zij niet bekend zijn met de wijkagent of het Wij-team. Aangezien deze organisaties nu niet zichtbaar zijn in de wijk, hebben de respondenten er weinig vertrouwen in dat zij een actieve rol zullen spelen in de buurt als de woonvorm gerealiseerd wordt. Daarnaast merken enkele respondenten op dat er onduidelijkheden bestaan over wie verantwoordelijk is voor de locatie. Wanneer zij nu meldingen doen bij de politie of gemeente, is er onduidelijkheid over welke gemeente of welk politiekorps hiervoor verantwoordelijk is (Groningen of Midden-Groningen). Bovendien zeggen deze respondenten dat er op meldingen die zij doen niet adequaat gereageerd wordt. [D, E]

Gebrek aan draagvlak

Onder een deel van de respondenten speelt onvrede over het beleid en/of de houding van de gemeente Groningen een rol bij de weerstand die zij hebben tegen de komst van de voorziening. Met name het voortraject rondom de mogelijke komst van de woonvorm (de locatiekeuze en de communicatie vanuit de gemeente en de betrokken organisaties) worden in zowel de interviews als in de bewoners enquête regelmatig genoemd.⁶

Verder geeft men aan dat de buurt nog maar sinds korte tijd een onderdeel is van de gemeente Groningen en dat deze buurt nu al het 'afvoerputje' van de stad dreigt te worden. Respondenten zeggen dat zij zich 'belazerd' voelen, dat zij vinden dat de stad deze doelgroep in hun buurt dumpst en dat het plan er doorgedrukt wordt. Zij zijn van mening dat voor deze locatie wordt gekozen omdat dit een gemakkelijke en goedkope optie is, omdat de infrastructuur hier al ligt. Bovendien heeft de gemeente geld gekregen voor de aanpak van dak- en thuislozen in de gemeente. Deze respondenten zijn van mening dat de gemeente haar financiële belang vooropstelt en onvoldoende rekening houdt met hun belangen als inwoner van de gemeente. Men is van mening dat de stad haar eigen problemen moet oplossen en dat er al genoeg problemen zijn in hun buurt. Zo noemt men de aardbevingsproblematiek, de hyperloop, windmolens en zonnepanelen. Deze

---

⁶ Het voortraject en de keuze voor de locatie behoren nadrukkelijk niet tot de onderzoeksopdracht. Daarom wordt daar in dit rapport niet op ingegaan. Wel blijkt uit de enquête en de gesprekken dat het voortraject invloed heeft (gehad) op de houding van de omwonenden ten opzichte van de voorziening en het vertrouwen in het al dan niet kunnen beheersen van de risico's. Op dit gebrek aan vertrouwen gaan we in dit hoofdstuk wel in.

respondenten zeggen geen enkel vertrouwen (meer) te hebben in de gemeente en de projectgroep door het voortraject en de communicatie naar omwonenden.

Ook spelen negatieve ervaringen in de buurt uit het verleden een rol. Zo geven sommigen aan dat het feit dat er enkele decennia geleden een seriemoordenaar in de buurt heeft gewoond een stempel op het dorp heeft gedrukt. Ook zegt een aantal negatieve ervaringen te hebben met een asielzoekerscentrum in Kolham en het verblijf van arbeidsmigranten en seizoenarbeiders in de buurt. [D, E]

Gevolgen

Een groot deel van de respondenten geeft aan dat het plaatsen van deze woonvorm op deze locatie de veiligheid en het gevoel van veiligheid van de omwonenden en passanten sterk zal verminderen. Dit brengt grote zorgen, stress en angsten met zich mee. Bovendien geeft men aan dat het gezien de aard van (de problematiek van) deze doelgroep onmogelijk lijkt om overlast te voorkomen.

Aanvullende voorwaarden

De respondenten die in de enquête aangeven dat de woonvorm niet op deze manier op deze locatie gevestigd kan worden, is gevraagd of het mogelijk is om aan aanvullende voorwaarden te voldoen zodat de woonvorm hier toch geplaatst kan worden. Vrijwel alle (91%) respondenten zeggen dat dit niet mogelijk is; zij zijn van mening dat de woonvorm onder geen beding op de beoogde locatie geplaatst kan worden (tabel 3.6). [E]

Tabel 3.6 U geeft aan dat de woonvorm niet op de genoemde locatie kan worden gerealiseerd. Kan dat onder geen beding of zijn er aanvullende voorwaarden mogelijk zodat de woonvorm er wel kan komen?

Regio	Onder geen beding		Aanvullende voorwaarden		Totaal
	N	%	N	%	N
Groningen	111	91	12	9	123
Harkstede	516	94	31	5	547
Harkstede (GN)	49	100	0	-	49
Kolham	46	77	14	23	60
Lageland	15	94	1	6	16
Meerstad	280	88	37	12	317
Scharmer	51	89	6	11	57
Westerboek	10	100	0	-	10
Woudbloem	13	87	2	13	15
Totaal	1091	91	103	9	1194

Een beperkt deel (9%) is van mening dat, wanneer voldaan is aan bepaalde aanvullende voorwaarden, de woonvorm toch op deze locatie geplaatst kan worden. Allereerst zou er volgens hen meer toezicht en begeleiding bij de woonvorm moeten zijn. Zij menen dat er 24 uur per dag toezicht moet zijn van een ervaren professional. Bovendien moet er snel gehandeld worden als er sprake is van overlast. Enkele respondenten vinden cameratoezicht noodzakelijk. [E]

Een aantal respondenten is van mening dat de woonvorm verder 'naar achteren' aan de Hoofdweg geplaatst moet worden. Op deze wijze staat de woonvorm verder af van omwonenden en ook verder af van het fietspad. Enkele andere respondenten vinden dat de verkeersstromen zo aangepast moeten worden dat het niet meer noodzakelijk is om de woonvorm te passeren. Tenslotte zijn enkele respondenten van mening dat er een hek om de woonvorm geplaatst moet worden en dat de bewoners het terrein niet (zonder toezicht) mogen verlaten. [E]

Invloed op de buurt

In de omwonenden enquête is aan alle respondenten is gevraagd op welke wijze de komst van de woonvorm de door de respondent ervaren leefbaarheid en veiligheid in de buurt zal beïnvloeden. Een ruime meerderheid (83%) van de respondenten denkt dat de komst van de woonvorm de door hen ervaren leefbaarheid en veiligheid in de buurt (zeer) negatief zal beïnvloeden (tabel 3.7). [E]

Tabel 3.7 Denkt u dat de realisatie van de woonvorm negatieve of positieve invloed heeft op hoe u de leefbaarheid en veiligheid in de buurt ervaart?

Regio	(zeer) negatief		neutraal		(zeer) positief		Totaal
	N	%	N	%	N	%	N
Groningen	121	82	25	17	1	1	147
Harkstede	531	89	58	10	6	1	595
Harkstede (GN)	46	85	8	15	-	-	54
Kolham	56	75	18	24	1	1	75
Lageland	17	100	-	-	-	-	17
Meerstad	293	74	90	23	12	3	395
Scharmer	54	81	12	18	1	1	67
Westerboek	10	91	-	-	1	9	11
Woudbloem	13	72	4	22	1	6	18
Totaal	1141	83	215	16	23	2	1379

Positieve invloed

De personen (2%) die denken dat de woonvorm een positieve invloed heeft op de door hen ervaren leefbaarheid en veiligheid in de buurt geven aan dat zij het als positief zien dat er meer diversiteit in de buurt komt. Dit neemt volgens hen stigma's en vooroordelen die bestaan over de doelgroep (en kwetsbare mensen in het algemeen) weg en zorgt voor meer begrip voor kwetsbare mensen. Ook zien zij het als een positieve ervaring om iedereen een plek te geven en als dorp te laten zien dat zij deze mensen welkom heten en accepteren. [E]

Neutraal

Een deel van de respondenten (16%) die verwachten dat de komst van de woonvorm geen invloed zal hebben op de door hen ervaren leefbaarheid en veiligheid in de buurt geven aan te ver van de beoogde locatie te wonen om hier de gevolgen van te ervaren. Andere respondenten gaan ervanuit dat – mede door voldoende toezicht – er geen hinder of overlast zal ontstaan door de bewoners van de woonvorm. [E]

Negatieve invloed

Een ruime meerderheid (83%) van de respondenten verwacht dat de komst van de woonvorm een (zeer) negatieve invloed zal hebben op hoe zij de leefbaarheid en veiligheid in de buurt ervaren. Als aan hen wordt gevraagd hun antwoord zo concreet mogelijk toe te lichten is verreweg de meest genoemde reden een toenemend gevoel van onveiligheid, met name om de woonvorm te passeren, maar ook in en om de eigen woning. Daarbij wordt vaak specifiek de zorg om de veiligheid van passerende en alleen thuisblijvende kinderen genoemd. Omwonenden vrezen dat zij - als de woonvorm er komt - dagelijks angstgevoelens te verwerken zullen krijgen, omdat er op elk moment van de dag iets zou kunnen gebeuren. Het gedrag van de doelgroep is - door de gemeente zelf - beschreven als onvoorspelbaar, waardoor nooit met zekerheid is te zeggen of risico's zich zullen voordoen, hoe laag de risico's ook zijn.

Ook is men bang voor overlast door de bewoners, zoals rondhangen in het dorp, geluidsoverlast, middelengebruik op straat en het aantrekken van dealers en/of andere personen uit de doelgroep. [E]

Tussenconclusies Skaeve Huse

- Het draagvlak voor vestiging van de woonvorm op de beoogde locatie is zeer laag (zowel in de directe omgeving als in de bredere omtrek) en er is onder omwonenden vrijwel geen vertrouwen in een goede beheersing van de overlast en de risico's. Een ruime meerderheid van de omwonenden (86%) vindt dat de woonvorm niet - en vaak onder geen beding - op de beoogde locatie kan worden gevestigd. De omschrijving van de beoogde doelgroep (complexe problematiek, middelengebruik en onvoorspelbaar gedrag) boezemt de omwonenden veel angst in. Men is van mening dat de locatie niet geschikt is, omdat deze aan een doorgaande weg en een druk fietspad ligt waar dagelijks veel mensen gebruik van maken. Het feit dat mensen (en met name kinderen) regelmatig de woonvorm moeten passeren (en mogelijk met de bewoners geconfronteerd worden) zorgt voor veel angstgevoelens bij omwonenden. Er is geen mogelijkheid om een andere route te nemen en zo de voorziening te vermijden. Deze respondenten hebben er bovendien weinig vertrouwen in dat er (aanvullende) maatregelen kunnen worden genomen om overlast en risico's te beperken. [D, E]
- Dat er twijfels zijn over de beheersbaarheid van de risico's blijkt ook uit het feit dat een minderheid (14%) van respondenten vindt dat de woonvorm er in principe zou moeten kunnen komen, maar alleen onder de voorwaarde dat de overlast en risico's serieus worden genomen en echt worden beheerst. Zij menen dat daarvoor extra maatregelen nodig zijn, zoals meer toezicht (24 uur per dag) door een professionele hulpverlener (en niet alleen een ervaringsdeskundige). Ook moeten er duidelijkere regels en afspraken zijn over wat er gebeurt als bewoners zich niet aan de regels houden en wie er verantwoordelijk is als het toch misgaat. Tot dusver zijn deze afspraken niet helder genoeg gecommuniceerd, volgens omwonenden. Dit wekt bij hen niet het vertrouwen dat de overlast en de risico's echt kunnen worden beheerst. [D, E]
- Omwonenden vrezen dat hun dagelijks leven niet meer hetzelfde zal zijn als de woonvorm er komt. Een ruime meerderheid (83%) van de respondenten denkt dat de komst van de woonvorm een negatieve invloed zal hebben op hoe zij de leefbaarheid en veiligheid in de buurt ervaren. Het gaat hierbij niet zozeer om een negatieve impact als gevolg van concrete gebeurtenissen of gedragingen, maar meer om een negatieve invloed door dagelijks sluimerende angstgevoelens. Omwonenden menen dat zij - als de woonvorm er zou komen - dagelijks gevoelens van angst te verwerken zullen krijgen, omdat er op elk moment van de dag iets zou kunnen gebeuren met henzelf en/of met hun gezin. Het gedrag van de doelgroep

is onvoorspelbaar, waardoor nooit met zekerheid is te zeggen of de risico's zich zullen voordoen, hoe laag deze ook zijn, aldus de omwonenden. [D, E]

- Er is sprake van een forse vertrouwensbreuk tussen de omwonenden en de gemeente Groningen. Omwonenden in de directe en wijdere omgeving hebben het gevoel dat zij door de gemeente Groningen niet serieus worden genomen en dat de omgeving als 'afvoerputje' wordt gebruikt. Uit de antwoorden op de enquête spreken veel negatieve gevoelens richting de gemeente Groningen. Het gaat niet alleen om het voortraject voor deze woonvorm (genoemd worden: geen gedegen locatieonderzoek, steeds mildere doelgroepomschrijving, niet voldaan aan eigen opgestelde criteria en vermoedens van financiële belangen), maar ook andere voorzieningen die (mogelijk) in deze buurt worden (of zijn) geplaatst. Omwonenden hebben zeer weinig vertrouwen in de gemeente en haar beloften omtrent de beheersing van de woonvorm. [D, E]

3.3 Risico's Skaeve Huse

In de omwonendenenquête zijn de respondenten enkele risicoscenario's voorgelegd. Vervolgens is gevraagd per scenario aan te geven in hoeverre zij denken dat dit daadwerkelijk zal gebeuren als de woonvorm op de beoogde locatie wordt gerealiseerd. [E]

De risico's waarvan volgens de omwonenden de kans het grootste is dat deze daadwerkelijk zullen voorkomen zijn:

- Meer omwonenden durven niet langs de beoogde locatie te fietsen uit angst voor grensoverschrijdend gedrag en/of slachtoffer van een misdrijf te worden (86%)
- Meer omwonenden voelen zich op straat onveilig (83%)
- Meer grensoverschrijdend gedrag (81%)
- Softdrugsgebruik in de openbare ruimte neemt toe (81%)
- Alcoholgebruik in de openbare/publieke ruimte neemt toe (80%)

De risico's waarvan de omwonenden denken dat ze het minste voor zullen komen zijn:

- Groter gebrek aan parkeerruimte (11%)
- Verkeersdrukke neemt toe (23%)
- Minder omzet voor ondernemers als direct gevolg van de vestiging van de woonvorm (33%)
- Agressief rijgedrag neemt toe (36%)
- Minder leden voor verenigingen als direct gevolg van de vestiging van de woonvorm (36%)

Aan de geïnterviewde omwonenden en vertegenwoordigers van organisaties in de buurt is eveneens gevraagd of er volgens hen risico's zijn verbonden aan de komst van de woonvorm, en zo ja, wat deze risico's volgens hen zijn. Ook zij geven aan dat de woonvorm zal zorgen voor gevoelens van onveiligheid, angst en stress bij de omwonenden. Het idee dat de woonvorm mogelijk geplaatst zal worden zorgt nu al voor veel angst en stressgevoelens. Daarnaast vreest men voor overlast, zoals geluids-, stank- en zichtoverlast, dronken personen op straat, lastigvallen van voorbijgangers en grensoverschrijdend gedrag naar kinderen en vrouwen door de bewoners van de woonvorm. [D]

De ondernemers in de regio vrezen voor minder klanten en daardoor een terugloop aan inkomsten door de komst van de woonvorm. Zij vermoeden dat klanten de (route naar de) onderneming (langs de voorziening) zullen mijden uit angst voor de bewoners. [D]

Verschillende geïnterviewden maken zich zorgen over de interactie van de omwonenden met de bewoners van de voorziening. Door de heftige, negatieve gevoelens die bij een deel van de omwonenden speelt zal de doelgroep negatief en argwanend benaderd worden. Dit kan zorgen voor een vijandige houding naar de bewoners. Enkele geïnterviewden vrezen dat een confrontatie tussen de bewoners en de omwonenden tot de mogelijkheden behoort; zij hebben gehoord dat omwonenden actie willen voeren als de woonvorm wordt gerealiseerd. Ook geven zij aan dat het mogelijk is dat (hang)jongeren/jeugd uit de buurt nieuwsgierig zijn naar de doelgroep en zich uitdagend naar hen kunnen gedragen. [D]

Enkele geïnterviewden vertrouwen erop dat de gemeente en de zorginstellingen de juiste keuzes maken en dat de risico's zullen worden beheerst. Andere geïnterviewden hebben geen enkel vertrouwen in de gemeente, de zorginstellingen en het kunnen beheersen van risico's. Met name (de communicatie tijdens) het voortraject zorgt voor een zeer sceptische houding ten opzichte van deze organisaties. Ook hebben deze respondenten er geen vertrouwen in dat de verbinder voldoende in staat is de risico's te beperken. Deze verbinder is geen professionele hulpverlener en is niet constant op de locatie aanwezig of in de directe omgeving van de woonvorm. [D]

Verder geven een aantal geïnterviewden aan dat er dusdanig veel organisaties betrokken zijn dat zij vrezen dat gedeelde verantwoordelijkheid geen verantwoordelijkheid is. Zij zeggen (in de media) veel verhalen te horen waarin afstemming tussen (zorg)partijen niet goed gaat en tot dramatische gevolgen leidt. [D]

Tussenconclusies risico's Skaeve Huse

- Wederom blijkt dat de zorgen van omwonenden zich met name concentreren rond hoe zij de leefbaarheid en veiligheid zullen ervaren als de woonvorm er daadwerkelijk komt. Omwonenden vrezen dat hun dagelijkse leven niet meer hetzelfde zal zijn. Een ruime meerderheid (80% tot 86%) van de respondenten denkt dat zij zich minder veilig zullen voelen en niet meer langs de woonvorm zullen durven te lopen of fietsen (vermijdingsgedrag). Angstgevoelens bij omwonenden en passanten zouden ook voor de ondernemers in de buurt mogelijk negatieve gevolgen kunnen hebben, aldus de omwonenden. [E]
- Omwonenden vrezen een toename van diverse vormen van overlast en hebben er vrijwel geen vertrouwen in dat de risico's kunnen worden beheerst. De komst van de woonvorm zou volgens hen kunnen resulteren in een toename van gebeurtenissen die een negatieve impact op de leefbaarheid hebben. Er worden diverse vormen van overlast genoemd, waaronder een toename van het grensoverschrijdend gedrag als gevolg van alcohol- en softdrugsgebruik. Geïnterviewden maken zich ook zorgen over de mogelijke negatieve interactie tussen omwonenden en hangjongeren en de bewoners van de woonvorm en de gevolgen van dien. Het voortraject (geen gedegen locatieonderzoek, steeds mildere doelgroepomschrijving, niet voldaan aan eigen opgestelde criteria en vermoedens van financiële belangen volgens omwonenden) in combinatie met het vermeende gebrek aan afstemming tussen de zorgpartijen in het algemeen, maakt dat omwonenden de kans op beheersing van de risico's als de woonvorm er daadwerkelijk komt erg laag inschatten. [D, E]

3.4 Aanvullende informatie interviews

Een deel van de geïnterviewden, met name vertegenwoordigers van organisaties, begrijpt de keuze voor deze locatie voor de woonvorm. De infrastructuur is al aanwezig op deze locatie, het is een relatief rustige buurt (in vergelijking met de stad) en er zijn voorzieningen in de buurt. In ongeveer de helft van de interviews, met name met omwonenden en enkele ondernemers, worden daarentegen uitsluitend nadelen van deze locatie genoemd. Deze geïnterviewden benoemen vooral de risico's die het plaatsen van de woonvorm op deze locatie volgens hen met zich meebrengt.

Deze risico's zijn in de voorgaande paragrafen reeds besproken en betreffen voornamelijk: zorgen voor de veiligheid van omwonenden en passanten, in het bijzonder kinderen en de daarmee gepaard gaande grote toename van angst en onveiligheidsgevoelens in de buurt. Ook noemt een deel van de geïnterviewden de interactie van de bewoners met mensen in de buurt als mogelijk risico. Enerzijds omdat (hang)jongeren de doelgroep interessant kunnen vinden, contact met hen zoeken en hen mogelijk provoceren. Anderzijds omdat de emoties van omwonenden en ondernemers in de buurt ten opzichte van de mogelijke komst van de voorziening dusdanig hoog kunnen oplopen dat ook kleine incidenten een heftige reactie vanuit de buurt kunnen veroorzaken. [D]

Voortraject

In de (groeps)gesprekken met omwonenden en enkele ondernemers uit de buurt wordt door de respondenten aangegeven dat het voortraject (ook) van invloed is op hun houding ten opzichte van de woonvorm. Volgens deze respondenten is er door de gemeente geen grondig vooronderzoek gedaan naar alle mogelijke locaties, is de communicatie vanuit de gemeente slecht en gaan financiële belangen van de gemeente voor maatschappelijke belangen. Bovendien geven zij aan dat op hun berichten regelmatig geen antwoord komt, op vragen geen bevredigende antwoorden worden gegeven en de gemeente er niet voor open staat om in gesprek te gaan over feiten die door de omwonenden worden aangedragen. Daarnaast wordt er geen eenduidige doelgroepomschrijving gegeven (deze zou steeds 'milder' worden). De houding van de gemeente in het voortraject zorgt ervoor dat de respondenten geen enkel vertrouwen hebben in de gemeente, de zorgpartijen en eventuele afspraken die zouden kunnen worden gemaakt over de woonvorm. [D]

Betrokken worden

Met name directe omwonenden en enkele ondernemers die we hebben gesproken willen niet betrokken worden bij de beheersing van de woonvorm, omdat zij van mening zijn dat het vestiging van de woonvorm absoluut niet passend is op deze locatie. Zij geven aan niet mee te willen denken over de oplossing van een probleem dat door de gemeente aan haar burgers wordt opgedrongen.

Andere ondernemers in de buurt en vertegenwoordigers van belangenverenigingen staan er meer voor open om betrokken te worden bij de woonvorm. Hoe hier in de praktijk vorm aan zou moeten worden gegeven vinden de respondenten lastig te bepalen. Ze hebben niet genoeg kennis over de doelgroep, maar kunnen wel meedenken over hoe deze personen een plek kan worden gegeven in de samenleving. Ook geven een aantal

respondenten aan dat bewoners en ondernemers uit de buurt regelmatig contact met hen zoeken over dit onderwerp. Zij vinden het daarom goed dat zij voldoende kennis hebben over (de ontwikkelingen rondom) de woonvorm en haar bewoners. [D]

Tussenconclusies aanvullende informatie interviews

- Op basis van de interviews ontstaat een duaal beeld, waarbij de ene helft van de geïnterviewden wel begrip kan opbrengen voor de locatiekeuze en de andere helft absoluut niet. Het eerstgenoemde deel geeft ook aan wel mee te willen denken over mogelijke beheersmaatregelen, terwijl de tweede groep daar totaal niet voor open staat. Op basis van de resultaten van de enquête mag worden verondersteld dat de laatstgenoemde groep waarschijnlijk veel breder vertegenwoordigd is in de directe en wijdere omgeving dan de eerste groep. [D, E]
- Uit de interviews wordt de sterke invloed van het voortraject op de beleving en visie van omwonenden duidelijker. Volgens hen was er geen gedegen locatieonderzoek, een steeds mildere doelgroepomschrijving, is niet voldaan aan eigen opgestelde criteria en zijn er vermoedens van financiële belangen. In de interviews wordt de gemeente Groningen als een onbetrouwbaar overheidsorgaan omschreven en omwonenden geven aan het gevoel te krijgen dat politieke en financiële belang boven het welzijn van de burger worden geplaatst. Op basis van de resultaten van de enquête mag worden verondersteld dat dit gevoel breed wordt gedeeld in de directe en wijdere omgeving van de beoogde locatie. [D, E]
- In de interviews wordt, meer dan in de enquête, ingegaan op de mogelijke betrokkenheid van omwonenden bij de beheersing van de risico's. Op basis van de interviews in combinatie met die van de enquête mag worden verondersteld dat de bereidheid van omwonenden om mee te denken c.q. helpen bij de beheersing van de woonvorm erg laag is. Omwonenden krijgen het gevoel dat zij verantwoordelijk worden gemaakt voor een probleem dat zij niet hebben veroorzaakt en aan hen wordt opgedrongen. Er zijn weliswaar respondenten die er voor open staan om betrokken te worden bij het voorkomen dan wel beheersen van de risico's, maar getuige de resultaten van de enquête is deze groep ondervertegenwoordigd in de directe en wijdere omgeving. [D, E]

4. ERVARINGEN PROFESSIONALS

In dit hoofdstuk gaan we in op de al opgedane ervaringen met Skaeve Huse in Nederland en de beoogde doelgroep op basis van de deskresearch en de interviews met experts in Groningen en Skaeve Huse elders. We bespreken de oorsprong van de woonvorm (het Deens model) alvorens de Skaeve Huse projecten in Nederland te beschrijven. Deze exercitie heeft enerzijds als doel om na te gaan op welke aspecten de voornemens in Groningen overeenkomen met of afwijken van de andere Nederlandse projecten. Anderzijds is het doel om in kaart te brengen wat de ervaringen van professionals ons leren over de mogelijke risico's van realisatie van de woonvorm op de beoogde locatie aan de Hoofdweg (voormalig huisnummer 143a) te Harkstede.

4.1 Deens model

Skaeve Huse betreft een speciale vorm van huisvesting die specifiek gericht is op individuen met normafwijkend gedrag, welke (naar verwachting) zware overlast (zouden kunnen) veroorzaken in reguliere woonvormen en wijken (FEANTSA, 2009; Hansen, 2010). In Denemarken is het een inmiddels beproefd woonconcept, waarmee zowel dakloosheid (de beoogde doelgroep woont in elk geval niet (meer) op straat) als woonoverlast (zou ontstaan bij reguliere bewoning door de beoogde doelgroep) kan worden voorkomen (Singelenberg, 2010). Aan dit woonconcept ligt een gedachtengoed ten grondslag, dat in de literatuur doorgaans wordt aangeduid als 'het Deens model'.

Oorsprong

De oorsprong van het Deense model ligt in een onderzoek uit 1993, waarin een aantal alternatieve en onconventionele huisvestigingsvormen in Kopenhagen en andere Deense gemeenten zijn onderzocht (Sorensen, 1993). Het ging om spontaan opgezette, kleine gemeenschappen, waarvan de leden er een alternatieve levensstijl op na hielden. Het onderzoek liet zien dat deze gemeenschappen een plaats boden aan individuen die hoogstwaarschijnlijk anders vanwege hun deviante gedrag dakloos zouden zijn geweest. Aangezien dergelijke gemeenschappen zich doorgaans vestigden op dun- of onbevolkte locaties, veroorzaakten zij ook geen overlast voor anderen in de directe omgeving.

Het idee om een woonterrein te faciliteren waar dergelijke individuen ongestoord hun gang mogen gaan, mits zij geen overlast veroorzaken, is dan geboren. Mede naar aanleiding van dit onderzoek stelt de Deense regering in de periode 1999-2003 middelen ter beschikking om permanente huisvesting in de vorm van terreinbewoning te creëren voor mensen 'in de marge van de samenleving' (Singelenberg, 2010; Singelenberg & Tabak, 2005). Er wordt een pilot opgestart en de eerste projecten worden gerealiseerd (Hansen, 2010).

Complex en woningen

De eerste skaeve huse-projecten zijn qua inrichting en woningen het beste te vergelijken met een volkstuincomplex of een vakantiepark (Singelenberg, 2010). Het gaat om kleine vrijstaande houten huisjes met ongeveer 30 vierkante meter aan woonoppervlakte. De

woningen hebben een woonkamer/keuken, een slaapkamer en een badkamer met toilet. Elke woning heeft ook een kleine veranda. De bewoners mogen hun huisje naar eigen inzicht inrichten en het ook tot op zekere hoogte verbouwen.

Het Deens model gaat wat betreft het complex en de woningen uit van de volgende punten (Meert, 2005; Singelenberg, 2010; Singelenberg & Tabak, 2005):

- niet meer dan twintig wooneenheden per locatie; acht tot tien is optimaal
- de gemeente stelt basisnormen op, vooral op het gebied van (brand)veiligheid;
- verbouwen, aanbouwen en bijbouwen is toegestaan mits binnen de veiligheidsnormen;
- bewoners mogen zelfgebouwde kacheltjes aanbrengen, mits binnen de veiligheidsnormen;
- de woningcorporatie verzorgt het technisch onderhoud van de huisjes;
- bewoners moeten huur en energiekosten betalen, hetgeen op hun uitkering wordt ingehouden.

Verder is van belang te melden dat de Denen een afstand van minstens honderd meter aanhouden tot de dichtstbijzijnde woonbebouwing (Singelenberg, 2010). Anderzijds mogen de skaeve huse niet meer dan anderhalve kilometer liggen van het dichtstbijzijnde winkelcentrum, zodat bewoners gewoon hun inkopen kunnen doen in de wijk. Het Deense model gaat er dan ook vanuit dat er contact tot stand komt met de bevolking. Bewoners van Skaeve Huse worden niet van de buitenwereld geïsoleerd.

Doelgroep en uitgangspunten

Het Deens model expliciteert niet welke kenmerken de doelgroep heeft, maar stelt dat de Skaeve Huse zijn bedoeld voor mensen die 'zich niet willen of kunnen aanpassen aan het woon- en zorgcircuit' (Singelenberg & Tabak, 2005). Met andere woorden, personen die 'onbekommerd hun eigen (normafwijkende) gang willen gaan' komen in aanmerking voor Skaeve Huse. Het Deens model maakt daarbij bewust geen onderscheid in probleemcategorieën; verslaafden zijn even welkom als psychiatrische patiënten en dakloze prostituees (Singelenberg, 2005; Singelenberg & Tabak, 2005).

Het lijkt te gaan om 'moeilijk plaatsbaren' die zijn vervreemd van de samenleving. In de literatuur wordt deze doelgroep omschreven als personen met zeer complexe multiproblematiek in combinatie met gedragsstoornissen, waarbij het kan gaan om een combinatie van psychiatrische problemen, een licht verstandelijke beperking en/of verslavingen (Planije & Tuynman, 2015; Tuynman et al., 2010). Ook kunnen zij agressief en (zelf)destructief gedrag vertonen als gevolg van ernstige psychische aandoeningen en/of persoonlijkheidsstoornissen, waardoor zij niet goed in sociale groepen en 'prikkelrijke' omgevingen functioneren.

Met oog op de doelgroep worden de uitgangspunten van reguliere opvangvoorzieningen - doorstroom en re-integratie - bij deze vorm van 'terreinbewoning' niet nagestreefd. Vaak hebben bewoners reeds een lang traject van begeleiding achter de rug, dat niet tot de gewenste gedragsverandering heeft geleid en weten opvangvoorzieningen zich geen raad meer met het 'uitdagende gedrag' van deze doelgroep (Meert, 2005). Het Deens model van Skaeve Huse streeft naar stabilisering en enige verbetering van kwaliteit van leven (Meert, 2005). Op de bewoners wordt geen druk uitgeoefend om te re-integreren (Singelenberg, 2010).

Verder kiest men er in het Deense model voor om de bewoners van de Skaeve Huse zo veel mogelijk autonomie te geven. Daarbij geldt het uitgangspunt dat hun gedrag niet per sé hoeft te stroken met de leefwijze van de gemiddelde burger (Singelenberg, 2010; Singelenberg & Tabak, 2005). Er wordt geen vaste 'dagbesteding' aangeboden; er wordt van de bewoners verwacht dat zij zichzelf gedurende de dag bezighouden.

Beheer en begeleiding

Het Deense model gaat uit van terreinbeheer en woonbegeleiding (Singelenberg & Tabak, 2005). Er wordt een beheerder aangesteld die de zorg voor het terrein c.q. complex voor zijn rekening neemt. Daarnaast wordt een dagelijkse begeleider aangesteld die ook een belangrijke rol als vertrouwenspersoon voor de bewoners vervult. De omvang van de woonbegeleiding bedraagt twee tot acht uur per dag per complex (Singelenberg, 2010). De bewoners die meer zorg of dienstverlening nodig hebben, kunnen een beroep doen op de reguliere voorzieningen, zoals de thuiszorg, maatschappelijk werk en verslavingszorg (Meert, 2005).

Voorwaarden

Zoals gezegd, kunnen bewoners hun gang gaan op het terrein, zolang zij geen overlast veroorzaken voor de directe omgeving. Daarnaast is het in het Deense model een harde voorwaarde dat bewoners hun huis bewoonbaar houden (Singelenberg, 2010). Hieruit volgt, dat om in aanmerking te komen voor huisvesting in Skaeve Huse, bewoners enigszins afspraken moeten kunnen nakomen. Ook wordt doorgaans als voorwaarde gesteld dat de beoogde bewoners niet kunnen worden gerelateerd aan geweldsincidenten of zedendelicten.

Effecten

De effecten voor omwonenden van Skaeve Huse in Denemarken zijn niet onomstotelijk vastgesteld. Een evaluatierapport (Radet for Socialt Udsattes, 2004) beschrijft dat de onrust en weerstand die aanvankelijk bestonden bij de aankondiging van het project in de loop van de tijd geheel zijn verdwenen, maar het betreft hier uitsluitend de indrukken van betrokken professionals (Singelenberg, 2010). De mening van omwonenden is niet uitgevraagd.

4.2 Skaeve Huse in Nederland

Naar voorbeeld van Denemarken is de Stuurgroep Experimenten Volkshuisvesting (SEV) in 2005 het experiment Skaeve Huse in Nederland gestart. De SEV heeft een aantal gemeenten gevraagd te participeren in het experiment. Zeven steden in Nederland hebben hieraan deelgenomen. Op basis van de voor dit onderzoek geraadpleegde informatiebronnen telt Nederland momenteel 11 gerealiseerde Skaeve Huse projecten. In het kader van dit onderzoek is vanuit verschillende bronnen (eerder onderzoek, documenten over de projecten en interviews met betrokkenen van de projecten) informatie verzameld over deze Skaeve Huse projecten. De resultaten zijn weergegeven in matrix 4.1. In de rest van deze paragraaf bespreken we de verschillende aspecten uit de matrix en maken we de vergelijking met de Groningse voornemens.

Over het algemeen putten de projecten qua opzet uit het Deense model, maar op een tweetal punten wijken alle Nederlandse varianten hier duidelijk vanaf:

- gebouwd op tijdelijke locaties voor maximaal periodes van enkele jaren (in Denemarken is vestiging permanent);
- naast het huurcontract gelden doorgaans aanvullende gedragsregels en begeleidingsafspraken (in Denemarken niet).

Matrix 4.1 Algemene informatie Nederlandse Skaeve Huse projecten¹

Gemeente	Woningen	Beheer	Locatie	Doelgroep	Overlast
Amsterdam	5 containers	Huismeester (4 dagen in de directe nabijheid aanwezig)	Net buiten woonwijk (gescheiden door een waterpartij)	<ul style="list-style-type: none"> • Huisuitzettingsgevallen • Alleenstaande mannen ouder dan 30 jaar 	Nauwelijks incidenten of overlast gemeld
Arnhem	5 tweekamerwoningen met berging	Woonbegeleider (1 à 2 uur per dag)	Braakliggende grond, omzoomd door bomen (dichtstbijzijnde woning op 100 meter)	<ul style="list-style-type: none"> • Chronische zorgcliënten • Mannen tussen de 40 en 60 jaar • Psychiatrische problematiek 	Nauwelijks incidenten of overlast gemeld
Dordrecht	5 containers	Twee sociaal beheerders (gezamenlijk contract voor 36 uur per week)	Direct naast bedrijventerrein	<ul style="list-style-type: none"> • Psychiatrische problematiek • Langdurig dakloos • Huisvesting in de reguliere woningvoorraad is niet mogelijk Eerdere trajecten zijn niet gelukt 	Nauwelijks incidenten of overlast gemeld (N.B. Bewoners ervaren zelf wel overlast)
Eindhoven	12 woningen	<ul style="list-style-type: none"> • Toezichthouder (20 uur per week) • Cameratoezicht 	Industrieterrein (rand winkelgebied)	<ul style="list-style-type: none"> • Mannen 40-50 jaar • Verslaving • Psychiatrische problematiek • LVB • Kan zelfstandig wonen 	Geen incidenten of overlast gemeld
Hilversum	6 containers	Woonbegeleiding	Bedrijventerrein (rand woonwijk) aan drukke weg	<ul style="list-style-type: none"> • Dakloosheid • Alcoholverslaving 	Geen incidenten of overlast gemeld
Kampen	4 containers	Huismeester (vijf uur per week)	Industrieterrein (rand woonwijk)	<ul style="list-style-type: none"> • Huisuitzettingsgevallen • Gedragsstoornissen • Geen sociaal aanpassingsvermogen • Verslaving • Geen begrip van samenleven • Mogelijk agressief 	Dealen in drugs en geluids-overlast door één bewoner.
Maastricht	4 woonunits	<ul style="list-style-type: none"> • Cameratoezicht • Woonbegeleider (10 uur per week) • Bewaker 	Oude locatie: bedrijventerrein Nieuwe locatie: naast locatie Leger des Heils	<ul style="list-style-type: none"> • Huisuitzettingsgevallen • Dakloosheid • Woonwens • Huisvesting in de reguliere woningvoorraad is niet mogelijk 	Oude locatie: ja, escalatie Nieuwe locatie: geen incidenten of overlast gemeld

¹ De matrix is gebaseerd op zowel verzamelde documentatie [A] als informatie uit de interviews met experts van andere Nederlandse Skaeve Huse projecten [C]. De gebruikte documenten zijn opgenomen in de lijst met geraadpleegde literatuur achter in dit rapport. De onderdelen die zijn aangevuld met informatie uit de interviews zijn in de matrix lichtblauw gearceerd.

Rotterdam	11 woningen	Sociaal beheerder (7 dagen per week, 16 uur per dag)	Direct naast bedrijventerrein	<ul style="list-style-type: none"> • Alleenstaand • Personen die zich niet aan een gewone woonomgeving kunnen of willen aanpassen 	Nauwelijks incidenten of overlast gemeld
Tilburg	9 containers	Huismeester (36 uur per week)	Bij kantoorpanden (net buiten een woonwijk)	<ul style="list-style-type: none"> • Huisuitzettingsgevallen • Chronische zorgcliënten • Alleenstaand of tweepersoons-huishouden. • Hulptrajecten ineffectief of geweigerd 	Nauwelijks incidenten of overlast gemeld
Utrecht	7 woningen	Onbekend	Nieuwbouwwijk (dichtstbijzijnde woning binnen 100 meter)	<ul style="list-style-type: none"> • Mensen met een verleden van overlast • Psychiatrische problematiek 	Geluids-overlast in de eerste maanden
Velsen	3 tweekamerwoningen	<ul style="list-style-type: none"> • Geen toezichthouder • 24/7 geopende meldlijn 	Weiland (dichtstbijzijnde woning op 200 meter)	<ul style="list-style-type: none"> • Huisuitzettingsgevallen • Psychiatrische problematiek • LVB • Kan zelfstandig wonen 	Nauwelijks incidenten of overlast gemeld

Kanttekening: alleen gerealiseerde projecten

We merken op dat in dit onderzoek alleen gerealiseerde en succesvolle projecten zijn meegenomen. Er dient rekening mee te worden gehouden dat de ervaringen van gemeenten bij al gerealiseerde projecten waarschijnlijk positiever zijn dan in gemeenten waar wel plannen waren maar projecten nooit gerealiseerd zijn. Hier wordt bij de risico-inschatting rekening mee gehouden.

Woningen

Op het terrein van Nederlandse Skaeve Huse projecten staan tussen 4 en 12 woningen voor bewoners. De Groningse voornemens sluiten daar met 9 containerwoningen op aan. Ook op andere projecten worden doorgaans container- of tweekamerwoningen geplaatst.

Beheer

Of er beheer en toezicht op de locatie is georganiseerd verschilt sterk per project. Waar er bij sommige projecten voor is gekozen om 24 uur per dag een beheerder aan te stellen die het terrein alle dagen van de week in de gaten houdt, is bij andere projecten geen of weinig toezicht georganiseerd aangesteld. Het Groningse plan - waarbij een verbinder/beheerder op het terrein komt wonen en voor een groot deel van de dag toezicht houdt - sluit meer aan bij de eerste dan de laatste groep en kan als een relatief zware beheersconstructie worden gezien.

Locatie

Vrijwel alle andere Nederlandse Skaeve Huse projecten zijn (net) buiten de bebouwde kom gevestigd. Het gaat veelal om bedrijventerreinen of industrieterreinen. De 100 meter afstand tot bewoning die door het Deense model wordt geadviseerd wordt doorgaans in acht genomen. Bij projecten die relatief dicht bij de bewoning worden gerealiseerd is vaak sprake van een (natuurlijke) afbakening (zoals water, bebossing of een snelweg) tussen de woonvorm en de bewoning. Wat dit aspect betreft wijken de Groningse voornemens af van die van de meeste andere projecten in het land. De dichtstbijzijnde woning ligt (in het meest gunstige geval) op 75 meter van de beoogde locatie aan de Hoofdweg (voormalig huisnummer 143a). Twee andere Nederlands projecten zijn ook binnen 100 meter van de dichtstbijzijnde woning gevestigd, maar het gaat daar niet om projecten die aan een soortgelijke doorgaande weg gevestigd zijn.

Doelgroep

Bij de Nederlandse projecten Skaeve Huse kunnen grofweg de volgende drie doelgroepen worden onderscheiden:

- A. gevallen van huisuitzetting wegens extreme burenoverlast;
  - B. chronische zorgcliënten die niet in groepsverband kunnen functioneren;
  - C. buitenslapers en zorgwekkende zorgmijders.
- **Ad A. Huisuitzettingsgevallen:** Deze doelgroep vormde de oorspronkelijke aanleiding voor het experiment met Skaeve Huse in Nederland. Met name de eerder gerealiseerde projecten lijken zich op deze doelgroep te richten. Het gaat om personen die uit hun huis gezet zijn wegens meervoudige problemen, waartoe in ieder geval behoort het veroorzaken van extreme burenoverlast. Het aanbod van een tweedekanswoning (met verplichte begeleiding) heeft bij deze doelgroep niet tot een positief resultaat geleid. Wel is vastgesteld dat de persoon in kwestie in principe in staat is om zelfstandig een huishouden te voeren en dat deze niet lijdt aan 'ernstig regieverlies'. Ook mag de persoon niet een gevaar vormen voor zichzelf of voor zijn omgeving. Er is dus geen grond voor (gedwongen) opname in een zorginstelling. Ook is er geen sprake van veroordeling tot (langdurige) celstraf of TBS. In de meeste gevallen gaat het om alleenwonende mannen in de middelste leeftijdsklassen.
  - **Ad B. Chronische zorgcliënten die niet in groepsverband kunnen functioneren:** De tweede doelgroep waar Nederlandse Skaeve Huse projecten zich op richten heeft een aantal kenmerken gemeen met veel mensen uit categorie A. Zij kampen met stoornissen, verslaving en gedragsproblemen. Het betreft personen die hun woongedrag niet kunnen aanpassen aan de normen in een woonbuurt. Zij worden niet in staat geacht om zelfstandig te wonen en de regie te voeren over hun eigen bestaan. In de psychiatrische instellingen, beschermende woonvormen (RIBW) en hostels voor verslaafden is het wonen in groepsverband de standaard. Een aantal cliënten reageert negatief op het functioneren in een groep. Zij kunnen de complexiteit van interacties niet aan en reageren gestrest of agressief.
  - **Ad C. Buitenslapers en zorgwekkende zorgmijders:** De derde doelgroep waar de Nederlandse Skaeve Huse zich op richten betreft een 'kleine harde kern' dak- en thuislozen. Het gaat hier om personen die buiten slapen of overnachten in leegstaande panden. Deze doelgroep wijst hulp en begeleiding af (net als categorie A) en probeert te ontsnappen aan groepsverbanden (net als categorie B). Van de stap naar een woonvorm als Skaeve Huse worden voor deze doelgroep grote verbeteringen verwacht in termen van gezondheid en veiligheid. De ervaring (zowel in Denemarken als in Nederland) heeft geleerd dat deze doelgroep in beperkte mate bereid is om de huidige vrije slaappleaats te verruilen voor een vast adres met brievenbus en een postcode. Deze doelgroep is het minste vertegenwoordigd in de Nederlandse Skaeve Huse projecten.

Het Groningse voornemen onderscheidt twee verschillende doelgroepen (zie hoofdstuk 2), waarbij de eerste doelgroep als een samenvoeging van categorie A en B kan worden gezien en de tweede overeenkomst met categorie C. Met andere woorden, het Groningse plan richt zich op alle mogelijke doelgroepen die gehuisvest worden door de huidige Nederlandse Skaeve Huse. Dezelfde strategie is ook door andere Skaeve Huse in de beginfase van de projecten gehanteerd, omdat het vooraf vaak lastig is goed zicht te krijgen op hoeveel personen er in een gemeente binnen een bepaalde doelgroep vallen en

hoe bereid zij zijn om in een Skaeve Huse te gaan wonen. Wel kan op voorhand op basis van hetgeen bekend is over de huidige Skaeve Huse in Nederland worden beredeneerd, dat bewoning door de eerste doelgroep (samenvoeging categorie A en B) waarschijnlijker is dan bewoning door de tweede doelgroep (categorie C).

Overlast en incidenten

Voor de meeste Skaeve Huse projecten geldt dat er - voor zover bekend bij gemeenten en zorgprofessionals - geen overlast wordt ervaren door direct omwonenden. Hierbij dient te worden opgemerkt dat dit bij een belangrijk deel van de projecten komt doordat er in de directe omgeving van deze woonvormen geen woningen staan en er dus geen direct omwonenden zijn die overlast kunnen ervaren. Overigens zeggen ook betrokkenen van projecten die dicht bij de bebouwde kom gevestigd zijn dat er weinig signalen en meldingen van overlast worden ontvangen.

Dat er weinig overlast wordt gemeld wil niet zeggen dat er geen potentieel overlastgevend gedrag aan de woonvorm gerelateerd kan worden. Meerdere professionals geven aan dat er op het terrein incidenten kunnen plaatsvinden en dat dit in het verleden ook wel eens is gebeurd. Bij meerdere projecten zijn er - vooral in de beginfase - bewoners geweest die vanwege middelengebruik wel eens normoverschrijdend gedrag vertoonden, zijn er onderlinge ruzies tussen bewoners geweest, zijn enkele containers vervuild en verloederd geraakt en zijn er feestjes gehouden waarbij harde muziek door bewoners werd afgespeeld. Ook wordt aangegeven dat bij sommige projecten een 'aanloop' van personen is ontstaan die een bezoek kwamen brengen aan de bewoners. Zij mogen immers gewoon bezoek ontvangen. In enkele gevallen heeft middelengebruik van de bezoekers geleid tot een potentieel overlastgevende situatie. De geraadpleegde professionals geven aan dat dergelijke incidenten niet kunnen worden voorkomen, maar dat er wel passend op kan worden gereageerd om de kans op herhaling te voorkomen.

Van potentieel overlastgevend gedrag buiten het terrein van de Skaeve Huse is slechts in enkele gevallen sprake geweest, aldus de gesproken professionals. Er worden in de interviews situaties beschreven waarin bewoners bij omwonenden het erf op zijn gelopen of voor huis rond bleven hangen. Ondanks dat het niet om gevaarlijke situaties gaat en ze snel zijn opgelost, is het wel als beangstigend en overlastgevend ervaren door de betreffende omwonenden. Er zijn geen gevallen bekend van projecten waar sprake is geweest van een toename in criminaliteit, zoals woninginbraken, geweldpleging of zedendelicten. De professionals geven hierbij aan dat continue screening van bewoners essentieel is om dit soort delicten te voorkomen. Voor de meeste projecten geldt bijvoorbeeld dat een verleden met TBS-problematiek om die reden als contra-indicatie wordt gezien. Bij één project worden bewoners met een verleden van TBS-problematiek wel toegelaten, maar daar is de locatie in het zicht van de zorgorganisatie gevestigd en wordt gebruik gemaakt van cameratoezicht en dagelijkse intensieve één-op-één begeleiding.

Voor vrijwel alle Skaeve Huse projecten geldt dat er een buurtbeheergroep c.q. buurtoverleg is opgericht met daarin een afvaardiging van omwonenden die in de directe omgeving wonen. Daar sluit in veel gevallen ook een wijkagent bij aan. Door de professionals wordt aangegeven dat zo'n groep of overleg helpt om angsten en zorgen

bespreekbaar te maken, maar dat omwonenden niet kunnen afdwingen wat er op het terrein voor zorg- en beheersbeleid wordt gevoerd. Het is en blijft aan de zorgprofessionals om bewoners te begeleiden en keuzes te maken over de woonvorm.

Tussenconclusies andere Skaeve Huse projecten

- De Nederlandse Skaeve Huse projecten zijn sterk afgeleid van het oorspronkelijke Deense model. De uitgangspunten die in het Deens model worden gehanteerd zijn dus ook van toepassing op de Nederlandse projecten [A].
- De Groningse voornemens zijn qua doelgroep, inrichting van het terrein en aangeboden begeleiding goed vergelijkbaar met die van andere Nederlandse Skaeve Huse projecten. De ervaringen die daarmee elders zijn opgedaan kunnen dus inzicht verschaffen in de mogelijke risico's voor de woonvorm in Groningen. Er moet wel rekening mee worden gehouden dat het beeld op basis van alleen gerealiseerde projecten waarschijnlijk positiever uitvalt dan wanneer ook niet gerealiseerde projecten in het onderzoek hadden kunnen worden meegenomen. [A, C]
- Het Groningse voornemen wijkt qua locatie af van de meeste andere Nederlandse Skaeve Huse projecten. De afstand tot woonhuizen bedraagt op de beoogde locatie in Groningen niet de geadviseerde minimale 100 meter. Slechts bij twee andere Nederlandse Skaeve Huse projecten is de woonvorm ook op minder dan 100 meter afstand van woonhuizen gevestigd. Ook de ligging van de beoogde locatie aan een doorgaande weg die de enige route vormt van Harkstede naar Groningen en andersom is uniek. Geen enkel ander project kent een dergelijke ligging. De ervaringen die elders zijn opgedaan moeten dus steeds met dit gegeven in het achterhoofd worden geïnterpreteerd. [A, C, G]
- Bij andere Skaeve Huse projecten is weinig overlast door de omgeving ervaren, aldus professionals, maar omwonenden zijn bij geen enkel ander project bevroegd. Verder hebben op enkele locaties incidenten plaatsgevonden waar in potentie overlast van kan worden ervaren door de directe omgeving. Deze incidenten (onderlinge conflicten, hard muziek, schreeuwen) vinden vooral in de beginfase (eerste half jaar) plaats en doorgaans op het terrein van de woonvorm en niet daarbuiten. [A, B, C]
- Er zijn bij andere Skaeve Huse projecten geen situaties bekend waarin er sprake was van een structurele toename van criminaliteitscijfers, zoals aantal inbraken, diefstallen, vernielingen, berovingen en zedendelicten. Ook in het algemeen zijn geen verbanden bekend zijn tussen de aanwezigheid van de woonvorm en een toename van de criminaliteitscijfers in een wijk. [A, B, C]

4.3 Ervaringen met deze specifieke doelgroep

Zoals gezegd lijkt de beoogde doelgroep voor de woonvorm in Groningen op die van de huidige Nederlandse Skaeve Huse projecten. Voor die projecten geldt dat vrijwel alle bewoners een actieve verslaving (alcohol, softdrugs, harddrugs) hebben en de frequentie van hun gebruik hoog (dagelijks) is. Er is sprake van psychiatrische problematiek (o.a. psychoses en manies) en de meeste bewoners zijn in aanraking geweest met justitie. Met betrekking tot het laatste merken de professionals wel op dat het om relatief lichte vergrijpen gaat, zoals diefstal en openbaar dronkenschap. Zogenoemde zware misdrijven (gewelds- en zedendelicten) en TBS-problematiek gelden doorgaans als contra-indicaties.

Onvoorspelbaarheid gedrag en sociale prikkels

De doelgroep kenmerkt zich door een zekere mate van onvoorspelbaarheid c.q. onberekenbaarheid in het gedrag. Waar zij het ene moment volledig in zichzelf zijn gekeerd

kunnen zij het andere moment opeens agressief gedrag gaan vertonen. Deze onvoorspelbaarheid zou toenemen naar mate personen meer 'sociale prikkels' te verwerken krijgen.

Professionals omschrijven dat sociale prikkels versterkt binnenkomen bij de doelgroep, vanwege het zeer frequente middelengebruik in combinatie met psychiatrische problematiek. Sommige leden van de doelgroep dempen het overschot aan sociale prikkels - dat kan ontstaan in het geval van een onverwachte sociale interactie - door gebruik van drugs en/of alcohol. Een andere wijze die professionals waarnemen om de prikkels te dempen is dat personen de ramen blinderen, de deur barricaderen en zichzelf in het duister opsluiten. Mocht het niet lukken om het overschot aan sociale prikkels te dempen, dan bestaat de kans op normoverschrijdend gedrag of psychose.

Mobiliteit van de doelgroep

Volgens professionals is de doelgroep over het algemeen weinig mobiel als zij hun intrek in Skaeve Huse nemen. Meestal verblijven zij in hun woning en als zij deze verlaten is dat doorgaans om naar het stadscentrum te gaan of naar de supermarkt. Over het algemeen verplaatst de doelgroep zich te voet of op de fiets. Zorgprofessionals geven aan dat een locatie daarom idealiter niet in, maar wel op bereikbare afstand van het stadscentrum ligt. Ook stellen zij - net zoals het Deense model - dat voorzieningen te voet of te fiets goed bereikbaar moeten zijn voor de doelgroep.

Sociale in- en exclusie

Professionals geven aan dat de doelgroep moeilijk plaatsbaar is binnen de maatschappij, maar dat de woonvorm Skaeve Huse er juist op gericht is om de doelgroep hier wel een onderdeel van te laten uitmaken. De doelgroep bestaat ook uit burgers, zo stellen zij. De doelstelling die door professionals wordt gehanteerd is stabilisatie van het probleemgedrag ('zorgen dat het niet erger wordt'). Om die doelstelling te bereiken is sociale inclusie gewenst, zo stellen zij. Zelf contact zoeken met andere mensen is niet kenmerkend voor deze doelgroep die kampt met een overgevoeligheid voor sociale prikkels, maar een gevoel van acceptatie kan een belangrijke positieve rol spelen bij het verminderen van probleemgedrag. In overeenstemming hiermee geven de professionals aan dat de woonvorm (gezien mogelijke overlast) idealiter niet in, maar wel in de buurt van een woonwijk zou moeten liggen om te voorkomen dat de personen geïsoleerd raken van de maatschappij.

Sociale inclusie is echter geen voorwaarde voor stabilisatie, zo stellen zorgprofessionals. De doelgroep is volgens hen niet erg sociaal en sterk op zichzelf. Zolang anderen zich niet met hen bemoeien, zullen zij doorgaans ook geen contact zoeken. Binnen deze context kan nog steeds met succes gewerkt worden aan stabilisatie van het probleemgedrag. Als sprake is van sociale exclusie, waarbij omwonenden bewoners actief buitensluiten of op negatieve wijze benaderen, kan een problematische situatie ontstaan waarbij bewoners overprikkeld raken met mogelijke negatieve gevolgen van dien.

Tussenconclusies ervaringen met de doelgroep

- Het zelf opzoeken van sociale interacties is niet kenmerkend voor deze doelgroep. De doelgroep wordt gekenmerkt door complexe problematiek en onvoorspelbaar gedrag. Deze onvoorspelbaarheid kan tot uiting komen als bewoners te veel 'sociale prikkels' te verwerken

krijgen. Als bewoners sociaal overprikkeld raken kunnen zij in een psychose raken of agressief worden. [A, B, C]

- De mobiliteit van de doelgroep is beperkt. De ervaring bij andere Skaeve Huse projecten leert dat bewoners doorgaans op het terrein blijven en vooral 'gerichte' bewegingen maken als zij dit verlaten. De doelgroep staat niet bekend om gedrag waarbij zij rondzwerven door de directe omgeving. [A, B, C]
- Sociale inclusie is geen voorwaarde voor het behalen van de zorgdoelstellingen met de doelgroep, maar is wel wenselijk om een succes van de vestiging van de woonvorm te maken. Het tegenovergestelde, sociale exclusie, werkt daarentegen averechts voor het behalen van de zorgdoelstelling van de bewoners. De beoogde woonvorm is er dan ook op gericht is om de doelgroep niet af te schermen van de bewoonde wereld, maar ze daar juist een onderdeel van te laten zijn. [B, C]

5. RISICO-INSCHATTING

In dit hoofdstuk maken we op basis van de beschikbare informatie een inschatting van de risico's van het vestigen van een woonvorm gestoeld op de ideeën van Skaeve Huse op de locatie aan de Hoofdweg (voormalig huisnummer 143a) te Harkstede. De voornemens zijn reeds beschreven in het tweede hoofdstuk van dit rapport.

Per onderzocht scenario (zie hoofdstuk 1) worden beargumenteerd scores toegekend aan de onderdelen van een wegingsformule die ten grondslag ligt aan de risico-waarschijnlijkheidsmatrix. De wegingsformule ziet er als volgt uit:

$$Risico (R) = Kans (P) \times Effect (E)$$

$$Risico (R) = (Waarschijnlijkheid (W) \times Blootstelling (B)) \times Effect (E)$$

$$Risico (R) = (Waarschijnlijkheid (W) \times ((Frequentie (F) \times Duur (T) \times Aantal (N)) / 3)) \times Effect (E)$$

Uiteindelijk resulteert de wegingsformule in een risicoscore met een bijbehorende risicocategorie- en classificering (zie matrix 5.1). De scores die aan de onderdelen kunnen worden toegekend en de bijbehorende omschrijvingen zijn weergegeven in matrix 5.2. Een meer gedetailleerde omschrijving wordt gegeven in bijlage 1 van dit rapport.

Matrix 5.1 Risico-scores, -categorieën en -classificeringen

Score	Categorie	Classificering
<20	Zeer laag risico	Lage risico's; Beheersmaatregelen niet noodzakelijk
21-70	Laag risico	
71-200	Middelhoog risico	Gemiddelde risico's; Beheersmaatregelen gewenst
201-400	Hoog risico	Kritieke risico's; Beheersmaatregelen vereist
>400	Zeer hoog risico	

Matrix 5.2 Toekenbare scores onderdelen wegingsformule

Score ►		1	5	15	25	50	100
Omschrijving ▼							
Effect		Gering	Aanzienlijk	Ernstig	Zeer ernstig	Ramp	Catastrofe
Score ►		0,5	1	2	3	6	10
Omschrijving ▼							
Blootstelling	Frequentie	Zeer zelden	Zelden	Af en toe	Geregeld	Frequent	Zeer frequent
	Duur	Extreem kort	Zeer kort	Kort	Middellang	Lang	Zeer lang
	Aantal	Vrijwel niemand	Zeer weinig personen	Weinig personen	Gemiddeld aantal personen	Veel personen	Zeer veel personen
Score ►		0,1	1	2	3	6	10
Omschrijving ▼							
Waarschijnlijkheid		Bijna niet voorstelbaar	Zeer onwaarschijnlijk	Onwaarschijnlijk	Ongewoon, maar mogelijk	Zeer goed mogelijk	Vrijwel zeker

5.1 Aanwezigheid van drugsdealers / kofferbakhandel neemt toe

Effect	Frequentie	Duur	Aantal	Waarschijnlijkheid	Score	Categorie	Classificatie
5	6	2	3	3	180	Middelhoog	Gemiddeld

Effect = Aanzienlijk

- De zichtbare aanwezigheid van drugsdealers in de omgeving kan tot een gevoel van onveiligheid leiden bij direct omwonenden van de beoogde locatie die daar in dat geval schade c.q. hinder van zullen ondervinden. [A]
- De schade c.q. hinder kan dus worden omgekeerd c.q. hersteld als deze mocht ontstaan.

Blootstelling = Frequent, kort en gemiddeld aantal personen

Frequentie = Frequent

- Uit eerder onderzoek is bekend dat drugsdealers zeer rationeel opereren. [A] Als zij de woonvorm weten te vinden als potentiële afzetmarkt, dan zullen zij daar hoogstwaarschijnlijk dagelijks te vinden zijn om te proberen hun waren te verkopen.
- Het merendeel van de bewoners is verslaafd en (dagelijks) afhankelijk van drugs. [A]

Duur = Kort

- Het voltooien van een transactie duurt hooguit enkele minuten. [A]

Aantal = Gemiddeld aantal personen

- Het zijn uitsluitend de zeer direct omwonenden met zicht op het terrein die worden blootgesteld aan de mogelijke aanwezigheid van drugsdealers op of in de omgeving van het terrein. Het gaat naar schatting om zo'n 25 personen. [D, G]

Waarschijnlijkheid = Ongewoon, maar mogelijk

- Er zal een potentiële klantenkring ontstaan voor drugsdealers die in het gebied actief zijn. De doelgroep is verslaafd aan verdovende middelen, drugsgebruik door de doelgroep is op het terrein toegestaan en de doelgroep hoeft niet te stoppen met middelengebruik. [A, B, C]
- Mogelijk zijn er drugsdealers actief in de omgeving van Harkstede. Volgens een aantal stakeholders is er incidenteel sprake van drugsdeals in de omgeving van Harkstede. Uit de enquête onder omwonenden blijkt dat veel respondenten vermoeden dat er sprake is van drugshandel in Harkstede en omgeving. [B, D, E]
- Slechts bij één Nederlands Skaeve Huse project is ooit overlast ontstaan door aanwezigheid van drugsdealers. Zij bedienden een bewoner die zelf ook in drugs handelde en de dealers op het terrein liet komen. Het betreft geen recent incident. [A, C]

5.2 Geluidsoverlast afkomstig van de woonvorm

Effect	Frequentie	Duur	Aantal	Waarschijnlijkheid	Score	Categorie	Classificatie
5	3	2,5	10	10	1.250	Zeer hoog	Kritiek

Effect = Aanzienlijk

- Als er harde geluiden of muziek afkomstig zijn vanaf het terrein van de woonvorm dan zullen met name direct omwonenden daar zeker hinder van ondervinden. [A, G] De beoogde woonvorm zal immers op korte afstand van enkele woonhuizen gevestigd worden.
- Mocht er overlast ontstaan dan kan niet worden teruggedraaid dat er overlast is ervaren, maar er zal naar verwachting geen onherstelbare schade zijn ontstaan. [A]

Blootstelling = Geregeld, kort / middellang en zeer veel personen

Frequentie = Geregeld

- De ervaring bij andere Skaeve Huse projecten leert dat er in de beginfase van het project meerdere keren per week of dagelijks overlast kan zijn door harde geluiden of muziek. [B, C]

Duur = Kort / Middellang

- Omdat er op het terrein een verbinder/beheerder aanwezig is die ook op het terrein woont, is het aannemelijk dat vrijwel direct wordt ingegrepen bij het ontstaan van geluidsoverlast. [A, B, C]
- Er zullen momenten zijn waarop de verbinder/beheerder niet op terrein aanwezig is en niet direct kan ingrijpen bij geluidsoverlast. In die gevallen zal de overlast langer aanhouden, mogelijk enkele uren. [A, B]

Aantal = Zeer veel personen

- Geluidsoverlast kan in de omgeving ver dragen, omdat de beoogde locatie in een open ruraal gebied ligt zonder al te veel blokkades, zoals grote gebouwen of snelwegen. [G]
- Bij ontstaan van geluidsoverlast zal daarom ook niet alleen de directe, maar ook de bredere omgeving dat kunnen meekrijgen. Ernstige geluidsoverlast (bijvoorbeeld harde muziek of hard geschreeuw) kan volgens het RIVM enkele kilometers dragen, waardoor het mogelijk is dat Meerstad (op ongeveer 2 kilometer afstand) en het dorp Harkstede (op ongeveer 3 kilometer) daar mee worden geconfronteerd. [A]¹
- Als het geluid Meerstad en Harkstede bereikt dan zullen meer dan 50 mensen aan het risico worden blootgesteld. [D, E, G]

Waarschijnlijkheid = Vrijwel zeker

- Bij vrijwel alle Skaeve Huse projecten zijn in de beginfase incidenten voorgekomen waaruit potentiële geluidsoverlast voor de omgeving is ontstaan. Gezien het voornemen in Groningen (wat betreft opzet, doelgroep en doelstellingen) sterk vergelijkbaar is met die van andere Nederlandse Skaeve Huse projecten, zullen die in de beginfase ook op de beoogde locatie kunnen ontstaan. [A, B, C]

---

¹ <https://www.rivm.nl/geluid>

5.3 Meer rommel op straat / in de omgeving

Effect	Frequentie	Duur	Aantal	Waarschijnlijkheid	Score	Categorie	Classificatie
1	3	1	10	6	60	Laag	Laag

Effect = Gering

- Vervuiling van de omgeving kan een negatief effect hebben op het ervaren woongenot van omwonenden. [A]
- Als er sprake is van vervuiling, dan zal dat waarschijnlijk op het terrein zijn en niet zozeer in de directe omgeving. [A, C] Er mag worden verondersteld dat de hinder daarom verder zonder grote gevolgen voor omwonenden blijft.

Blootstelling = Geregeld, zeer kort en zeer veel personen

Frequentie = Geregeld

- Bij andere Nederlandse Skaeve Huse projecten komt verloedering en vervuiling van de woning en het terrein voor. [A, C] Als een woning of het terrein vervuild is kunnen omwonenden daar mee worden geconfronteerd als zij langs het terrein lopen, fietsen of rijden of als zij op het terrein uitkijken.
- Voor de locatie loopt een doorgaande weg langs die door veel omwonenden dagelijks wordt gebruikt, omdat het de enige doorgaande weg vanuit Harkstede naar Groningen betreft. Ook is er een bushalte voor het terrein. [D, G]

Duur = Zeer kort

- De feitelijke confrontatie met de vervuilde woning of het vervuilde terrein zal hooguit enkele seconden duren. [A, G]

Aantal = Zeer veel personen

- Voor de locatie loopt een doorgaande weg langs die door een groot deel van de omwonenden dagelijks wordt gebruikt. Het betreft immers de enige doorgaande weg vanuit Harkstede naar Groningen en andersom. Mocht een woning of het terrein vervuild zijn dan kunnen meer dan 50 personen dit waarnemen. [D, E, G]

Waarschijnlijkheid = Zeer goed mogelijk

- Bij veel van de Nederlandse Skaeve Huse projecten zijn gevallen bekend waarbij een woning of een deel van het terrein vervuild is geraakt. Gezien het voornemen in Groningen (wat betreft opzet, doelgroep en doelstellingen) sterk vergelijkbaar is met die van andere Nederlandse Skaeve Huse projecten, is het zeer goed mogelijk dat deze gevallen zich ook op de beoogde locatie gaan voordoen. [A, B, C]
- Het feit dat er een verbinder/beheerder op het terrein aanwezig is om te voorkomen dat het terrein vervuild doet niets af aan het feit dat dit risico zich kan voordoen. Ook bij andere Skaeve Huse projecten waar op deze wijze toezicht werd gehouden ontstonden toch situaties waarbij sprake was van vervuiling. Door inzet van toezichthouders konden deze gevallen wel worden beperkt tot de beginfase van het project. [A, C]

5.4 Middelengebruik in de openbare ruimte neemt toe

Effect	Frequentie	Duur	Aantal	Waarschijnlijkheid	Score	Categorie	Classificatie
5	3	2	2	2	40	Laag	Laag

Effect = Aanzienlijk

- De overlast kan voortkomen uit het gebruik zelf of het onaangepaste gedrag dat personen vertonen nadat zij middelen hebben gebruikt. Ook kan het zo zijn dat middelengebruik fysieke sporen nalaat in de omgeving. Als er in de openbare ruimte sprake is van middelengebruik en omwonenden dit waarnemen, dan heeft het vrijwel zeker een negatief effect op de ervaren leefbaarheid. Van het gebruik van middelen in de openbare ruimte in de omgeving van de woonvorm kan een intimiderend en afschrikkend effect uitgaan en het zou bij een deel van de omwonenden kunnen leiden tot angst en stressgevoelens. [A]
- De hinder die omwonenden ervan ondervinden kan worden hersteld als deze situatie zich zou voordoen. [A]

Blootstelling = Geregeld, kort en weinig personen

Frequentie = Geregeld

- Als er sprake is van middelengebruik dan zal dit naar verwachting op dagelijkse basis plaatsvinden. Het merendeel van de bewoners is immers verslaafd en dagelijks afhankelijk van drugs. [A, B]
- Het is echter niet aannemelijk dat bewoners op dagelijkse basis in de openbare ruimte middelen zullen gebruiken. De ervaring bij andere Skaeve Huse projecten leert dat leden van de doelgroep de middelen vaak in de eigen woning op het terrein gebruiken. Als zij dat in de openbare ruimte doen is het volgens professionals realistischer dat dit incidenteel (hooguit enkele keren per jaar) zak zijn. [A, B, C]

Duur = Kort

- Het feitelijke middelengebruik in de openbare ruimte zal hooguit enkele minuten duren. [A] Het mogelijke gevolg van het middelengebruik - het vertonen van normoverschrijdend gedrag - kan langer kan duren, maar daar is in een ander scenario rekening mee gehouden.

Aantal = Weinig personen

- Het feitelijke middelengebruik neemt hooguit enkele minuten in beslag. Er mag worden aangenomen dat er in deze korte periode maar weinig personen (5 à 15) aan het risico zullen worden blootgesteld.

Waarschijnlijkheid = Onwaarschijnlijk

- Dat de doelgroep middelen zal gebruiken is vrijwel zeker. Het merendeel van de bewoners is verslaafd en (dagelijks) afhankelijk van alcohol en/of drugs. Het is niet realistisch dat bewoners stoppen met het middelengebruik en daar wordt ook niet op ingezet. Het is bovendien toegestaan om op het terrein verdovende middelen voor handen te hebben en te gebruiken. In potentie kunnen bewoners de verdovende

middelen ook buiten het terrein in de openbare ruimte gebruiken, omdat zij niet op het terrein hoeven te blijven. [A, B]

- Bij andere Nederlandse Skaeve Huse projecten komt middelengebruik veelvuldig voor, maar het gebruik vindt vrijwel uitsluitend plaats op het terrein van de woonvorm. Ook als bewoners bezoekers ontvangen die ook verslaafd zijn gebruiken zij doorgaans samen óp het terrein en niet daarbuiten. Er zijn geen gevallen en meldingen bekend van bewoners die in de openbare ruimte middelen gebruikten. [A, B, C]
- Hiermee in overeenstemming is dat de mobiliteit van de doelgroep beperkt is. De ervaring bij andere Skaeve Huse projecten leert dat bewoners doorgaans op het terrein blijven en vooral 'gerichte' bewegingen maken als zij dit verlaten; bijvoorbeeld van en naar hun dagbesteding/werk, de supermarkt of de binnenstad. De doelgroep staat niet bekend om gedrag waarbij zij rondzwerven door de directe omgeving. [A, B, C]
- Wel zijn er gevallen bekend waarbij leden van de doelgroep normoverschrijdend gedrag lieten zien in de directe omgeving van de woonvorm, waarschijnlijk als gevolg van middelengebruik. [A, C]

5.5 Overlast door stank c.q. rook neemt toe

Effect	Frequentie	Duur	Aantal	Waarschijnlijkheid	Score	Categorie	Classificatie
5	3	6	2	2	120	Middelhoog	Gemiddeld

Effect = Aanzienlijk

- Als er stank- of rookoverlast in de omgeving van de woonvorm ontstaat kan het woongenot van de direct omwonenden negatief worden beïnvloed. Zij ondervinden dan vrijwel zeker hinder van de situatie. [A]
- Mocht er overlast ontstaan dan kan niet worden teruggedraaid dat er overlast is ervaren, maar er zal naar verwachting geen onherstelbare schade zijn ontstaan. [A]

Blootstelling = Geregeld, lang en weinig personen

Frequentie = Geregeld

- Overlast als gevolg van stank- of rook zou kunnen ontstaan als gevolg van het roken van cannabis door bewoners, sterk vervuilde woningen of een sterk vervuild terrein of rookontwikkeling als gevolg van brand(stichting). [A]
- De doelgroep staat qua middelengebruik niet bekend om het gebruik van cannabis. Sommige leden van de doelgroep gebruiken dit om sociale prikkels te dempen, maar over het algemeen gebruiken zij zwaardere verdovende middelen die minder geur afgeven. [A, B]
- Bij andere Skaeve Huse projecten is het voorgekomen dat woningen vervuild zijn geraakt, maar het ging vooral om 'verzamelgedrag'. Deze vorm van vervuiling wordt doorgaans niet gerelateerd aan stankoverlast. [A, C]
- Het lijkt niet aannemelijk dat stank- en rookoverlast op dagelijkse basis plaats zou vinden. Als dit zou voorkomen dan zou het naar verwachting om incidenten gaan. Er wordt van uit gegaan dat dit hooguit 'geregeld' (op wekelijkse basis) het geval kan zijn. [B, C]

Duur = Lang

- De overlast zou een dagdeel aan kunnen houden. Zeker als het gaat om overlast als gevolg van brand(stichting) met de nodige rookontwikkeling. [A]

Aantal = Weinig personen

- Stank- en rookoverlast kunnen ver dragen, maar het is lastig te bepalen hoeveel personen eraan zullen worden blootgesteld als het zou voorkomen. De zogenoemde geurbelasting en -hinder is namelijk van vele factoren afhankelijk, zoals de omvang van de geurbron, de windrichting en mogelijke turbulenties en blokkades. [A]²
- Verder geldt dat naar mate de afstand tot de geurbron groter is, de geurbelasting en -hinder lager zal zijn. Omdat de geur op z'n hoogst door negen bewoners kan worden veroorzaakt (het gaat niet om de uitstoot van een grote fabriek) ligt het in de lijn der verwachting dat de geurbron geen al te grote omvang zal aannemen en dat de zeer direct omwonenden (gezien de afstand tot de dichtstbijzijnde woningen) en enkele fietsers en voorbijgangers daar hinder van zullen ondervinden. [A, G]

Waarschijnlijkheid = Onwaarschijnlijk

- Bij andere Skaeve Huse projecten zijn geen gevallen en meldingen bekend van stank- en rookoverlast. [A, C]
- Toch is het niet ondenkbaar dat er overlast ontstaat als gevolg van rookontwikkeling. Bij andere Nederlandse Skaeve Huse projecten is het namelijk incidenteel voorgekomen dat er brand ontstond in woningen. [A, C]

5.6 Ontstaan van verkeers- en parkeerproblemen

Effect	Frequentie	Duur	Aantal	Waarschijnlijkheid	Score	Categorie	Classificatie
1	3	3	10	0,1	3	Laag	Laag

Effect = Gering

- In het algemeen beschikt de doelgroep niet over een auto. [B, C] Als er verkeers- en parkeerproblemen zouden ontstaan dan zal dit zich waarschijnlijk beperken tot een enkele foutgeparkeerde fiets of scooter direct bij de voorziening op het fietspad of de weg. De omgeving zou daar waarschijnlijk in geringe mate hinder van ondervinden.

Blootstelling = Af en toe, middellang en zeer veel personen

Frequentie = Af en toe

- Het is niet aannemelijk dat deze vorm van overlast zich dagelijks of wekelijks zal voordoen. De verbinder/beheerder kan doorgaans direct ingrijpen en corrigeren als deze situatie zich voordoet. Het is realistischer om aan te nemen dat er geregeld (op wekelijkse basis) een keer een fiets of scooter verkeerd geparkeerd zal staan. Bijvoorbeeld als de verbinder/beheer even niet op het terrein aanwezig is. [A, B, C]

² Zie o.a.: <https://www.rivm.nl/publicaties/geur-en-gezondheid-ggd-richtlijn-medische-milieukunde-onderdeel-veehouderij-en-geur-in>

Duur = Middellang

- Mocht er een fiets of scooter verkeerd geparkeerd staan dan zal de overlast hooguit minuten duren. Het ligt namelijk in de lijn der verwachting dat de verbinder/beheerder vrijwel meteen zal ingrijpen als deze situatie zich voordoet. [A, C] Alleen als de verbinder/beheerder niet op het terrein aanwezig is zou de overlast langer kunnen aanhouden. Daarom wordt duur van het risico een niveau hoger ingeschat.

Aantal = Zeer veel personen

- Als er verkeers- en parkeeroverlast zou ontstaan dan zullen naar verwachting veel mensen daar overlast van ervaren. Voor de locatie loopt een doorgaande weg langs die door een groot deel van de omwonenden dagelijks wordt gebruikt. [D, G] Het betreft immers de enige doorgaande weg vanuit Harkstede naar Groningen en andersom. Mocht daar een scooter of fiets verkeerd geparkeerd staan, dan worden meer dan 50 personen daar waarschijnlijk mee geconfronteerd. [A, G]

Waarschijnlijkheid = Bijna niet voorstelbaar

- Van de doelgroep is bekend dat zij niet over een auto beschikken. De professionals die betrokken zijn bij andere Skaeve Huse projecten bevestigen dat. Ook personen die hen mogelijk zullen bezoeken op het terrein hebben waarschijnlijk geen beschikking over een auto. [B, C] Het is daarom niet voor te stellen dat er problemen zullen ontstaan als hard en agressief rijden en parkeerproblematiek (fout- en dubbel parkeren).
- Er worden op het terrein parkeerplaatsen voor de begeleiding gerealiseerd, hetgeen de kans op het ontstaan van verkeers- en parkeeroverlast sterk reduceert. [A]

5.7 Meer minder verzorgde mensen op straat

Effect	Frequentie	Duur	Aantal	Waarschijnlijkheid	Score	Categorie	Classificatie
1	6	1	10	10	200	Middelhoog	Gemiddeld

Effect = Gering

- Omwonenden kunnen er hinder van ondervinden dat er zich in de wijk personen bevinden die er minder verzorgd uitzien dan andere wijkbewoners. Omwonenden relateren de aanwezigheid van personen met een afwijkend uiterlijk doorgaans aan vormen van criminaliteit en het gebruik van alcohol en drugs. [A]
- Uit de enquête komt naar voren dat een overgrote meerderheid van de omwonenden (in de directe omgeving en de wijdere omtrek) vreest voor de negatieve effecten van de komst van de woonvorm. Los van het feit of deze angst reëel is, zal uitsluitend de aanwezigheid van de bewoners - waarvan het uiterlijk naar verwachting zal afwijken van dat van omwonenden - in deze omgeving daarom naar verwachting tot geringe hinder leiden. [D, E]
- De aanwezigheid van minder verzorgde personen is een risico voor deze specifieke locatie gezien de angsten van omwonenden in combinatie met de rurale omgeving. Personen met een afwijkend uiterlijk zullen meer opvallen dan in een meer stedelijke omgeving en omwonenden zullen de afwijkende personen door hun voorinschattingen bewuster waarnemen en daar sterkere gevoelens bij hebben. [D, E, G]

Blootstelling = Frequent, zeer kort en zeer veel personen

Frequentie = Frequent

- Net als andere burgers zullen de bewoners van de woonvorm in hun levensbehoefte moeten voorzien. De doelgroep staat er niet om bekend dat zij boodschappen voor een langere periode in huis halen. [B, C] Naar verwachting zullen zij frequent (dagelijks of om de dag) naar de supermarkt in Harkstede (en over enige tijd ook Meerstad) gaan om enkele boodschappen te halen.

Duur = Zeer kort

- De bewoners worden in de meeste gevallen maar een fractie van een seconde waargenomen door omwonenden. In een enkele situatie kan dit wat langer zijn; in de orde van enkele minuten. [A]

Aantal = Zeer veel personen

- Als bewoners van en naar de supermarkt gaan en hun boodschappen doen zullen zeker meer dan 50 personen hen waarnemen. [A, G]

Waarschijnlijkheid = Te verwachten / vrijwel zeker

- Het is vrijwel zeker dat er meer minder verzorgde mensen in het straatbeeld zullen worden waargenomen als de woonvorm wordt gerealiseerd. Op basis van informatie over andere Skaeve Huse projecten en de doelgroep kan worden vastgesteld dat het uiterlijk van leden van de doelgroep inderdaad afwijkt van dat van omwonenden. [A, B, C]
- Het staat de doelgroep vrij om het terrein te verlaten. Ondanks dat de doelgroep niet bekend staat om een hoge mate van mobiliteit, zullen zij wel geregeld een bezoek brengen aan de supermarkt in Harkstede (en over enige tijd ook Meerstad) of het nabijgelegen recreatiepark om in hun levensbehoefte te voorzien. [A, B, C] Het is dus te verwachten dat zij ook onderdeel van het straatbeeld zullen worden.

5.8 Meer verward c.q. grensoverschrijdend gedrag

Effect	Frequentie	Duur	Aantal	Waarschijnlijkheid	Score	Categorie	Classificatie
5	2	2	6	3	120	Middelhoog	Gemiddeld

Effect = Aanzienlijk

- De bewoners van de woning of personen waar zij mee omgaan kunnen verward, onaangepast en/of grensoverschrijdend gedrag vertonen. Dit gedrag kan verschillende vormen aannemen, zoals hardop in zichzelf praten, luid schreeuwen en mensen lastigvallen op straat. [A, B, C] Als bewoners op het terrein of in de openbare ruimte dergelijke gedrag zouden vertonen, dan ondervindt de omgeving daar naar verwachting aanzienlijke hinder van. [A]
- Mocht er overlast ontstaan dan kan niet worden teruggedraaid dat er overlast is ervaren, maar er zal naar verwachting geen onherstelbare schade zijn ontstaan. [A] Bedreiging of geweldsincidenten worden niet onder verward c.q. grensoverschrijdend gedrag verstaan en zijn in een ander scenario meegenomen.

Blootstelling = Af en toe, kort en veel personen

Frequentie = Af en toe

- Op basis van opgedane ervaringen bij andere Skaeve Huse projecten kan worden gesteld dat de overlast zich incidenteel en niet structureel voordoet. Professionals schatten in dat dit af en toe (op maandelijkse basis) voorkomt. [B, C]

Duur = Kort

- Als omwonenden luidt schreeuwen of bij omwonenden het erf oplopen dan zal dat naar schatting minuten (en geen uren of dagdelen) duren. [A]

Aantal = Veel personen

- Het zijn vooral omwonenden in de directe omgeving en die aan de Hoofdweg wonen (de weg die de bewoners naar verwachting zullen afleggen naar de supermarkt in Harkstede en later Meerstad) die worden blootgesteld aan dit risico. [G]
- Onder een groot deel van de omwonenden leven angst- en stressgevoelens met betrekking tot de complexe problematiek van de doelgroep. [D, E] Op basis daarvan mag worden aangenomen dat een incident waarbij een bewoner verward of grensoverschrijdend gedrag vertoont, zich snel door de gemeenschap zal verspreiden. Het aantal personen dat negatief wordt beïnvloed door dit risico wordt daarom een niveau hoger ingeschat.

Waarschijnlijkheid = Ongewoon, maar mogelijk

- Verward en onaangepast gedrag kan worden gerelateerd aan het gebruik van middelen en/of een psychische stoornis. Deze vorm van overlast komt vooral voor bij woonvormen waar gebruik door bewoners in de voorziening is toegestaan en/of sprake is van zware psychiatrische problematiek. [A, B] Beide zijn het geval bij de woonvorm op de beoogde locatie.
- Bij andere Skaeve Huse projecten zijn enkele gevallen bekend van bewoners die grensoverschrijdend gedrag vertoonden. Veelal vinden deze incidenten op het terrein van de woonvorm plaats. Het gaat dan vooral om luid schreeuwen zonder duidelijke reden. Bij één project ontstond in één geval overlast voor de omgeving toen één van de bewoners in verwarde toestand het erf van een nabijgelegen woning bezocht. [A, C]

5.9 Meer personen die rondhangen c.q. samenscholen

Effect	Frequentie	Duur	Aantal	Waarschijnlijkheid	Score	Categorie	Classificatie
5	2	3	6	3	180	Middelhoog	Gemiddeld

Effect = Aanzienlijk

- Als bewoners van de woonvorm in de openbare ruimte gaan rondhangen of samenscholen zal dat vrijwel zeker een aanzienlijk negatieve invloed hebben op de door omwonenden ervaren leefbaarheid. Groepen personen met een afwijkend uiterlijk worden doorgaans als intimiderend ervaren. De mate van angst en stress die bij omwonenden kan ontstaan als gevolg van de aanwezigheid van rondhangende personen neemt toe naar mate de groepsomvang toeneemt en er sprake is van samenscholing. [A]

- Uit de enquête komt naar voren dat een overgrote meerderheid van de omwonenden (in de directe omgeving en de wijdere omtrek) vreest voor de negatieve effecten van de komst van de woonvorm, vanwege het vermeende gedrag van de doelgroep. Een relatief groot deel van de omwonenden vreest dat de bewoners hen of hun naasten iets zullen aandoen. Los van het feit of deze angst reëel is, zal de aanwezigheid van de bewoners in de openbare ruimte voor hen naar verwachting al tot hinder leiden. Als er daadwerkelijk sprake is van overlastgevend hanggedrag of samenscholing dan zal de ervaren hinder vrijwel zeker aanzienlijk zijn. [D, E]
- Mocht er overlast ontstaan dan kan niet worden teruggedraaid dat er overlast is ervaren, maar er zal naar verwachting geen onherstelbare schade zijn ontstaan. [A]

Blootstelling = Af en toe, middellang en veel personen

Frequentie = Af en toe

- De doelgroep staat niet bekend om een hoge mate van mobiliteit. Op basis van opgedane ervaringen bij andere Skaeve Huse projecten kan worden vastgesteld dat de overlast - als deze zou ontstaan - zich waarschijnlijk incidenteel en niet structureel voordoet. Op basis van de gesprekken met professionals wordt ingeschat dat dit af en toe (op maandelijkse basis) zou kunnen voorkomen. [A, B, C]

Duur = Middellang

- Overlast als gevolg van hanggedrag kan enkele uren aanhouden, maar zal - als het gelijk onder de aandacht wordt gebracht van de verbinder/beheerder - al binnen een uur opgelost kunnen zijn. [A, B, C]
- Omwonenden geven in de enquête en de interviews aan dat zij niet verantwoordelijk zouden moeten zijn voor de beheersing van de overlast. Zij geven aan dat zij niet voornemens zijn om steeds melding te maken van de overlast die zich voordoet. De door hen opgedane ervaringen met het melden van overlast en de opvolging daarvan door gemeente en hulpdiensten zijn zeer negatief. [D, E] Als overlast van hanggedrag niet wordt gemeld, dan zou de overlast wellicht een dagdeel aan kunnen houden.

Aantal = Veel personen

- Afhankelijk van de locatie waar het hanggedrag plaatsvindt (op of voor het terrein of elders in de openbare ruimte) zouden omwonenden in de directe omgeving, fietsers, voorbijgangers of bezoekers van het nabijgelegen recreatiepark daar overlast van kunnen ervaren. [A, B, G]

Waarschijnlijkheid = Ongewoon, maar mogelijk

- Het is onwaarschijnlijk dat de doelgroep zal gaan samenscholen in de openbare ruimte. Van de doelgroep is bekend dat deze niet goed functioneert in groepsverband en dat de leden sociale interacties doorgaans mijden. Als zij rondhangen in de openbare ruimte dan dat doen zij dat naar verwachting alleen en niet in groepsverband. [A, B, C]
- Bij één ander Nederlands Skaeve Huse project ontstond overlast voor de omgeving toen één van de bewoners in verwarde toestand op het erf van een nabijgelegen woning rondhing. [A, C]

- Het staat bewoners vrij om het terrein te verlaten. In potentie kunnen zij zich dus in de openbare ruimte in de directe omgeving van de woonvorm ophouden. In de directe nabijheid is op loopafstand een recreatiegelegenheid gevestigd met daarbij een grote parkeerplaats. Uit ander onderzoek is bekend dat dit soort parkeerplaatsen soms als hangplek worden gebruikt. [A, B, G]

5.10 Meer omwonenden durven niet langs de locatie te lopen, fietsen of rijden

Effect	Frequentie	Duur	Aantal	Waarschijnlijkheid	Score	Categorie	Classificatie
5	10	2	10	10	3.333	Zeer hoog	Kritiek

Effect = Aanzienlijk

- Uit angst voor grensoverschrijdend gedrag of om slachtoffer te worden van criminaliteit (o.a. bedreiging, geweld en diefstal) kunnen omwonenden vermijdingsgedrag gaan vertonen, waarbij zij een route kiezen waarbij zij de locatie niet hoeven te passeren. In het geval van de beoogde woonvorm is het voor omwonenden niet goed mogelijk om de locatie te mijden. De locatie is gelegen aan een doorgaande weg die de enige doorgaande weg vanuit Harkstede naar Groningen en andersom is. [D, G] Het is mogelijk dat omwonenden steeds met angst langs de locatie zouden moeten lopen, fietsen of rijden, hetgeen een aanzienlijke impact kan hebben op de door hen ervaren leefbaarheid.
- De schade (vermijdingsgedrag) kan worden omgekeerd c.q. hersteld als deze mocht ontstaan. Daarom is sprake van 'aanzienlijke' en niet van 'ernstige' overlast. [A]

Blootstelling = Zeer frequent, kort en zeer veel personen

Frequentie = Zeer frequent

- Omwonenden maken meermaals per dag gebruik van de autoweg en het fietspad dat voor de locatie langsloopt. [D, E, G]

Duur = Kort

- Het moment dat de omwonenden voor de locatie langs lopen, rijden of fietsen zal slechts een fractie van een seconde duren. Echter, angst- en stressgevoelens kunnen ook worden ervaren voorafgaand aan het passeren van de locatie. [A, G] De duur van dit risico wordt daarom iets hoger ingeschat (in de orde van 'minuten').

Aantal = Zeer veel personen

- De locatie is gelegen aan de enige doorgaande weg vanuit Harkstede naar Groningen en andersom. Dit gegeven in combinatie met het feit dat een zeer groot deel van de omwonenden (om en nabij de 90%) in de enquête aangeeft de locatie met angst te passeren als de woonvorm er zou komen, maakt het aannemelijk dat meer dan 50 personen met het risico zouden worden geconfronteerd. [D, E, G]

Waarschijnlijkheid = Vrijwel zeker

- In de enquête geeft een zeer groot deel van de omwonenden (om en nabij de 90%) aan dat zij niet meer langs de locatie zouden durven te fietsen of rijden als de woonvorm er daadwerkelijk komt. Toch zouden ze dit wel doen, omdat zij anders niet naar hun werk of huis zouden kunnen komen. Ook geeft een groot deel aan het een zeer onprettig idee te vinden dat kinderen langs de locatie moeten fietsen en dat er voor hen geen uitwijkmogelijkheden zijn. [D, E]
- Bij andere Skaeve Huse zijn geen situaties bekend waarin sprake is geweest van een toename van onveiligheidsgevoelens of angstgevoelens bij omwonenden. Veel van de andere projecten zijn echter op afstand van woonhuizen gerealiseerd en er was geen sprake van de enige doorlopende weg. Bovendien is bij geen enkel project na vestiging van de voorziening onderzoek verricht onder omwonenden. [A, C]

5.11 Omwonenden voelen zich onveiliger in hun huis of op straat

Effect	Frequentie	Duur	Aantal	Waarschijnlijkheid	Score	Categorie	Classificatie
5	10	10	10	10	16.667	Zeer hoog	Kritiek

Effect = Aanzienlijk

- Uit angst voor grensoverschrijdend gedrag of om slachtoffer te worden van criminaliteit (o.a. bedreiging, geweld en diefstal) kunnen omwonenden zich onveilig gaan voelen in hun eigen huis of de directe omgeving. Deze angst- en stressgevoelens kunnen een aanzienlijke impact hebben op de algehele kwaliteit van leven die omwonenden ervaren. [A]
- De schade (een gevoel van onveiligheid, angst en/of stress) kan worden omgekeerd c.q. hersteld als deze mocht ontstaan. [A] Daarom is sprake van 'aanzienlijke' en niet van 'ernstige' overlast.

Blootstelling = Zeer frequent, zeer lang en zeer veel personen

Frequentie = Zeer frequent

- Als omwonenden zich onveilig voelen in hun eigen huis of woonomgeving, dan zullen zij daar diverse keren per dag mee worden geconfronteerd. [A]

Duur = Zeer lang

- Onveiligheidsgevoelens kunnen zeer lange tijd doorsluimeren als de angsten niet (kunnen) worden weggenomen. [A]

Aantal = Zeer veel personen

- Een zeer groot deel van de omwonenden (om en nabij de 90%) geeft in de enquête aan dat zij zich onveilig zouden voelen in hun eigen woning of woonomgeving als de woonvorm er zou komen. Gezien de hoge respons op de enquête is het aannemelijk dat bij meer dan 50 personen de onveiligheidsgevoelens daadwerkelijk toe zullen nemen. [D, E]

Waarschijnlijkheid = Vrijwel zeker

- In de enquête geeft een zeer groot deel van de omwonenden (om en nabij de 90%) aan dat zij niet meer langs de locatie zouden durven te fietsen of rijden als de woonvorm er daadwerkelijk komt. Desondanks zouden ze dit wel doen, omdat zij anders niet naar hun werk of huis zouden kunnen komen. Ook geeft een groot deel aan het een zeer onprettig idee te vinden dat kinderen langs de locatie moeten fietsen, omdat er voor hen geen uitwijkmogelijkheden zijn (anders dan de doorgaande weg op te schieten). Ook zijn er geen alternatieve routes die kinderen kunnen nemen. [D, E]
- Bij andere Skaeve Huse zijn geen situaties bekend waarin sprake is geweest van een toename van onveiligheidsgevoelens of angstgevoelens bij omwonenden. Veel van de andere projecten zijn echter op afstand van woonhuizen gerealiseerd. Bovendien is bij geen enkel project na de vestiging van de voorziening onderzoek verricht waarbij omwonenden om hun mening is gevraagd. [A, C]

5.12 Aantal bedreigingen / geweldsincidenten neemt toe

Effect	Frequentie	Duur	Aantal	Waarschijnlijkheid	Score	Categorie	Classificatie
25	1	2	10	1	167	Middelhoog	Gemiddeld

Effect = Zeer ernstig

- Als gevolg van de vestiging van de woonvorm zou mogelijk het aantal bedreigingen en geweldsincidenten kunnen toenemen. De doelgroep wordt gekenmerkt door complexe problematiek en onvoorspelbaar gedrag. Als zij sociaal overprikkeld worden, kunnen zij in een psychose raken of agressief worden. Als zij anderen in deze staat bedreigen of geweld plegen, dan beïnvloedt dat vrijwel zeker de leefbaarheid van omwonenden op negatieve wijze. [A, C]
- Bij bedreiging en/of geweldpleging is sprake van onherstelbare schade in de vorm van een traumatische ervaring of letsel. In extreme gevallen zouden geweldsincidenten ook de dood tot gevolg kunnen hebben. [A]

Blootstelling = Zelden, kort en zeer veel personen

Frequentie = Zelden

- Het is volgens professionals niet aannemelijk dat er structureel sprake zou zijn van bedreiging en geweldpleging. Bij deze doelgroep komt bedreiging en geweldpleging vrijwel uitsluitend voort uit grensoverschrijdend gedrag als gevolg van sociale overprikkeling. Eventuele overbelasting van het sociaal aanpassingsvermogen verwerkt de doelgroep vaak 'intern' (bijvoorbeeld door zichzelf op te sluiten in de woning), maar kan zich ook incidenteel 'extern' (bijvoorbeeld psychose en agressie) uiten. Naar verwachting zou het dus gaan om incidenten die zelden voorkomen. [B, C]

Duur = Kort

- Het gaat naar verwachting om conflicten, ruzies en/of handgemenen die enkele minuten kunnen duren. [A, B, C]

Aantal = Zeer veel personen

- Het zijn vooral zeer direct omwonenden en fietsers en voorbijgangers die slachtoffer zouden kunnen worden van bedreiging of een geweldsincident. [A, D, E]
- Ook naasten worden negatief beïnvloed als omwonenden, fietsers of voorbijgangers slachtoffer zouden worden. [A, D, E] Het aantal personen dat negatief wordt beïnvloed door dit risico wordt daarom een niveau hoger ingeschat.
- Gezien de angst- en stressgevoelens die - getuige de resultaten van de enquête - leven onder omwonenden, mag tevens worden aangenomen dat het plaatsvinden van een geweldsincident zich snel door de gemeenschap zal verspreiden. Het aantal personen dat negatief wordt beïnvloed door dit risico wordt daarom nog een niveau hoger ingeschat. [D, E]

Waarschijnlijkheid = Zeer onwaarschijnlijk

- Er zijn bij andere Skaeve Huse projecten geen situaties bekend waarin bewoners buiten het terrein van de woonvorm anderen hebben bedreigd of een geweldsmisdrijf hebben gepleegd. Daarbij moet wel worden gekanttekend dat de meeste andere projecten niet binnen 100 meter van woonhuizen en niet aan een doorgaande weg zijn gerealiseerd. [A, C]
- Met behulp van een wetenschappelijk onderbouwd risico taxatie-instrument wordt vastgesteld of de bewoners een gevaar voor zichzelf of de omgeving vormen. Dit geldt als een contra-indicatie. Hiermee wordt de kans op geweldsincidenten sterk gereduceerd. [A, B, C]
- De doelgroep wordt gekenmerkt door complexe problematiek en onvoorspelbaar gedrag. Het is niet uit te sluiten dat bewoners, als zij sociaal overprikkeld raken, in een psychose raken of agressief worden. Er hebben - zeker in de beginfase van enkele projecten - wel incidenten plaatsgevonden op de terreinen van enkele andere projecten. Het ging hierbij steeds om conflicten tussen bewoners, waarbij soms de gemoederen hoog opliepen en zo nu en dan ook geweld werd toegepast. [A, B, C] Ook voor de situatie in Groningen zou kunnen gelden dat er als gevolg van conflicten tussen bewoners en omwonenden of bewoners onderling gevallen van bedreiging en mishandeling op het terrein van de woonvorm kunnen plaatsvinden.

5.13 Aantal inbraken / diefstallen neemt toe

Effect	Frequentie	Duur	Aantal	Waarschijnlijkheid	Score	Categorie	Classificatie
15	1	6	10	1	300	Hoog	Kritiek

Effect = Ernstig

- Als het aantal inbraken of diefstallen zou toenemen als gevolg van de vestiging van de woonvorm, dan mag worden aangenomen dat dit de ervaren leefbaarheid door omwonenden negatief zal beïnvloeden. Zowel inbraak als diefstal zijn zogenoemde 'high impact crimes' waarbij letterlijk wordt ingebroken in de persoonlijke levenssfeer van het slachtoffer. [A]
- Er is sprake van ernstige overlast, omdat de schade (verlies van eigendommen en mogelijk een traumatische ervaring) vaak onomkeerbaar is. [A]

Blootstelling = Zelden, lang en zeer veel personen

Frequentie = Zelden

- Het is niet aannemelijk dat er structureel sprake zal zijn van inbraak en diefstal, gezien de algemene prevalentie van deze delicten. Naar verwachting zal het gaan om incidenten die zelden voorkomen.

Duur = Lang

- De blootstelling aan de feitelijke daad (diefstal of inbraak) is enkele seconden, maar door het feit dat de effecten daarvan nog lang kunnen doorsluimeren wordt de duur van het risico hoger ingeschat. [A]

Aantal = Zeer veel personen

- Vooral direct omwonenden, maar ook omwonenden in de bredere omtrek, zouden slachtoffer zouden kunnen worden van diefstal of inbraak. [A, G]
- Gezien de angst- en stressgevoelens die - getuige de resultaten van de enquête - leven onder de omwonenden, mag tevens worden aangenomen dat het plaatsvinden van een diefstal of inbraak zich snel door de gemeenschap zal verspreiden. Het aantal personen dat negatief wordt beïnvloed door dit risico is daarom hoog ingeschat. [D, E]

Waarschijnlijkheid = Zeer onwaarschijnlijk

- Er zijn bij andere Skaeve Huse projecten (die vergelijkbaar zijn wat betreft opzet, doelgroep en doelstellingen) geen situaties bekend waarin er sprake was van een structurele toename van het aantal inbraken en diefstallen. Ook uit de literatuur en de interviews met professionals blijkt dat er in het algemeen geen verbanden bekend zijn tussen de aanwezigheid van een dergelijke woonvoorziening en een toename van de criminaliteitscijfers (aantal inbraken, diefstallen, vernielingen, berovingen en zedendelicten) in een wijk. [A, B, C]
- In het algemeen is bekend dat leden van de doelgroep bij het maken van keuzes de gevolgen van hun beslissingen op de lange termijn niet altijd goed overzien. In de gesprekken met professionals wordt in overeenstemming hiermee aangegeven dat het niet uit te sluiten is dat bewoners incidenteel als de mogelijkheid zich aandient iets zouden kunnen meenemen wat niet van hen is. Bij andere Skaeve Huse is dit voor zover bekend nooit voorgekomen, maar veel van deze projecten zijn niet binnen 100 meter van woonhuizen gevestigd. Bovenstaande scenario kan derhalve niet volledig worden uitgesloten. [A, B, C]

5.14 Aantal vernielingen neemt toe

Effect	Frequentie	Duur	Aantal	Waarschijnlijkheid	Score	Categorie	Classificatie
5	1	6	10	1	100	Middelhoog	Gemiddeld

Effect = Aanzienlijk

- Als er op het terrein of in de direct omgeving van de woonvorm vernielingen plaatsvinden, dan zal dat een negatief effect hebben op het ervaren woongenot van omwonenden. [A, D, E]
- Bij vernieling is sprake van fysieke schade die nog hersteld kan worden. [A]

Blootstelling = Zelden, lang en zeer veel personen

Frequentie = Zelden

- Het is niet aannemelijk dat er structureel sprake zal zijn van vernieling, gezien de algehele prevalentie van het delict. Naar verwachting zal het gaan om incidenten die zelden voorkomen.

Duur = Lang

- De feitelijke vernieling zal hooguit enkele minuten duren, maar de zichtbare schade kan lang zichtbaar zijn. [A]

Aantal = Zeer veel personen

- Vooral direct omwonenden, maar ook omwonenden in de wijdere omtrek, zouden kunnen worden blootgesteld aan dit risico. [A, D, G]
- Gezien de angst- en stressgevoelens die - getuige de resultaten van de enquête - leven onder de omwonenden, mag tevens worden aangenomen dat het plaatsvinden van een vernieling zich snel door de gemeenschap zal verspreiden. Het aantal personen dat negatief wordt beïnvloed door dit risico is daarom hoog ingeschat. [D, E]

Waarschijnlijkheid = Zeer onwaarschijnlijk

- Er is in de directe omgeving 'gelegenheid' tot het plegen van vernieling, omdat er objecten aanwezig zijn (bushokjes, woonhuizen en eigendommen van het nabijgelegen recreatiepark) die vernield kunnen worden. [D, G]
- De doelgroep staat niet bekend om het vernielen van eigendommen, maar kunnen wel agressief worden als zij sociaal overprikkeld raken. Het is daarom niet volledig uit te sluiten dat zij in zo'n staat van agressie vernieling plegen. [A, B, C]
- Bij andere Skaeve Huse projecten (die vergelijkbaar zijn wat betreft opzet, doelgroep en doelstellingen) zijn geen gevallen bekend van bewoners die eigendommen van anderen hebben vernield. Zowel niet op het terrein van de woonvorm als in de openbare ruimte in de directe omgeving daarvan. [A, C]
- Uit de literatuur en de interviews met professionals blijkt dat er in het algemeen geen verbanden bekend zijn tussen de aanwezigheid van een dergelijke woonvoorziening en een toename van de criminaliteitscijfers (aantal inbraken, diefstallen, vernielingen, berovingen en zedendelicten) in een wijk. [A, B, C]

5.15 Aantal zedendelicten neemt toe

Effect	Frequentie	Duur	Aantal	Waarschijnlijkheid	Score	Categorie	Classificatie
25	0,5	10	10	0,1	42	Laag	Laag

Effect = Zeer ernstig

- Mocht er een zedendelict plaatsvinden als gevolg van vestiging van de woonvorm dan moet dat als een zeer ernstig effect worden aangemerkt. De schade die ontstaat is onomkeerbaar en kan in extreme gevallen ook de dood tot gevolg hebben. [A]

Blootstelling = Zeer zelden, zeer lang en zeer veel personen

Frequentie = Zeer zelden

- Het is niet aannemelijk dat er structureel sprake zal zijn van zedendelicten, gezien de algehele prevalentie van het delict. Het is realistischer om aan te nemen dat het - als dit risico zich zou voordoen - zal gaan om een enkel incident.

Duur = Zeer lang

- Alhoewel het plegen van een zedendelict enkele minuten zal duren, kunnen de effecten daarvan veel langer doorsluimeren. Zowel bij het slachtoffers en diens naasten als bij de rest van de gemeenschap. [A, D, E] Daarom schatten we de duur van dit risico zeer hoog in.

Aantal = Zeer veel personen

- Mocht er een zedendelict plaatsvinden door een bewoner van de toekomstige woonvorm, dan zal dat vrijwel zeker niet alleen gevolgen hebben voor het slachtoffer en diens naasten. Gezien de angst- en stressgevoelens die leven onder de omwonenden, mag worden aangenomen dat het plaatsvinden van een zedendelict zich snel door de gemeenschap zal verspreiden en tot grote maatschappelijke onrust zal leiden. [D, E]

Waarschijnlijkheid = Bijna niet voorstelbaar

- Bij andere Skaeve Huse (die vergelijkbaar zijn wat betreft opzet, doelgroep en doelstellingen) zijn geen gevallen bekend van bewoners die een zedendelict hebben gepleegd, maar ook niet dat er het risico daarop reëel werd geacht. Bij vrijwel alle andere Nederlandse projecten geldt het risico op zedendelicten ook als contra-indicatie.
- Uit de literatuur en de interviews met professionals blijkt dat er in het algemeen geen verbanden bekend zijn tussen de aanwezigheid van een dergelijke woonvoorziening en een toename van de criminaliteitscijfers (aantal inbraken, diefstallen, vernielingen, berovingen en zedendelicten) in een wijk. [A, B, C]
- Alhoewel het niet volledig kan worden uitgesloten, is het zeer onwaarschijnlijk dat één van de toekomstige bewoners van de Groningse woonvorm een verleden heeft met het plegen van zedendelicten. Een verleden met plegen van een zedendelict geldt als een contra-indicatie en het (risico taxatie) instrument waarmee wordt vastgesteld of een bewoner een gevaar voor zichzelf of de omgeving is, is wetenschappelijk onderbouwd en wordt al jaren met succes toegepast. [A, B, C]
- De beoogde doelgroep wordt niet gekenmerkt door zedenproblematiek. Er is geen verband bekend tussen de psychische problematiek en sociale overprikkeling van de beoogde doelgroep en het plegen van zedendelicten. [A, B, C]

5.16 Minder leden, klanten en omzet voor verenigingen en ondernemers

Effect	Frequentie	Duur	Aantal	Waarschijnlijkheid	Score	Categorie	Classificatie
1	6	10	10	1	200	Middelhoog	Gemiddeld

Effect = Gering

- Als gevolg van de vestiging van de woonvorm zouden verenigingen en ondernemingen leden, klanten en omzet mis kunnen lopen, omdat leden en klanten bang zijn om de voorziening te passeren of zich in de omgeving daarvan te begeven. Als dit daadwerkelijk zou gebeuren, dan is er een negatief effect voor verenigingen en ondernemers. [A, D]
- Dit mogelijke effect moet als gering worden aangemerkt. Consumenten zijn doorgaans 'honkvast' en het is niet aannemelijk dat mensen zich massaal zullen uitschrijven en/of winkels niet meer zullen bezoeken. Het zal hooguit om een deel van de leden of klanten gaan. Bovendien kunnen ook nieuwe leden en klanten worden geworven. [A]
- Het effect van vestiging van de woonvorm op toerisme is lastig in te schatten. De weinige informatie die hierover beschikbaar is, lijkt er niet op te wijzen dat de vestiging van voorzieningen recreanten en toeristen er van weerhoudt om ondernemingen (zoals horeca en recreatieparken) in de buurt daarvan te bezoeken. [A]
- Het aantal leden en klanten kan, nadat het is afgenomen, ook weer toenemen tot op en boven het oude niveau. De schade is dus herstelbaar. Het feit dat mensen doorgaans 'honkvast' zijn en gehecht kunnen raken aan een 'nieuwe' winkel of vereniging doet daar niets aan af, omdat er ook nieuwe leden en klanten geworven kunnen worden. [A]

Blootstelling = Frequent, zeer lang en zeer veel personen

Frequentie = Frequent

- Als dit risico zich zou voordoen dan ondervinden verenigingen en ondernemers daar op dagelijkse basis hinder van. [A, D]

Duur = Zeer lang

- Het risico zou dagen aan kunnen houden. Zo lang als omwonenden angst hebben om de voorziening te passeren en zij passende alternatieven hebben, kunnen verenigingen en ondernemers hier hinder van blijven ondervinden. [A, D]

Aantal = Zeer veel personen

- Niet alleen verenigingen en ondernemingen worden getroffen als dit risico zich voordoet. Ook hun leden en medewerkers worden daar in dat geval aan blootgesteld. Het gaat vrijwel zeker om meer dan 50 personen. [A, D]

Waarschijnlijkheid = Zeer onwaarschijnlijk

- Voor de inschatting van de waarschijnlijkheid van dit risico kan niet worden geput uit de ervaringen die zijn opgedaan bij andere Skaeve Huse projecten. Geen enkel ander project is gerealiseerd op een soortgelijke doorstroomlocatie aan een doorgaande weg.
- Mensen zijn doorgaans 'honkvast' zijn en zijn gehecht aan 'hun' winkels of verenigingen. [A] Het is niet realistisch om aan te nemen dat omwonenden zich massaal zullen

uitschrijven bij verenigingen en/of weg zullen blijven bij winkels die in hun nabijheid zijn gevestigd.

- In de enquête wordt aangegeven dat omwonenden zich zorgen maken over de veiligheid als hun (klein)kinderen (of zichzelf) in het donker langs de locatie moeten fietsen. Omdat de locatie aan de enige doorgaande weg gelegen zal zijn, is omrijden geen optie. Een beperkt deel van de omwonenden overweegt daarom om met een ander vervoersmiddel (auto of OV) naar de vereniging af te reizen, maar omwonenden geven niet aan dat zij zich bij verenigingen zullen uitschrijven. [D, E]

5.17 Toename van stress bij bewoners vanwege interactie met omwonenden

Effect	Frequentie	Duur	Aantal	Waarschijnlijkheid	Score	Categorie	Classificatie
5	6	6	2	3	360	Hoog	Kritiek

Effect = Aanzienlijk

- De doelgroep wordt gekenmerkt door complexe problematiek en een beperkt sociaal aanpassingsvermogen. Bij een overschot aan sociale prikkels, kunnen zij in een psychose raken of agressief worden. Mocht dit gebeuren dan zal dit vrijwel zeker ten koste gaan van de zorgdoelstellingen (stabilisatie van probleemgedrag) die met de doelgroep worden nagestreefd. [A, B, C]
- Als het risico zich voordoet is er sprake van een aanzienlijk effect. De schade die ontstaat is omkeerbaar. [A, D, E]

Blootstelling = Frequent, lang en weinig personen

Frequentie = Frequent

- Dagelijks komen veel mensen en verkeer langs de locatie, omdat het de enige doorgaande weg betreft van Harkstede naar Groningen en andersom. Veel mensen uit de wijde omgeving maken gebruik van het fietspad en de doorgaande weg. [D, E]

Duur = Lang

- Blootstelling aan het risico is vooral aan de orde op specifieke dagdelen dat er veel gebruik wordt gemaakt van de doorgaande weg en het fietspad. [D, E]

Aantal = Weinig personen

- De negen bewoners van de woonvorm worden aan het risico blootgesteld. [A]

Waarschijnlijkheid = Ongewoon, maar mogelijk

- Er zijn bij andere Skaeve Huse projecten in Nederland (die vergelijkbaar zijn wat betreft opzet, doelgroep en doelstellingen) geen gevallen bekend waarbij de bewoners sociaal overprikkeld raakten. Hierbij dient te worden opgemerkt dat geen van de andere projecten langs de enige doorgaande weg in de omgeving was gevestigd. De kans op het tot stand komen van sociale interacties tussen bewoners en omwonenden is op de Groningse locatie daarom groter dan bij andere Nederlandse Skaeve Huse projecten. [A, C, D, G]

- Over het algemeen geldt voor de doelgroep dat deze erg in zichzelf gekeerd is. Bewoners houden zich doorgaans uitsluitend met zichzelf bezig en zullen naar verwachting niet actief contact zoeken met mensen die van het fietspad gebruik maken. De kans op de tegenovergestelde situatie, dat gebruikers van het fietspad een interactie tot stand brengen met de bewoners lijkt groter. Uit de enquête en gesprekken met betrokkenen blijkt dat er in Harkstede jongeren rondhangen die overlast veroorzaken. Er zijn signalen dat deze jongeren uit baldadigheid contact zouden willen zoeken met de bewoners als de woonvorm zou worden gerealiseerd. [A, C, D, E]
- Professionals geven aan dat sommige leden van de doelgroep ook extra gevoelig kunnen zijn voor prikkels, zoals geluid als bijvoorbeeld sprake is van PTSS. In de omgeving kan sprake zijn van onverwachte geluiden. In de context van het Groningse voornemen zijn er diverse voorbeelden genoemd, waaronder het opeens schreeuwen van schoolgaande kinderen, een plotselinge harde fietsbel of het starten van een groot landbouwvoertuig. [A, B, C, D, G]

5.18 Toename van stress bij bewoners vanwege tijdelijkheid locatie

Effect	Frequentie	Duur	Aantal	Waarschijnlijkheid	Score	Categorie	Classificatie
1	6	10	2	0,1	4	Laag	Laag

Effect = Gering

- Het Deense model gaat ervan uit dat een permanente plek voor de doelgroep het meest geschikt is om ervoor te zorgen dat zij tot rust komen en er stabilisatie van probleemgedrag optreedt. De beoogde locatie van de woonvorm is tijdelijk voor de periode van 10 jaar. Het feit dat bewoners weten dat zij na 10 jaar zouden moeten verhuizen zou voor onrust kunnen zorgen, hetgeen ten koste zou kunnen gaan van de zorgdoelstellingen (stabilisatie van probleemgedrag) die met de doelgroep worden nagestreefd. [A]
- Er is sprake van een gering effect, omdat de schade kan worden hersteld. [A]

Blootstelling = Frequent, zeer lang en weinig personen

Frequentie = Frequent

- Omdat de doelgroep zich over het algemeen alleen met de korte termijn bezig houdt, is blootstelling aan het risico waarschijnlijk pas aan de orde tegen het einde van de periode van de 10 jaar. Het zou dan wel dagelijks de gemoederen bezig kunnen houden. [A, B, C]

Duur = Zeer lang

- Blootstelling aan het risico is aan de orde vanaf realisatie van de woonvorm tot aan het moment dat de bewoners moeten verhuizen. Immers, vooraf is al duidelijk dat het om een tijdelijke locatie gaat voor de duur van 10 jaar. [A]

Aantal = Weinig personen

- Alle negen bewoners van de woonvorm worden aan het risico blootgesteld. [A]

Waarschijnlijkheid = Bijna niet voorstelbaar

- Het is bijna niet voorstelbaar dat de zorgdoelstellingen met bewoners niet worden gehaald vanwege de tijdelijkheid van de locatie. Ook bij andere Nederlandse Skaeve Huse projecten (die vergelijkbaar zijn wat betreft opzet, doelgroep en doelstellingen) is in enkele gevallen voor een tijdelijke locatie gekozen. Het ging in sommige gevallen om een periode korter dan 10 jaar (het Groningse voornemen). Alhoewel een permanente plek beter zou zijn voor de doelgroep, lijkt er geen negatief effect uit te gaan van een tijdelijke locatie. Er zijn geen gevallen bekend van bewoners die een terugval kregen vanwege het feit dat zij moesten verhuizen. [A, C]
- Professionals geven aan dat het de voorkeur verdient om een permanente plek te vinden voor de woonvorm. Dat geeft rust en zekerheid, ook voor de directe omgeving. De tijdelijkheid heeft volgens hen echter weinig gevolgen voor het welzijn van de bewoners. De doelgroep houdt zich doorgaans uitsluitend met de korte en niet met de lange termijn bezig en is er bovendien aan gewend dat hun verblijfplek tijdelijk is. Mits goed met hen wordt gecommuniceerd over een aanstaande verhuizing, verwachten professionals geen nadelige effecten voor het hulpverleningstraject. [A, B, C]

6. SAMENVATTING EN CONCLUSIES

In dit laatste hoofdstuk vatten we het onderzoek samen en bespreken we de conclusies van het omgevingsonderzoek naar de mogelijke risico's van een eventuele vestiging van een woonvorm (gestoeld op de ideeën van Skaeve Huse) op een locatie aan de Hoofdweg (voormalig huisnummer 143a) te Harkstede. Door gebruik te maken van informatie uit verschillende bronnen is inzichtelijk gemaakt welke risico's er voor verschillende scenario's in meer of mindere mate kunnen gaan plaatsvinden. We beschrijven de verworven informatie en inzichten, alvorens we de risicoscenario's per classificatie (kritiek, gemiddeld en laag) bespreken en aangeven of deze al dan niet kunnen worden beheerst en - indien van toepassing - hoe omwonenden nakoming van afspraken kunnen afdwingen.

6.1 Omgevingsonderzoek

Onafhankelijk onderzoeks- en adviesbureau Breuer&Intraval heeft in opdracht van de gemeente Groningen een omgevingsonderzoek uitgevoerd om de risico's van de vestiging van een woonvorm (sterk gestoeld op de ideeën van 'Skaeve Huse') op een beoogde locatie aan de Hoofdweg (voormalig huisnummer 143a) in kaart te brengen. Van de resultaten van dit omgevingsonderzoek is in dit rapport verslag gedaan.

Achtergrond

De gemeente Groningen heeft samen met zes zorgaanbieders en woningcorporatie Lefier de intentie uitgesproken om een tijdelijke woonvorm (voor maximaal tien jaar) aan de Hoofdweg (voormalig huisnummer 143a) in Harkstede te realiseren. De beoogde woonvorm is sterk gestoeld op de ideeën van 'Skaeve Huse'; een uit Denemarken afkomstige woonvorm gericht op individuen die vanwege onaangepast gedrag niet in aanmerking komen voor reguliere bewoning. Naar aanleiding van het voornemen om deze woonvorm te realiseren zijn zorgen geuit door direct omwonenden van de beoogde locatie en mensen uit de bredere omgeving. Er bestaan onder andere zorgen over de mogelijk negatieve invloed van de woonvorm op de leef- en woonomgeving en verminderde veiligheid voor (langsfietsende) mensen en (schoolgaande) kinderen.

Onderzoeksvragen

- Welke leefbaarheidsrisico's gelden in welke mate voor de op de locatie Hoofdweg (voormalig huisnummer 143a) nabij Harkstede (gemeente Groningen) beoogde tijdelijke woonvorm (gestoeld op de ideeën van Skaeve Huse) en wat kan er op basis hiervan worden gezegd over de passendheid c.q. geschiktheid van de locatie?
- Kunnen er beheersmaatregelen worden genomen om de geïdentificeerde risico's te voorkomen c.q. beheersen en zo ja, welke?
- Op welke wijze kunnen omwonenden nakoming van de beheersmaatregelen afdwingen en worden betrokken bij het voorkomen c.q. beheersen van de risico's?

Activiteiten

- **Opstellen onderzoekskader:** Om een goede inschatting van de risico's te kunnen maken is een zogenaamd onderzoekskader opgesteld. Het onderzoekskader is een weergave van de voornemens van de initiatiefnemers. Het beschrijft hoe de woonvorm eruit zou zien en zou worden ingevuld als deze daadwerkelijk wordt gerealiseerd op de locatie aan de Hoofdweg (voormalig huisnummer 143a) te Harkstede. Het onderzoekskader moet worden gezien als de basis van het omgevingsonderzoek en de inschatting van de risico's is er sterk van afhankelijk.
- **Deskresearch:** Er is relevante documentatie over de beoogde woonvorm en ook over soortgelijke woonvormen (Skaeve Huse) elders in Nederland verzameld en bestudeerd. Hiervoor hebben de onderzoekers zoekslagen op internet verricht (databases Google Scholar, Google en WorldCat) en enkele (landelijke) databases op literatuur doorzocht. Ook hebben respondenten ons verschillende documenten toegezonden.
- **Interviews stakeholders:** Er hebben in totaal 22 (groeps)interviews plaatsgevonden verdeeld over 3 verschillende categorieën. Er is met vijf organisaties gesproken die ons vanuit hun professie iets konden vertellen over de situatie en ervaringen met de doelgroep in Groningen (categorie 1). Verder hebben negen (groeps)interviews plaatsgevonden met ambtenaren en hulpverleners die betrokken zijn bij een Skaeve Huse project in andere gemeenten in Nederland (categorie 2). Ook hebben we 10 (groeps)gesprekken gevoerd met omwonenden en organisaties in de directe omgeving van de locatie. Met een laatste categorie (4. potentiële bewoners van de woonvorm) hebben we ondanks vele inspanningen helaas geen gesprekken kunnen voeren. Er is voor dit onderzoek daarom volledig uitgegaan van de doelgroepomschrijving uit het onderzoekskader (hoofdstuk 2).
- **Enquête omwonenden:** Er is een grootschalige enquête uitgezet onder de directe omgeving en wijdere omtrek van de beoogde locatie aan de Hoofdweg (143a). In totaal zijn 3.921 huishoudens aangeschreven. Uiteindelijk hebben 1.454 huishoudens aan het onderzoek deelgenomen. De totale respons is met 37% voor een internetenquête met één herinneringsbrief zeer hoog te noemen en varieert per deelgebied van 11% (Kolham) tot 61% (Harkstede (GN)). Het werkelijk aantal ingevulde enquêtes ligt nog iets hoger, omdat de enquête per huishouden meerdere keren kon worden ingevuld als er binnen het huishouden sprake was van sterk afwijkende meningen. Voor de analyses is het gemiddelde genomen van de antwoorden van huishoudens waar de enquête meerdere malen is ingevuld.
- **Registratiegegevens:** Voor dit onderzoek zijn tevens registratiegegevens verzameld. We hebben zoveel mogelijk gebruik gemaakt van vrij toegankelijke registratiegegevens, waaronder demografische gegevens van het CBS, open data van de Politie, gegevens over WOZ-waarden van de website van het waardeloket, openbare onderzoeksresultaten van leefbaarheids- en veiligheidsmonitoren en gepubliceerde gegevens van onderzoeken naar Skaeve Huse voorzieningen elders in het land.
- **Locatiebezoek:** Als onderdeel van het onderzoek is de locatie aan de Hoofdweg (voormalig huisnummer 143a) en de omgeving enkele keren (in verschillende jaargetijden) door de onderzoekers bezocht. Door het bezoek aan de locatie is een beeld verkregen van de situatie en mogelijk relevante omgevingsfactoren. Er is onder andere gekeken naar de fysieke aspecten van het gebied, de ligging aan de enige ontsluitingsweg (Hoofdweg), de ligging ten opzichte van andere woningen, de (groen)voorziening en de aan- of afwezigheid van verlichting.

Risico-inschatting

Om tot beantwoording van de onderzoeksvragen te komen is zo goed mogelijk onderbouwd een 'risico-waarschijnlijkheidsmatrix' ingevuld. Het betreft een gestandaardiseerde beoordelingstool. Aan de risico-waarschijnlijkheidsmatrix ligt een wegingsformule ten grondslag die als volgt kan worden weergegeven:

$$Risico (R) = Kans (P) \times Effect (E)$$

$$Risico (R) = (Waarschijnlijkheid (W) \times Blootstelling (B)) \times Effect (E)$$

$$Risico (R) = (Waarschijnlijkheid (W) \times ((Frequentie (F) \times Duur (T) \times Aantal (N)) / 3)) \times Effect (E)$$

De wegingsformule is voor onderstaande scenario's ingevuld (zie matrix 6.1). De keuze voor deze scenario's is enerzijds gebaseerd op documentatie over soortgelijke doelgroepen en andere woonvormen gestoeld op de ideeën van Skaeve Huse en anderzijds op de door omwonenden geuite angsten en zorgen.

Matrix 6.1 Onderzochte risico's en scenario's

Categorieën	Risico's	Scenario's
Overlast	Straathandel	Aanwezigheid van drugsdealers neemt toe
	Geluidsoverlast	Meer overlast door geluid
	Vervuiling (in het zicht)	Meer rommel op straat / in de omgeving
	Middelengebruik	Middelengebruik in de openbare ruimte neemt toe
	Stank- c.q. rookoverlast	Meer overlast door stank c.q. rook
	Parkeerproblemen	Ontstaan van verkeers- en parkeerproblemen (foutparkeren, verkeersdrukte en agressief rijgedrag)
	Veranderd straatbeeld	Meer minder verzorgde mensen op straat Meer verward grens-overschrijdend gedrag Meer personen die rondhangen / samenscholen
Onveiligheids-gevoelens	Vermijding	Meer vermijdingsgedrag door omwonenden
	Angstgevoelens	Omwonenden voelen zich onveilig in hun huis of op straat
Criminaliteit	Bedreiging en geweld	Aantal bedreigingen / geweldsincidenten neemt toe
	Inbraak en diefstal	Aantal inbraken / diefstallen neemt toe
	Vernieling	Aantal vernielingen neemt toe
	Zedendelicten	Aantal zedendelicten neemt toe
Aantrekkelijkheid gebied	Negatieve impact op verenigingen en ondernemers	Minder leden, klanten en omzet voor verenigingen en ondernemers als direct gevolg van de vestiging van de woonvorm
Risico's voor bewoners (doelgroep)	Negatieve interactie met omwonenden	Toename van stress bij bewoners vanwege interactie omwonenden
	Tijdelijkheid	Toename van stress bij bewoners vanwege de tijdelijkheid van de locatie

Door op basis van het onderzoeksmateriaal onderbouwd scores toe te kennen aan de verschillende onderdelen van de wegingsformule, zijn voor alle scenario's risico-scores berekend. Er zijn daarbij drie verschillende risiconiveaus te onderscheiden:

- laag: beheersmaatregelen zijn niet of nauwelijks nodig;
- gemiddeld: beheersmaatregelen zijn gewenst;
- kritiek: beheersmaatregelen zijn noodzakelijk.

6.2 Verworven informatie en inzichten

De onderzoeksactiviteiten hebben informatie en inzichten opgeleverd aan de hand waarvan een risico-inschatting is gemaakt. De informatie en inzichten zijn grofweg onder te verdelen in twee categorieën. Enerzijds is informatie verkregen over hoe omwonenden tegen de komst van de woonvorm aankijken en welke verwachtingen zij daarvan hebben. Anderzijds heeft het onderzoek informatie opgeleverd over ervaringen met andere Nederlandse Skaeve Huse projecten en de doelgroep die in Groningen wordt beoogd.

Visie van direct omwonenden en mensen uit de bredere omgeving

We concluderen dat de mogelijke vestiging van de woonvorm niet alleen de gemoederen in de directe, maar ook in de bredere omgeving van de betrokken locatie flink bezig houdt. Dat blijkt onder andere uit de zeer hoge respons op de enquête, die ingevuld is door bijna 1.500 huishoudens die zowel dichtbij (er naast of er tegenover) als verder weg (bijvoorbeeld in Kolham) van de beoogde locatie wonen. Ook de inhoud van de soms heftige interviews met omwonenden ondersteunt de conclusie dat de directe en bredere omgeving zeer ongerust is door het bericht over de mogelijke komst van de woonvoorziening.

Het draagvlak voor vestiging van de woonvorm op de beoogde locatie is zeer laag (zowel in de directe omgeving als in de bredere omtrek) en er is onder omwonenden vrijwel geen vertrouwen in een goede beheersing van de overlast en risico's. Een ruime meerderheid van de omwonenden in de directe omgeving en de brede omtrek (86%) vindt dat de woonvorm onder geen beding op de beoogde locatie kan worden gevestigd.

Hierbij speelt onder andere een rol dat omwonenden doorgaans bewust voor deze omgeving als woonlocatie hebben gekozen. De rurale omgeving die wordt gekenmerkt door rust en ruimte spreekt hen aan. De buurt is op dit moment een veilige, rustige buurt om in te wonen en slechts een beperkt deel van de omwonenden ervaart op dit moment overlast. Zowel de ervaren overlast als de onveiligheidsgevoelens liggen op dit moment lager in deze omgeving dan in Groningen als geheel. Omwonenden hechten er dan ook grote waarde aan om in de toekomst rustig en veilig in deze omgeving te kunnen wonen en maken zich grote zorgen over de komst van woonvorm en de gevolgen daarvan.

Forse vertrouwensbreuk

Er is sprake van een forse vertrouwensbreuk tussen de omwonenden en de gemeente Groningen. Uit de interviews wordt de sterke invloed van het voortraject op de beleving en visie van omwonenden duidelijk. Volgens hen was er geen gedegen locatieonderzoek, een steeds mildere doelgroepomschrijving, is niet voldaan aan eigen opgestelde criteria en zijn er vermoedens van financiële belangen. De gemeente Groningen wordt als een onbetrouwbaar overheidsorgaan omschreven en omwonenden in de directe en bredere omgeving geven aan het gevoel te krijgen dat politieke en financiële belangen boven het welzijn van de burger worden geplaatst. Omwonenden hebben dan ook zeer weinig vertrouwen in de gemeente en haar beloften omtrent de beheersing van de risico's van de woonvorm. Op basis van de resultaten van de enquête mag worden verondersteld dat dit gevoel breed wordt gedeeld in de directe en bredere omgeving van de beoogde locatie.

Zorgen en angsten

Omwonenden zijn bang dat hun dagelijks leven niet meer hetzelfde zal zijn als de woonvorm er komt. Een duidelijke meerderheid (83%) meent dat de komst van de woonvorm een negatieve invloed zal hebben op hoe zij de leefbaarheid en veiligheid in de buurt ervaren. Omwonenden menen dat zij - als de woonvorm er zou komen - dagelijks met gevoelens van angst te maken zullen krijgen, omdat er op elk moment van de dag iets zou kunnen gebeuren met henzelf en/of met hun gezin. Het gedrag van de doelgroep is immers omschreven als 'onvoorspelbaar'. Er bestaat in de beleving van omwonenden altijd de kans dat de risico's die bij de doelgroep horen - ook als deze laag zouden zijn - zich opeens kunnen voordoen. In overeenstemming hiermee geeft een ruime meerderheid (86%) aan dat omwonenden niet meer langs de woonvorm zullen durven lopen of fietsen (vermijdingsgedrag) als die er daadwerkelijk komt. Omdat het de enige doorgaande weg betreft van Groningen naar Harkstede en andersom, zullen omwonenden de locatie echter toch moeten passeren.

Omwonenden vrezen dat de komst van de woonvorm zal resulteren in een toename van gebeurtenissen die een negatieve impact op de leefbaarheid hebben. Er worden diverse vormen van overlast genoemd, waaronder een toename van grensoverschrijdend gedrag (zoals geluids- en stankoverlast) als gevolg van alcohol- en softdrugsgebruik. Geïnterviewden maken zich ook zorgen over de mogelijke negatieve interactie tussen omwonenden en hangjongeren en de bewoners van de woonvorm en de mogelijke gevolgen. De reeds genoemde voorvallen uit het voortraject in combinatie met het vermeende gebrek aan afstemming tussen zorgpartijen in het algemeen, maakt dat omwonenden de kans op beheersing van de risico's erg laag inschatten.

Beheersbaarheid

Er zijn zeer sterke twijfels bij omwonenden over de beheersbaarheid van de risico's. De meerderheid van de omwonenden (86%) is van mening dat de risico's niet te beheersen zijn en dat de woonvorm er onder geen beding moet komen. Een minderheid (14%) meent dat de woonvorm er in principe wel kan komen, maar geeft daarbij aan dat er dan extra maatregelen moeten worden genomen, waaronder 24-uurs toezicht door een professionele hulpverlener (en niet alleen een ervaringsdeskundige). Ook moeten er veel duidelijkere regels en afspraken zijn over wat er gebeurt als bewoners zich niet aan de regels houden en wie er verantwoordelijk is als het toch misgaat. Tot dusver zijn deze afspraken volgens omwonenden (bewust) niet helder genoeg gecommuniceerd. Bij het merendeel van hen is er geen vertrouwen dat de communicatie en informatievoorziening vanuit de gemeente op dat vlak gaat verbeteren.

Op basis van de interviews in combinatie met die van de enquête mag worden verondersteld dat de bereidheid van omwonenden om mee te denken over de beheersing van de woonvorm erg laag is. Omwonenden hebben het gevoel dat zij verantwoordelijk worden gemaakt voor een probleem dat zij niet hebben veroorzaakt, maar hen desondanks wel wordt opgedrongen. Er zijn weliswaar respondenten die er voor open staan om betrokken te worden bij het voorkomen dan wel beheersen van de risico's, maar getuige de resultaten van enquête is deze groep ondervertegenwoordigd in de directe en bredere omgeving. Het lijkt op basis van ons onderzoek niet erg waarschijnlijk dat er een breed gedragen buurt- of regiegroep kan worden opgericht om de vestiging van de woonvorm in goede banen te leiden.

Landelijke ervaringen professionals met Skaeve Huse en de beoogde doelgroep

De Groningse voornemens zijn qua doelgroep, inrichting van het terrein en aangeboden begeleiding goed vergelijkbaar met die van andere Nederlandse Skaeve Huse projecten en gaat net als die projecten uit van het 'Deens model'. De ervaringen die elders zijn opgedaan kunnen dus inzicht verschaffen in de mogelijke risico's voor de woonvorm in Groningen. Er is in dit onderzoek rekening mee gehouden dat het beeld - op basis van alleen gerealiseerde en succesvolle projecten - waarschijnlijk positiever is uitgevallen dan wanneer ook niet gerealiseerde projecten in het onderzoek waren meegenomen.

Het Groningse voornemen wijkt op een belangrijk punt af van de meeste andere Nederlandse Skaeve Huse projecten: de locatie. De afstand tot woonhuizen bedraagt op de beoogde locatie in Groningen niet de geadviseerde minimale 100 meter. Slechts bij twee andere Nederlandse Skaeve Huse projecten is de woonvorm ook op minder dan 100 meter afstand van woonhuizen gevestigd. Ook de ligging van de beoogde locatie aan een doorgaande weg - die de enige route vormt van Harkstede naar Groningen en andersom - is uniek. Geen enkel ander project kent een dergelijke ligging. De ervaringen die elders zijn opgedaan zijn dus ook steeds met dit gegeven in het achterhoofd geïnterpreteerd.

Overlast en criminaliteit andere Skaeve Huse projecten

Op andere Skaeve Huse locaties hebben incidenten plaatsgevonden waar in potentie overlast van kan worden ervaren door de directe omgeving. Het gaat om incidenten die op het terrein plaatsvinden (onderlinge conflicten, hard muziek, schreeuwen) en niet daarbuiten. Ze vinden vooral in de beginfase (eerste half jaar) plaats, omdat de doelgroep in deze fase doorgaans de grenzen van het toelaatbare aftast.

Bij andere Skaeve Huse projecten is volgens geraadpleegde professionals weinig overlast door de omgeving ervaren. Ook zijn er bij andere Skaeve Huse projecten geen situaties bekend waarin er sprake was van een structurele toename van criminaliteitscijfers, zoals aantal inbraken, diefstallen, vernielingen, berovingen en zedendelicten. Ook in het algemeen zijn geen verbanden bekend zijn tussen de aanwezigheid van de woonvorm en een toename van de criminaliteitscijfers in een wijk.

Bij de risico-inschatting is er rekening mee gehouden dat de locatie van de andere projecten wezenlijk anders is dan die in het Groningse voornemen, dat omwonenden bij geen enkel ander project breed zijn bevraagd over hun ervaringen en dat alleen gerealiseerde en succesvolle projecten in het onderzoek zijn meegenomen.

Beoogde doelgroep

De doelgroep die zal worden gehuisvest in de woonvorm is relatief zwaar te noemen. Het gaat in de eerste plaats om personen met een ingewikkelde, ernstige psychiatrische problematiek, vaak in combinatie met drugs- en/of alcoholverslaving. Het betreft hier doorgaans cliënten van betrokken zorginstellingen die gebruik maken van het bestaande aanbod, maar daar voor te veel overlast zorgen. In de tweede plaats gaat het om buitenslapers c.q. zorgwekkende zorgmijders. Deze personen zijn bekend bij zorginstellingen en hebben een indicatie voor zorg, maar wijzen hulp en begeleiding af.

Voor beide groepen geldt dat zij niet (meer) passen in een andere vorm van wonen, omdat zij: kampen met sociaal emotionele stress; niet goed in een groep kunnen functioneren; en niet in staat zijn zich aan te passen aan normen in (woon)buurten, psychische instellingen en/of beschermde woonvormen, waar woningen direct aangrenzend zijn aan andere woningen. Kamerbewoning, een portiekflat, een appartement of een geschakelde woning worden voor deze doelgroep daarom niet geschikt geacht.

De beoogde doelgroep wordt gekenmerkt door complexe problematiek. Alle leden van de doelgroep hebben één of meer van de volgende kenmerken: (meerdere) psychiatrische aandoeningen; verstandelijke beperking; verslaving c.q. middelengebruik; justitieel verleden; dubbeldiagnose. Naar verwachting zal het overgrote deel (> 80%) van de doelgroep ten minste vier of vijf van deze kenmerken hebben.

Andere relevante kenmerken van de doelgroep

De doelgroep kenmerkt zich door een zekere mate van onvoorspelbaarheid c.q. onberekenbaarheid in het gedrag. Waar zij het ene moment volledig in zichzelf zijn gekeerd kunnen zij het andere moment opeens agressief gedrag gaan vertonen. Deze onvoorspelbaarheid zou toenemen naar mate personen meer 'sociale prikkels' te verwerken krijgen. Professionals omschrijven dat sociale prikkels versterkt binnenkomen bij de doelgroep, vanwege het zeer frequente middelengebruik in combinatie met psychiatrische problematiek. Als bewoners sociaal overprikkeld raken kunnen zij agressief worden of - afhankelijk van de psychose gevoeligheid en psychiatrische aandoening van de bewoners - in een psychose raken. Het zelf opzoeken van sociale interacties is daarom niet kenmerkend voor deze doelgroep.

De mobiliteit van de doelgroep is beperkt. De doelgroep staat niet bekend om gedrag waarbij zij rondzwerven door de directe omgeving. De ervaring bij andere Skaeve Huse projecten leert dat bewoners doorgaans op het terrein blijven en vooral 'gerichte' bewegingen maken als zij dit verlaten. Bijvoorbeeld om naar het stadscentrum te gaan of naar de supermarkt. Over het algemeen verplaatst de doelgroep zich te voet of op de fiets. Zorgprofessionals geven aan dat een locatie daarom idealiter niet in, maar wel op bereikbare afstand van het stadscentrum ligt. Ook stellen zij - net zoals het Deense model - dat voorzieningen te voet of te fiets goed bereikbaar moeten zijn voor de doelgroep.

Verder blijkt sociale inclusie wenselijk om een succes van de vestiging van de woonvorm te maken. Het is echter geen voorwaarde voor het behalen van de zorgdoelstellingen met de doelgroep. Het tegenovergestelde, sociale exclusie, werkt daarentegen averechts voor het behalen van de zorgdoelstelling van de bewoners. De gedachtegang achter de beoogde woonvorm is om de doelgroep niet af te schermen van de bewoonde wereld, maar ze daar juist een onderdeel van te laten zijn.

6.3 Kritiek risiconiveau

Vijf scenario's worden in onze risico-inschatting als kritiek geclassificeerd (zie matrix 6.1). Voor deze risico's geldt dat het absoluut noodzakelijk is om beheersmaatregelen te nemen om de risico's te kunnen reduceren.

Matrix 6.1 Kritieke risico's (risico-score: > 200)

Scenario	Risico-score
Omwonenden voelen zich onveiliger in hun huis of op straat	16.667
Meer vermijdingsgedrag door omwonenden	3.333
Meer overlast door geluid afkomstig van de woonvoorziening	1.250
Toename van stress bij bewoners vanwege interactie omwonenden	360
Aantal inbraken / diefstallen neemt toe	300

N.B. Scenario's die met dezelfde kleur zijn gearceerd worden in deze paragraaf gezamenlijk besproken.

Onveiligheidsgevoelens en vermijdingsgedrag omwonenden

De twee meest kritieke risico's hebben betrekking op de angst- en onveiligheidsgevoelens van de omwonenden. De mogelijke vestiging van de woonvorm houdt de gemoederen in de directe en wijdere omgeving sterk bezig en leidt tot aanzienlijke angst- en stressgevoelens bij een groot deel van de omwonenden. Het mogelijke ontstaan van diverse vormen van overlast, maar vooral het onvoorspelbare karakter van het gedrag van de toekomstige bewoners van de woonvorm boezemt hen angst in. Vanwege de onvoorspelbaarheid van het gedrag van de toekomstige bewoners bestaat in de beleving van omwonenden altijd de kans dat de risico's die bij de doelgroep horen - ook als deze laag zouden zijn - zich toch opeens kunnen voordoen. Er wordt daarbij vooral gevreesd voor de veiligheid van kinderen en vrouwen. Van de omwonenden geeft een duidelijke meerderheid aan dat zij zich onveiliger zullen voelen als de woonvorm er komt en dat zij in dat geval ook liever niet langs de woonvorm willen lopen of fietsen. Het gaat hierbij niet alleen om direct omwonenden van de woonvorm, maar ook om personen uit de wijdere omgeving.

Ondanks dat niet alle angsten en zorgen overeenkomen met de door ons verrichte risico-inschatting, is het risico op een 'selffulfilling prophecy' - een voorspelling waarvan de bekendmaking ertoe leidt dat de voorspelling waarheid wordt - bij daadwerkelijke vestiging van de woonvorm groot. Omwonenden zullen zich naar verwachting daadwerkelijk (nog) onveiliger gaan voelen in hun eigen huis of op straat en de kans is groot dat omwonenden daadwerkelijk vermijdingsgedrag zullen gaan vertonen. Het vermijdingsgedrag zal waarschijnlijk bestaan uit het kiezen van een andere wijze van vervoer (bijvoorbeeld met de auto in plaats van met de fiets), omdat er geen alternatieve route is van Groningen naar Harkstede en andersom. Voor sommige omwonenden, waaronder kinderen of personen die geen anders vervoersmiddel tot hun beschikking hebben, zal vermijden van de woonvorm niet mogelijk zijn. Mogelijk speelt hierom ook een veiligheidsprobleem, omdat schrikreacties erin kunnen resulteren dat fietsers de doorgaande weg op schieten met alle mogelijke gevolgen van dien. Al met al, betekent dit een behoorlijke aantasting van het woongenot van omwonenden.

Beheersmogelijkheden

Er zijn twee mogelijke oplossingsrichtingen om tot beheersing van deze risico's te komen. De eerste - en verreweg meest wenselijke - oplossing is om de angsten en zorgen van omwonenden te erkennen en hen ervan te overtuigen dat het risico op een deel daarvan lager is dan zij nu vermoeden. Daarnaast moet bij omwonenden het vertrouwen worden gerealiseerd dat de aanwezige hogere risico's - die er wel degelijk zijn - serieus worden

genomen en zullen worden beheerst. Het is daarbij van groot belang dat de initiatiefnemers overtuigend aangeven hoe gedrag dat onvoorspelbaar is toch kan worden beheerst. Op dit moment is de uitleg rond deze schijnbare tegenstelling voor de omwonenden nog niet toereikend, gezien het grote deel van de omwonenden die vestiging van de woonvorm om deze reden absoluut niet zien zitten.

De vraag is in hoeverre bovenstaande nog te realiseren is, omdat er een grote vertrouwensbreuk is ontstaan tussen de gemeente (en de initiatiefnemers) en de omwonenden in de directe én wijdere omgeving. Omwonenden zijn er onder andere van overtuigd dat de doelgroep bewust om strategische redenen door de gemeente steeds milder is omschreven en dat de gemeente financiële belangen heeft bij het snel realiseren van de woonvorm op de beoogde locatie. Het vertrouwen in de gemeente is bij een groot deel van de omwonenden dusdanig geschaad dat het zeer lastig zal zijn om hen ervan te overtuigen dat de risico's van de vestiging van de woonvorm in goede banen zullen worden geleid.

De tweede mogelijke beheersmaatregel richt zich op het aanpassen van de huidige infrastructuur of het veranderen van de bouwplannen van de te vestigen woonvorm. Als onveiligheidsgevoelens niet kunnen worden weggenomen, zou de infrastructuur dusdanig kunnen worden aangepast dat omwonenden niet meer pal langs de ingang van de woonvorm hoeven te lopen of fietsen. Het omdraaien van de ingang van de woonvorm (bijvoorbeeld aan de achterzijde van het perceel in plaats van aan de voorzijde aan het fietspad) in combinatie met het ontnemen van het zicht op het terrein (bijvoorbeeld door het open hekwerk te vervangen met een dicht hekwerk) zou wellicht enigszins kunnen helpen om zo concentratie op die plek en confrontatie met passanten te verminderen. Het verdient echter de sterke voorkeur om deze maatregel in combinatie met de eerstgenoemde maatregel in te zetten. Wel merken we op dat het 'afschermen' van de doelgroep van de rest van de omgeving door middel van hekwerk indruist tegen het gedachtengoed van de woonvorm dat deze onderdeel van de omgeving zou moeten zijn.

Meer geluidsoverlast

Een derde risico dat als kritiek is geclassificeerd betreft het ontstaan van meer geluidsoverlast als direct gevolg van de vestiging van de woonvorm. Van andere Nederlandse Skaeve Huse projecten is bekend dat bij de doelgroep in de beginfase - die ongeveer zes maanden duurt - incidenten op het terrein kunnen voordoen die geluidsoverlast met zich meebrengen.

Mede vanwege het risico op geluidsoverlast gaat het Deens model ervan uit dat de minimale afstand tot woonhuizen 100 meter dient te bedragen. Het feit dat in de Groningse voornemens wordt uitgegaan van een kortere afstand tot woonhuizen, maakt het zeer reëel dat er geluidsoverlast kan ontstaan voor in elk geval de zeer direct omwonenden (hoe verder weg, des te minder kans op geluidsoverlast). Omdat geluid ver kan dragen en in de rurale omgeving weinig blokkades dat geluid kunnen blokkeren, zou de geluidsoverlast ook in de wijdere omgeving waarneembaar kunnen zijn. Alhoewel overlast door geluid doorgaans niet als meest ernstige vorm van overlast wordt aangeduid, kan dat wel tot een aantasting van het woongenot leiden. Te meer daar omwonenden in deze omgeving doorgaans bewust hebben gekozen voor de rustige rurale omgeving.

Het ontstaan van geluidsoverlast in de context van deze specifieke locatie kan naar verwachting meer impact hebben dan doorgaans het geval is. Naast het feit dat geluidsoverlast simpelweg als hinderlijk kan worden ervaren, ligt de vestiging van de woonvorm, vanwege het roerige voortraject, onder een vergrootglas.

Beheersmogelijkheden

Mogelijke beheersing kunnen worden gezocht in maatregelen waarmee de geluidsoverlast die ontstaat wordt gereduceerd, zodat de omgeving die in mindere mate waarneemt. Zo zouden bijvoorbeeld geluidsschermen rondom de woonvorm kunnen worden geplaatst. We merken hierbij wel op dat dit enigszins indruist tegen de voornemens van de initiatiefnemers, dat de woonvorm niet hermetisch afgesloten zou moeten zijn van de buitenwereld. Het zou bovendien sociale exclusie in de hand kunnen werken.

De beheersing van dit risico kan beter worden gezocht in het voorkomen van de incidenten die geluidsoverlast veroorzaken. Daarin speelt de verbinder/beheerder die op het terrein woont een cruciale rol. Bij het ontstaan van geluidsoverlast moet deze vanaf het begin direct ingrijpen. Niet alleen om de overlast voor de omgeving tot een minimum te reduceren, maar ook om de bezorgde omgeving te laten zien dat het risico daadwerkelijk kan worden beheerst door adequaat in te grijpen. Het is reëel om aan te nemen dat de verbinder/beheerder dit in de meeste gevallen ook kan en zal doen, omdat deze op het terrein woont, hij ervaring met en kennis over de doelgroep heeft en de ervaring bij andere Skaeve Huse met soortgelijke functies goed zijn.

Ondanks dat de verbinder/beheerder op het terrein woont, zal deze niet altijd aanwezig zijn om mogelijke geluidsoverlast direct te stoppen. Overlast kan daarom 24/7 telefonisch worden gemeld. Het is dan ook wenselijk dat omwonenden daarvan gebruik maken en op die manier meewerken aan het beheersen van de overlast. Ervaringen met andere soortgelijke projecten ondersteunen deze werkwijze. Het merendeel van de omwonenden rondom de beoogde locatie geeft echter aan geen enkele rol bij de beheersing te willen spelen en ook niet plaats te willen nemen in een eventuele buurtbeheergroep. Mocht de gemeente overgaan tot het realiseren van de woonvorm op deze locatie, dan dient zij veel aandacht te besteden aan het herstellen van de ontstane vertrouwensbreuk, zodat omwonenden daar mogelijk wel bereid toe zullen zijn.

Toename van stress bij bewoners

Het vierde kritieke risico betreft de mogelijke toename van stress bij de toekomstige bewoners van de woonvorm als gevolg van de interactie met omwonenden. Bij de doelgroep wordt beoogd dat zij op de locatie tot rust komen, zodat het door hun vertoonde probleemgedrag stabiliseert. Een toename van stress kan het behalen van die zorgdoelstelling in de weg staan.

De beoogde doelgroep wordt gekenmerkt door complexe problematiek en (mede daardoor) een beperkt sociaal aanpassingsvermogen. Eventuele overbelasting van het sociaal aanpassingsvermogen (te veel sociale prikkels) kan zich bij deze doelgroep intern (bijvoorbeeld zichzelf opsluiten in de woning) of extern (bijvoorbeeld psychose en agressie) uiten. In het laatstgenoemde het geval is het gedrag van bewoners onvoorspelbaar, hetgeen erin resulteert dat niet alleen de bewoner zelf, maar ook de omgeving gevaar kan lopen.

Vanwege het beperkte sociale aanpassingsvermogen van de doelgroep, mijden de leden daarvan doorgaans sociaal contact. Op locaties die beschut buiten de bebouwde kom of op een bedrijventerreinen gevestigd zijn - zoals vaak bij andere Nederlandse Skaeve Huse projecten het geval - lukt dat doorgaans goed. Op de specifieke locatie aan de Hoofdweg is echter niet volledig uit te sluiten dat de doelgroep sociaal overprikkeld raakt. Er loopt een veelgebruikt fietspad pal voor de ingang van de woonvorm langs - er is dus volop gelegenheid tot interactie - en er zijn signalen dat (vooral jongere) omwonenden dat contact ook zelf op negatieve wijze tot stand zouden willen brengen.

Beheersmogelijkheden

Om dit risico het hoofd te bieden zouden beheersmaatregelen kunnen worden genomen om de interactie met de directe omgeving te beperken. Het verplaatsen van de ingang van de woonvorm (bijvoorbeeld naar de achterzijde in plaats van aan de voorzijde aan het fietspad) in combinatie met het ontnemen van het zicht op het terrein (bijvoorbeeld door het open hekwerk te vervangen met een dicht hekwerk) zou ook hier uitkomst kunnen bieden. Ook lijkt het verstandig om de verbinder/beheerder te instrueren om gelijk op te treden als tussen omwonenden en bewoners een negatieve interactie dreigt te ontstaan. Dit zal echter lang niet altijd tot de mogelijkheden behoren, omdat de verbinder/beheerder niet altijd op het terrein aanwezig zal zijn en het bewoners ook vrij staat om het terrein te verlaten om bijvoorbeeld boodschappen te gaan doen.

Toenemend aantal inbraken en/of diefstallen

Het vijfde kritieke risico betreft de toename van inbraken en diefstallen als gevolg van de vestiging van de woonvorm. De doelgroep denkt bij het maken van keuzes doorgaans vooral aan behoeftebevrediging op de korte termijn, waarbij zij de lange termijn gevolgen vaak niet goed overziet. Het is daarom theoretisch mogelijk dat, als een bewoner naar de binnenstad wil die geen fiets heeft, er een fiets uit de omgeving wordt meegenomen als die mogelijkheid zich voordoet. Eenzelfde situatie kan zich voordoen bij een gebrek aan geld, waardoor bewoners geen verdovende middelen of levensmiddelen kunnen kopen.

Bij andere Skaeve Huse is inbraak en diefstal voor zover bekend niet voorgekomen, maar vrijwel alle projecten zijn niet binnen 100 meter van woonhuizen gevestigd. De woonvorm in de Groningse voornemens wordt wel nabij woonhuizen en op loopafstand van een woonwijk en dorp gevestigd, waardoor de doelgroep in de gelegenheid is om iets mee te nemen dat niet van hen is. Omdat deze situatie voor Nederlandse Skaeve Huse projecten uniek is, is het risico op inbraak en diefstal niet uit te sluiten.

Beheersmogelijkheden

Het risico kan met de juiste maatregelen worden beheerst. De te nemen maatregelen moeten erop gericht zijn te voorkomen dat bewoners in de verleiding komen om iets te stelen. Verder kan steeds worden nagegaan of de bewoners nog voldoende middelen hebben om in hun vereiste levensbehoeften (voornamelijk afreizen naar de binnenstad, eten en drinken en verdovende middelen) te kunnen voorzien. Heel praktisch kan dit betekenen dat bewoners een fiets wordt gegeven waarmee zij naar de binnenstad kunnen afreizen en dat een deel van het inkomen van de bewoners wordt ingehouden in de vorm van zakgeld. De verbinder/beheerder zou hier in nauwe samenwerking met de zorgprofessionals zorg voor kunnen dragen.

6.4 Gemiddeld risiconiveau

Negen scenario's worden in onze risico-inschatting als gemiddeld geclassificeerd (zie matrix 6.2). Voor deze risico's geldt dat het wenselijk is om beheersmaatregelen te nemen om de risico's te reduceren. Gezien de gevoelige context waarin de mogelijke vestiging van de woonvorm zal plaatsvinden, zullen de benoemde beheersmaatregelen waarschijnlijk eerder noodzakelijk dan wenselijk zijn.

Matrix 6.2 Gemiddelde risico's (risico-score: 71 - 200)

Scenario	Risico-score
Meer minder verzorgde mensen op straat	200
Minder leden, klanten en omzet voor verenigingen en ondernemers	200
Meer overlast door stank en/of rook	120
Meer personen die rondhangen / samenscholen	180
Aanwezigheid van drugsdealers / kofferbakhandel neemt toe	180
Aantal bedreigingen / geweldsincidenten neemt toe	167
Meer verward c.q. grens-overschrijdend gedrag	120
Aantal vernielingen neemt toe	100

N.B. Scenario's die met dezelfde kleur zijn gearceerd worden in deze paragraaf gezamenlijk besproken.

Meer minder verzorgde mensen op straat en minder leden en klanten

De twee gemiddelde risico's die de meeste aandacht verdienen - en die op één punt na niet als kritiek zijn geclassificeerd - zijn het risico op meer minder verzorgde mensen op straat en het risico op minder leden, klanten en omzet voor verenigingen en ondernemers. Alhoewel dit verschillende risico's lijken, behandelen we ze samen, omdat ze uit dezelfde bron voortkomen: de angst- en stressgevoelens die leven onder omwonenden in de directe en wijdere omgeving. Een mogelijke beheersing van deze beide risico's is daarom gelegen in het wegnemen van deze angst- en stressgevoelens.

In deze specifieke omgeving zal zeer snel duidelijk zijn wie de nieuwe bewoners van de woonvorm zijn, omdat zij zullen opvallen vanwege hun afwijkende uiterlijk. Aangezien omwonenden sterke (negatieve) gedachten hebben over de doelgroep en het gedrag dat van hen kan worden verwacht, kan de aanwezigheid van de bewoners in de openbare ruimte op zichzelf al een negatieve impact op de leefbaarheid hebben, zonder dat er zich een feitelijk incident voordoet.

Eenzelfde redenering kan gelden voor het risico op een teruglopend aantal leden van verenigingen en klanten van ondernemingen. Dit risico houdt sterk verband met het vermijdingsgedrag dat omwonenden kunnen gaan vertonen als de woonvorm daadwerkelijk wordt gerealiseerd. Het is niet uit te sluiten dat een deel van de omwonenden, gezien de heersende angstgevoelens, zal proberen alternatieve verenigingen, winkels of vervoersmiddelen te vinden, zodat ze de woonvorm snel kunnen of niet hoeven te passeren. Voor een deel van de omwonenden - kinderen of personen zonder alternatief vervoersmiddel - zal dat echter niet mogelijk zijn.

Beheersmogelijkheden

De beheersing van deze risico's is gelegen in het duidelijk overbrengen van een realistisch beeld over de leden van de doelgroep en hun gedrag. Daarbij is het van groot belang dat de initiatiefnemers overtuigend aangeven hoe de onvoorspelbaarheid van het gedrag van de bewoners toch kan worden beheerst. Gezien het zeer negatieve beeld over de doelgroep dat bij een groot deel van de omwonenden heerst is het de vraag hoe effectief beheersmaatregelen kunnen zijn die op dit punt genomen kunnen worden, zoals het rondsturen van folders en nieuwsbrieven over de woonvorm en het organiseren van informatiebijeenkomsten, kennismakingsactiviteiten en excursies naar andere Nederlandse Skaeve Huse projecten.

Toename aanwezigheid van drugsdealers en samenscholing van personen

Ook voor de toename van drugsdealers en mogelijke samenscholing van personen geldt een gemiddeld risico. Met de komst van de woonvorm wordt een potentiële afzetmarkt voor drugsdealers gecreëerd, omdat de bewoners verslaafd zijn en afhankelijk zijn van verdovende middelen. Dit in combinatie met de signalen dat er in en rondom het dorp Harkstede al drugsdealers actief zouden zijn, maakt het wenselijk om beheersmaatregelen te nemen om ervoor te zorgen dat het terrein of parkeerplaatsen in de directe omgeving (bijvoorbeeld bij het nabijgelegen recreatiepark en op de parkeerplaats aan de Kooilaan) geen verzamelaars zullen zijn voor drugsdealers.

Beheersmogelijkheden

De zorgorganisaties zouden kunnen overwegen om de bewoners van de woonvorm van drugs te voorzien vergelijkbaar met de Medische Heroïnebehandel unit om te voorkomen dat het een komen en gaan wordt van verschillende drugsdealers. Op deze wijze is de nieuwe potentiële afzetmarkt waarschijnlijk niet meer interessant voor drugsdealers en kan de aanlevering van verdovende middelen waarschijnlijk in goede banen worden geleid. Wanneer bovenstaande niet mogelijk is, is het goed om te weten dat enigszins afgelegen of beschutte parkeerterreinen ideale ontmoetingsplekken zijn voor drugsdealers en hun klanten. Het kan daarom wenselijk zijn om bijvoorbeeld op het parkeerterrein van het nabijgelegen recreatiepark en op de parkeerplaats aan de Kooilaan cameratoezicht te realiseren als dat daar nog niet aanwezig is. In elk geval dient vooraf met alle betrokken partijen afspraken te worden gemaakt over hoe dient te worden ingegrepen als er in de directe omgeving sprake is van drugsdealactiviteiten. Het zal daarbij overigens niet genoeg zijn om aan te geven dat de huidige handhavingstrategie wordt voortgezet. Volgens een deel van de omwonenden is er al jaren overlast van drugsdealers waar weinig tot niets aan wordt gedaan, ondanks vele meldingen.

Meer overlast door stank en/of rook

Er is een gemiddeld risico op een toename van overlast door stank en/of rook als het terrein of een woning sterk vervuild raakt of als er brand ontstaat. Hiervoor geldt een soortgelijke redenering als voor geluidsoverlast die in de vorige paragraaf is beschreven. Dit risico is minder groot dan het risico op geluidsoverlast, omdat het hier naar verwachting niet zal gaan om structurele overlast, maar om incidenten.

Beheersmogelijkheden

Dit risico kan worden beheerst door de juiste veiligheidsmaatregelen te nemen voor de brandveiligheid van de woningen. Ook moet er strikt op worden toegezien dat bewoners geen vuur stichten en hun woning schoonhouden. Hierbij speelt de verbinder/beheerder wederom een belangrijke rol. Qua woningen lijkt het Groningse voornemen niet af te wijken van andere Skaeve Huse projecten in Nederland, waar over het algemeen de brandveiligheid hoog in het vaandel staat. Als de verbinder/beheerder de taken uitvoert zoals is beoogd en de woningen brandveilig en schoon zijn, dan wordt de kans op het uitbreken van brand en dus rookontwikkeling zo goed als volledig gereduceerd.

Meer bedreigingen, geweldincidenten en verward gedrag

Ook het risico dat omwonenden met meer bedreigingen, geweld en verward gedrag te maken kunnen krijgen, omdat de woonvorm in de directe omgeving wordt gevestigd, kan als gemiddeld worden geclassificeerd. De doelgroep staat er niet bekend om dat zij interacties met anderen opzoeken of uit zichzelf rondzwerven in de directe omgeving. Wel kunnen bewoners als gevolg van middelengebruik of een overbelasting van het sociaal aanpassingsvermogen onvoorspelbaar gedrag gaan vertonen. Doorgaans keren zij in zichzelf (opsluiten in de eigen woning), maar bovenstaande situaties kunnen ook in agressie en - in uiterste gevallen - psychoses resulteren. Aangezien bewoners het terrein mogen verlaten, is niet uit te sluiten dat bewoners in zo'n staat zichzelf of iemand anders tot last zijn. De vraag is of het werken met een risico-taxatie instrument dit 100% kan voorkomen, omdat het gedrag van de doelgroep bij overprikkeling opeens kan omslaan. Het is verstandig - en gezien de grote zorgen van omwonenden nog eerder noodzakelijk - om overtuigende beheersmaatregelen te treffen om deze risico's te reduceren.

Beheersmogelijkheden

Het beheersen van dit risico is gelegen in het tot een minimum reduceren van de kans op overprikkeling en onvoorspelbaar gedrag. Het is dan ook noodzakelijk om regelmatig contact van zorgprofessionals met de doelgroep te organiseren. Alleen de aanwezigheid van de verbinder/beheerder zal niet afdoende zijn, gezien dit geen zorgprofessionals zal zijn. Er dient zeer strak in de gaten te worden gehouden of bewoners tekenen van overprikkeling en psychose vertonen. Andere mogelijke beheersmaatregelen die kunnen worden genomen zijn al eerder beschreven in de eerste paragraaf (onder 'toename stress bewoners') en moeten erop gericht zijn de interactie met de directe omgeving te beperken. Het verplaatsen van de ingang van de woonvorm (bijvoorbeeld aan de achterzijde in plaats van aan de voorzijde aan het fietspad) in combinatie met het ontnemen van het zicht op het terrein (bijvoorbeeld door het open hekwerk te vervangen met een dicht hekwerk) zouden uitkomst kunnen bieden, hetzij niet volledig.

Meer vernielingen

Het ligt niet in de lijn der verwachting dat er meer vernielingen zullen plaatsvinden als gevolg van de vestiging van de woonvorm, maar het risico is niet volledig uit te sluiten. Bij andere Skaeve Huse projecten zijn geen gevallen bekend van bewoners die eigendommen van anderen hebben vernield. De doelgroep staat er ook niet bekend om dat zij eigendommen van anderen vernielen. Wel kunnen zij agressief worden als zij sociaal overprikkeld raken en zijn er in de omgeving objecten (waaronder de bushaltes voor de

locatie) die vernield zouden kunnen worden. De beheersmaatregelen die reeds eerder in dit hoofdstuk zijn genoemd om overprikkeling te voorkomen (omdraaien ingang en afschermen van het terrein) helpen om dit risico te verlagen.

6.5 Laag risiconiveau

Vijf scenario's worden in onze risico-inschatting als laag geclassificeerd (zie matrix 6.3). Voor deze risico's geldt dat het in principe niet nodig is om beheersmaatregelen te nemen om de risico's te reduceren, aangezien deze al laag zijn. Gezien de gevoelige context waarin de mogelijke vestiging van de woonvorm zal plaatsvinden, doen de gemeente en de initiatiefnemers er verstandig aan te laten zien dat zij ook met deze lage risico's serieus rekening houden en dat er zo nodig maatregelen zullen worden genomen om te voorkomen dat deze zich daadwerkelijk kunnen gaan voordoen.

Matrix 6.3 Lage risico's (risico-score: < 71)

Scenario	Risico-score
Meer rommel op straat / in de omgeving	60
Aantal zedendelicten neemt toe	42
Middelengebruik in de openbare ruimte neemt toe	40
Toename van stress bij bewoners vanwege de tijdelijkheid van de locatie	4
Ontstaan van verkeers- en parkeerproblemen (foutparkeren, verkeersdrukte en agressief rijgedrag)	3

Meer rommel

Het risico op meer rommel op straat of in de omgeving is beperkt, omdat de ervaring leert dat vervuiling doorgaans alleen op het terrein van de woonvorm (en dus niet in de omgeving) voorkomt. De verbinder/beheerder kan ervoor zorgen dat er strikt op wordt toegezien dat het terrein schoon blijft en dat bewoners hun woning niet vervuilen. Omdat de verbinder/beheerder op het terrein woonachtig is en ervaring heeft met de doelgroep, is het aannemelijk dat dat ook zal gebeuren. Mocht er onverhoopt toch sprake zijn van rommel en vervuiling dan zal dat naar verwachting alleen op het terrein van de woonvorm zijn. Als het zicht van en naar het terrein wordt onttrokken (door de ingang om te draaien en dicht hekwerk te plaatsen) dan zal de invloed daarvan op de omgeving zeer gering zijn.

Meer zedendelicten

Het risico op een toename van zedendelicten is laag. De beoogde doelgroep wordt niet gekenmerkt door zedenproblematiek en er is geen verband bekend tussen de psychische problematiek van de beoogde doelgroep en het plegen van dergelijke delicten. Bovendien geldt een verleden met het plegen van een zedendelict als een contra-indicatie voor plaatsing en is het risico-taxatie instrument waarmee wordt vastgesteld of een bewoner een gevaar voor zichzelf of de omgeving is, wetenschappelijk onderbouwd. Gezien de ernst van het delict (en de angst van de omwonenden) is het waarschijnlijk goed om voor alle zekerheid niet alleen nieuwe bewoners te screenen bij de intake, maar alle bewoners ook periodiek te screenen met behulp van het risico-taxatie instrument.

Meer middelengebruik in de openbare ruimte

Naar verwachting is het risico op het gebruik van verdovende middelen (alcohol en drugs) in de openbare ruimte laag. Het is voor de doelgroep zeer kenmerkend dat zij het liefst binnen gebruiken en dat hun mobiliteit laag is. Bij andere Nederlandse Skaeve Huse projecten komt middelengebruik in de openbare ruimte buiten het terrein vrijwel niet voor. Het gebruik vindt vrijwel uitsluitend plaats op het terrein van de woonvorm. Mocht dit risico zich desondanks toch onverhoopt voordoen, dan zouden hier consequenties voor bewoners aan verbonden moeten zijn. Hun gedrag zou dan immers tot een aanzienlijke aantasting van het woongenot van omwonenden kunnen leiden.

Toename van stress bij bewoners vanwege tijdelijkheid locatie

De tijdelijkheid van de locatie zal naar verwachting niet leiden tot een toename van stress bij de bewoners van de woonvorm. De doelgroep is vanuit het verleden gewend om een zwervend bestaan te leiden. Alhoewel een permanente locatie wenselijker is voor de beoogde doelgroep, komen de zorgdoelstellingen niet gelijk in gevaar als bewoners op termijn een keer moeten verhuizen. De termijn van 10 jaar - waarvan in de Groningse voornemers wordt uitgegaan - is vergelijkbaar met andere Nederlandse Skaeve Huse projecten waar de tijdelijkheid ook geen probleem is gebleken. Wel is het van belang om dit helder en tijdig met de doelgroep te communiceren, zodat zij rustig aan het idee van een verandering van woonsituatie kunnen wennen.

Ontstaan van verkeers- en parkeerproblemen

Het risico op verkeers- en parkeerproblemen is laag en irrelevant met betrekking tot de beoogde vestiging van de woonvorm en de doelgroep. Naast het feit dat de kans dat dergelijke problematiek ontstaat gering is, zal de impact daarvan als het zich voordoet ook niet al te groot zijn. De angsten en zorgen van omwonenden richten zich niet op dit risico. Bovendien kan een eventuele onwenselijke verkeerssituatie waarschijnlijk snel door de verbinder/beheerder worden opgelost.

6.6 Ten slotte

De risico's op zeer ernstige calamiteiten zijn doorgaans gering of goed te beheersen, maar met name de beperkte afstand tot woonhuizen en de ligging aan de doorgaande weg maakt dat omwonenden dagelijks geconfronteerd kunnen worden met de aanwezigheid van de woonvorm en zijn bewoners. Het feit dat de doelgroep wordt gekenmerkt door een zekere mate van onvoorspelbaarheid in het gedrag, maakt dat er in de beleving van omwonenden te allen tijde een kans is dat de risico's die bij de doelgroep horen zich opeens voor kunnen doen en dat zijzelf of hun gezin daar slachtoffer van kunnen worden. Hoe de angsten en zorgen van omwonenden zich verhouden tot de uitkomsten van onze meer objectieve risico-inschatting is wat dat betreft minder van belang. Voor alle risico's geldt immers in meer of mindere mate, dat zij zich ondanks eventuele beheersmaatregelen toch onverhoopt zouden kunnen voordoen; 100% veiligheid is immers nooit te garanderen. Vestiging van de woonvorm zonder overtuigend verhaal van de initiatiefnemers rondom hoe onvoorspelbaar gedrag toch beheerst kan worden, zal er waarschijnlijk toe leiden dat omwonenden op dagelijkse basis met angstgevoelens en stress te maken zullen krijgen. Belangrijk hierbij is dat de initiatiefnemers ook de gemeente Midden-Groningen bij dit

proces betrekken, aangezien de vestiging van de woonvorm ook een deel van de omwonenden in deze gemeente raakt.

Er is - zoals doorgaans bij de vestiging van dergelijke voorzieningen het geval is - de gezamenlijke inzet van de hulpverleningsorganisaties, beide gemeenten en haar inwoners vereist om de vestiging van deze woonvorm in goede banen te leiden en tot een succes te maken. Daarbij moeten zowel het welzijn van de omwonenden als die van de toekomstige bewoners van de woonvorm centraal staan. Dat wil zeggen, geen of zo weinig mogelijk aantasting van het woon- en leefklimaat van de omwonenden_in de directe en wijdere omgeving (zij moeten met een prettig en veilig gevoel in hun woning kunnen blijven wonen) en een zo hoog mogelijke kans op het behalen van de beoogde zorgdoelstelling (stabilisatie van het probleemgedrag) bij de negen bewoners.

Het is de vraag of deze gezamenlijke inzet tot stand kan komen gezien de huidige verstandhouding tussen de gemeente, de initiatiefnemers en de omwonenden. Het vertrouwen van omwonenden in de gemeente en in de overige betrokken instanties blijkt in de omgeving van de beoogde locatie zeer gering te zijn. Om het vertrouwen te herstellen en om goede afspraken te kunnen maken kan een omgevingsbeheergroep c.q. regiegroep (geleid door een onafhankelijk voorzitter) worden opgericht waarin onder andere de omwonenden, aanbieders, gemeente, politie (wijkagent) en woningcorporatie zijn vertegenwoordigd (waarbij men met twee gemeenten heeft te maken). Binnen dit verband zou een (openbaar) beheersplan kunnen worden opgesteld waarin de afspraken en te nemen maatregelen worden beschreven en verantwoordelijkheden worden vastgelegd. Het plan wordt bij voorkeur ondertekend door alle betrokken partijen, zodat nakoming van de afspraken indien noodzakelijk kan worden afgedwongen. De meeste omwonenden geven aan geen enkele rol te willen spelen bij de beheersing van de risico's. Zij hebben het gevoel verantwoordelijk te worden gemaakt voor een onwenselijke situatie die zij zelf niet hebben gecreëerd en die aan hen wordt opgedrongen. Dit gevoel leeft niet alleen onder omwonenden in de directe omgeving, maar wordt breed gedeeld door personen uit de wijdere omtrek (van de Groningse wijk Meerstad tot aan Kolham).

De wijze waarop het voortraject is uitgevoerd, blijkt een belangrijke oorzaak te zijn voor de vertrouwensbreuk die is ontstaan tussen de gemeente en de initiatiefnemers enerzijds en de omwonenden in de directe en wijdere omgeving anderzijds. Veel omwonenden zijn er onder andere van overtuigd dat de doelgroep - na de weerstand die is ontstaan als reactie op het aanvankelijke plan - bewust om strategische redenen steeds milder is omschreven. Verder ontbreekt volgens hen een degelijk locatieonderzoek_en zouden financiële belangen een rol spelen bij het snel realiseren van de woonvorm. Het vertrouwen in de gemeente en de andere initiatiefnemers is dusdanig geschaad dat veel omwonenden er geen enkel vertrouwen meer in hebben dat de gemeente zich aan het laatste geformuleerde plan en de gemaakte en eventueel nog te maken afspraken zal houden.

Er zijn in het omgevingsonderzoek enkele risico's geïdentificeerd waar serieus rekening mee moet worden gehouden bij een eventuele realisering van de voorziening. De sleutel ligt daarbij in het helder schetsen en overtuigend communiceren van een realistisch en consistent beeld van de woonvorm en haar bewoners. Alleen als omwonenden er van overtuigd kunnen worden dat het risico op een deel van hun angsten en zorgen aanzienlijk

lager is dan door hen wordt verondersteld en dat de aanwezige risico's - die er wel degelijk zijn - serieus worden genomen en doeltreffend worden aangepakt, kan op termijn sprake zijn van sociale inclusie van de voorziening, hetgeen een belangrijk aspect is om de woonvorm tot een succes te maken. Als het echter niet lukt om dit te realiseren, dan zal eerder sprake van sociale exclusie, waardoor toekomstige bewoners van de woonvorm sociaal gezien al met een geruime achterstand beginnen aan hun wooncarrière op deze locatie. Het is in dat geval zeer de vraag of de beoogde zorgdoelstellingen voor de doelgroep kunnen worden behaald op deze specifieke locatie en of kan worden voorkomen dat omwonenden op dagelijkse basis met angst en ongemak in de directe en wijdere omgeving van de woonvorm zullen wonen.

GERAADPLEEGDE LITERATUUR¹

- Aa, B. van der, & Massie, D. (2018). Skaeve Huse op de Staart. Dordrecht: onderzoekscentrum Drechtsteden. Geraadpleegd via: [Link](#).*
- Alphen, D. van, & Roozendaal, J. (2020). Rapport lerende evaluatie Merwedehuisjes Dordrecht. Dordrecht: Gemeente Dordrecht. Geraadpleegd via: [Link](#).*
- Bieleman, B., Biesma, S., Kruize, A., Nijkamp, R. & Reimer, J. (2012). Huisvesten kwetsbare groepen. Handvatten op basis van evaluatie Moesstraat 8 Groningen. Groningen-Rotterdam: St. INTRAVAL. Geraadpleegd via: [Link](#).
- Boendermaker, M., Schoonbeek, I., Sijtstra, M. & Bieleman, B. (2017). Evaluatie Omnizorg Apeldoorn 2016. Groningen-Rotterdam: St. INTRAVAL. Geraadpleegd via: [Link](#).
- Bolderman, N. (2018). Moving towards Independent Housing with Floating Support for Social Relief and Protected Housing Clients (Masters thesis). Utrecht: Universiteit Utrecht. Geraadpleegd via [Link](#).
- Bruinooge, M. (2010). Skaeve huse in Nederland. Som, 4. Geraadpleegd via: [Link](#).
- CBS (2020). Veiligheidsmonitor 2019. Ministerie van Justitie en Veiligheid. Den Haag/Heerlen/Bonaire: Centraal Bureau voor de Statistiek. Geraadpleegd via: [Link](#).
- Deloitte (2017). Consumentenonderzoek 2017. Maastricht: Deloitte Branchegroep Retail. Geraadpleegd via: [Link](#).
- Epskamp, M., De Snoo, M. & Permentier, M., R. (2017). Skaeve Huse in Rotterdam. Eerste meting. Rotterdam: Onderzoek en Business Intelligence. Geraadpleegd via: [Link](#).*
- Esselink, H. (2019). Domus (Plus) en Skaeve Huse Woonzorgvoorzieningen voor kwetsbare daklozen Inhoudsopgave. Haarlem: Gemeente Haarlem, Afdeling Maatschappelijke Ondersteuning. Geraadpleegd via: [Link](#). *
- Eysink Smeets, M. e.a. (2010). Omgaan met de perceptie van overlast en verloedering, Een beknopt advies voor de bestuurspraktijk, Tilburg: IVA Beleidsonderzoek en advies. Geraadpleegd via: [Link](#).
- FEANTSA (2009). Quality in social services : The perspective of social services working with homeless people. Brussel: European Federation of National Organisations working with the Homeless, AISBL. Geraadpleegd via: [Link](#).

---

¹ *Deze documenten hebben gediend als input voor matrix 4.1 'Algemene informatie Nederlandse Skaeve Huse projecten'.

- Fine, W.T. (1971) Mathematical Evaluations for Controlling Hazards. Journal of Safety Research, 3, 157-166. Geraadpleegd via: [Link](#).
- Flyverbom, A. L., & Andersen, C. W. (2008). Udvikling af særboliger. Geraadpleegd via: [Link](#).
- Gemeente Amsterdam. (n.d.). Skaeve huse: Een oplossing voor woonoverlast. Geraadpleegd via: [Link](#).*
- Gemeente Ede (2016). Plan van aanpak Skaeve Huse Ede. Geraadpleegd via: [Link](#).*
- Gemeente Groningen (2020). Plan van aanpak Skaeve Huse Groningen. Geraadpleegd via: [Link](#).
- Gemeente Haarlem (n.d.). Beoordelingscriteria potentiële locaties Skaeve Huse in Haarlem Criteria. Haarlem: Gemeente Haarlem. Geraadpleegd via: [Link](#).
- Gemeente Nijmegen (2019). Persbericht: Skaeve Huse in Dukenburg en Nijmegen-Noord. Geraadpleegd via: [Link](#).*
- Gemeente Velsen (2019). Startdocument Skaeve Huse. Geraadpleegd via: [Link](#).
- Gemeente Velsen. (2019). Buurtbeheerplan Skaeve Huse Broekeroog Velsbroek (concept 26 februari 2019). Geraadpleegd via: [Link](#).
- Handel, C. van den. (2013). Het afstandscriterium bij de locatiekeuze van de laagdrempelige opvang. Lessen uit de praktijk: ervaringen in tien middelgrote Gemeenten. Geraadpleegd via [Link](#).
- Handel, C. van den (2009). Evaluatie 'Anders Wonen' Arnhem. Amsterdam: DSP-Groep. Geraadpleegd via: [Link](#).*
- Handel, C. van den (2008). Veiligheid rond de Skaeve Huse aan de Apennijnenweg in Tilburg in Tilburg. Amsterdam: DSP-Groep. Geraadpleegd via: [Link](#).*
- Handel, C. van den (2009) Skaeve Huse Houthaven Amsterdam, E. (2009). Amsterdam: DSP-Groep. Geraadpleegd via: [Link](#).*
- Hansen, F. K. (2010). The Homelessness Strategy in Denmark. European Journal of Homelessness, 4, 113-126. Geraadpleegd via: [Link](#).
- Kam, G. de, Verhagen, L., & Visser, G. (2010). Samen werken aan ruimtelijk beleid voor wonen met zorg en begeleiding in de wijk: Een handreiking voor gemeenten, zorgorganisaties en corporaties. Nijmegen: Radboud Universiteit. Geraadpleegd via: [Link](#).

- Kinney, G.F. & Wiruth, A.D. (1976) Practical Risk Analysis for Safety Management. California: Naval Weapons Center. Geraadpleegd via: [Link](#).
- Kuppens, J., Bremmers, B., & Ferwerda, H. (2013). Stappen zetten: Een evaluatie van het stappenplan vestiging van maatschappelijk gevoelige voorzieningen. Geraadpleegd via: [Link](#).
- Kuppens, J., & Ferwerda, H. (2013). Kiezen en huisvesten: Een quick scan op drie mogelijke locaties voor skaeve huse in Doetinchem. Geraadpleegd via: [Link](#).
- Leidelmeijer, K., & Kamp, I. Van. (2003). Kwaliteit van de Leefomgeving en Leefbaarheid: naar een begrippenkader en conceptuele inkadering. Geraadpleegd via: [Link](#).
- Lelieveld, T. (2016). Buurtonderzoek omgeving Skaeve Huse: Vervolgmeting november 2016. Tilburg: Informatie en kenniscentrum gemeente Tilburg. Geraadpleegd via: [Link](#).*
- Lossie, N., & Lubbers, H. (2011). Skaeve Huse: De oplossing voor ernstige woonoverlast? Tussenevaluatie. Geraadpleegd via: [Link](#).
- Meert, H. (2005). Preventing and tackling homelessness: Synthesis report. Geraadpleegd via: [Link](#).
- Mennes, R., Snippe J, Sijstra M. & Bieleman, B. (2017). Lokaal bekeken: Verdiepingsstudie monitor ontwikkelingen coffeeshopbeleid meting 2016/17. Groningen-Rotterdam: St. INTRAVAL. Geraadpleegd via: [Link](#).
- Planije, M., & Tuynman, M. (2015). De opvang bekeken: De maatschappelijke opvang in Hilversum: aard en omvang van de doelgroep en het ondersteuningsaanbod. Utrecht: Trimbos-instituut. Geraadpleegd via: [Link](#).
- Rådet for Socialt Udsattes. (2004). Udsatte grupper og boligen - en kortlægning. Geraadpleegd via: [Link](#).
- Reijnhoudt, P. & Handel, C. van den (2005). Evaluatie project wooncontainers Kampen Evaluatie project wooncontainers Kampen. Amsterdam: DSP-Groep. Geraadpleegd via: [Link](#).
- Singelenberg, J. (2005). Wonen aan de onderkant: Herhuisvesting na extreme overlast. Rotterdam: Stuurgroep Experimenten Volkshuisvesting. Geraadpleegd via: [Link](#).
- Singelenberg, J. (2010). Skaeve huse. Rotterdam: Stichting Experimenten Volkshuisvesting. Geraadpleegd via: [Link](#). *
- Singelenberg, J., & Tabak, L. (2005). Rare huizen voor rare leefwijzen: Van wooncontainers tot skaeve huse. Rotterdam: Stichting Experimenten Volkshuisvesting. Geraadpleegd via: [Link](#).

Snippe, J., Mennes, R. & Bieleman, B. (2013). Vertrouwd maakt veilig. Verdiepend onderzoek naar onveiligheidsbeleving in 12 gebieden in de 11 Tilburgse aandachtswijken. Groningen-Rotterdam: St. INTRAVAl. Geraadpleegd via: [Link](#).

Sorensen, P. L. (1993). 'Drømmenes Port': Undersøgelse af usædvanlige boligområder.

Stortelder, L. J. G. (2013). Risicoanalyse skaeve huse. Eindhoven: Omgevingsdienst Zuid-Oost Brabant. Geraadpleegd via: [Link](#).*

Tuynman, M., Planije, M., & Place, C. (2010). Monitor Plan van Aanpak Maatschappelijke Opvang: Rapportage 2013/'14 Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht. Utrecht: Trimbos-instituut. Geraadpleegd via: [Link](#).

Vogel, I., Boer, S., O. (2018). Skaeve Huse in Rotterdam. Rotterdam: Onderzoek en Business Intelligence Gemeente Rotterdam. Geraadpleegd via: [Link](#).*

BIJLAGE 1 SCORINGSMECHANISME¹

$Risico (R) = Kans (P) \times Effect (E)$

$Risico (R) = (Waarschijnlijkheid (W) \times Blootstelling (B)) \times Effect (E)$

$Risico (R) = (Waarschijnlijkheid (W) \times ((Frequentie (F) \times Duur (T) \times Aantal (N)) / 3)) \times Effect (E)$

Effect (E)

Score	Omschrijving	Onderbouwing
1	Gering	Schade en/of hinder met nagenoeg geen verdere gevolgen
5	Aanzienlijk	Schade en/of hinder met herstelbare c.q. omkeerbare gevolgen
15	Ernstig	Schade en/of hinder met onherstelbare c.q. onomkeerbare gevolgen
25	Zeer ernstig	Schade en/of hinder met de dood tot gevolg
50	Ramp	Schade/hinder met enkele doden tot gevolg
100	Catastrofe	Schade/hinder met vele doden tot gevolg

Blootstelling ((B=F*T*N)/3)

Frequentie (F)

Score	Omschrijving	Onderbouwing
0,5	Zeer zelden	Minder dan 1 keer per jaar
1	Zelden	Enkele keren per jaar
2	Af en toe	Maandelijks
3	Geregeld	Wekelijks
6	Frequent	Dagelijks
10	Zeer frequent	Diverse keren per dag

Duur (T)

Score	Omschrijving	Onderbouwing / Orde
0,5	Extreem kort	Een fractie van een seconde
1	Zeer kort	Seconden
2	Kort	Minuten
3	Middellang	Uren
4	Lang	Dagdelen
5	Zeer lang	Dagen

Aantal (N)

Score	Omschrijving	Onderbouwing
0,5	Vrijwel niemand	<1 personen worden blootgesteld aan het risico
1	Zeer weinig personen	1-5 personen worden blootgesteld aan het risico
2	Weinig personen	5-15 personen worden blootgesteld aan het risico
3	Gemiddeld aantal personen	15-25 personen worden blootgesteld aan het risico
4	Veel personen	25-50 personen worden blootgesteld aan het risico
5	Zeer veel personen	>50 personen worden blootgesteld aan het risico

¹ Gebaseerd op Fine (1971) en Kinney en Wiruth (1976).

Waarschijnlijkheid (W)

Score	Omschrijving	Onderbouwing
0,1	Bijna niet voorstelbaar / (praktisch) onmogelijk	Geen bronnen waaruit blijkt dat dit risico zich kan voordoen / Niet van toepassing in deze specifieke situatie
1	Zeer onwaarschijnlijk	Wel bronnen waaruit blijkt dat dit risico zich kan voordoen, maar alleen in onvergelijkbare situaties
2	Onwaarschijnlijk	In de laatste 10 jaar voorgekomen in een vergelijkbare situatie
3	Ongewoon, maar mogelijk	In de laatste 2 jaar voorgekomen in een vergelijkbare situatie
6	Zeer goed mogelijk	In het laatste jaar enkele keren voorgekomen in sterk vergelijkbare situaties
10	Te verwachten / Vrijwel zeker	Komt regelmatig voor in sterk vergelijkbare situaties

Risicoclassificering (R)

Score	Omschrijving	Onderbouwing
<20	Zeer laag risico	Lage risico's; Beheersmaatregelen niet noodzakelijk
20-70	Laag risico	
71-200	Middelhoog risico	Gemiddelde risico's; Beheersmaatregelen gewenst
201-400	Hoog risico	Kritieke risico's; Beheersmaatregelen vereist
>400	Zeer hoog risico	

BIJLAGE 2 SAMENVATTING ONDERZOEKSKADER

De gemeente Groningen is samen met Lefier, Terwille, Werkpro, Het Kopland, Limor en Leger des Heils van plan om een woonvorm aan de Hoofdweg (voormalig huisnummer 143a) nabij Harkstede (Gemeente Groningen) te realiseren. Het gaat om een woonvorm die sterk gestoeld is op de ideeën van 'Skaeve Huse'. Realisatie van deze woonvorm op de beoogde locatie (van voormalig bureau Meerstad) is tijdelijk voor een periode van 10 jaar. Het omgevingsonderzoek richt zich op de vraag wat de risico's zijn van deze woonvorm op de beoogde locatie. In dit document bespreken we de belangrijkste aspecten van de plannen van de gemeente.

1. Waarom deze woonvorm?

De gemeente geeft aan dat het voornemen om deze woonvorm te realiseren voortkomt uit de verantwoordelijkheid die zij heeft om voor iedereen een goede woonplek mogelijk te maken. Deze nieuwe woonvorm wordt door de gemeente gezien als een aanvulling op het bestaande aanbod van woningen, woonvormen, opvangvoorzieningen en instellingen.

2. Wat is de beoogde doelgroep?

- In de eerste plaats gaat het om personen met een ingewikkelde, ernstige psychiatrische problematiek vaak in combinatie met drugs- en/of alcoholverslaving. Het betreft cliënten van betrokken zorginstellingen die gebruik maken van het bestaande aanbod, maar daar voor te veel overlast zorgen.
- In de tweede plaats gaat het om buitenslapers c.q. zorgwekkende zorgmijders. Deze personen zijn bekend bij zorginstellingen en hebben een indicatie voor zorg, maar wijzen hulp en begeleiding af.

Voor al deze personen geldt dat zij niet (meer) passen in een andere vorm van wonen, omdat zij: kampen met sociaal emotionele stress; niet goed in een groep kunnen functioneren; en niet in staat zijn zich aan te passen aan normen in (woon)buurten, psychiatrische instellingen en/of beschermde woonvormen, waar woningen direct aangrenzend zijn aan andere woningen. Kamerbewoning, een portiekflat, een appartement of een geschakelde woning zijn voor deze doelgroep daarom niet geschikt.

Alle leden van de doelgroep hebben één of meer van de volgende kenmerken: (meerdere) psychiatrische aandoeningen; verstandelijke beperking; verslaving c.q. middelengebruik; justitieel verleden; en dubbeldiagnose. Naar verwachting zal het overgrote deel van de doelgroep ten minste vier of vijf van deze kenmerken hebben. Over de kenmerken kan het volgende worden opgemerkt:

- Voorbeelden van psychiatrische aandoening die voor kunnen komen zijn: post traumatische stress stoornis (PTSS), persoonlijkheidsstoornissen (narcistisch, antisociaal en borderline), manische en psychotische symptomen en ADHD.
- Naar verwachting zal bij het grootste deel van de bewoners sprake zijn van een zogenoemde licht verstandelijke beperking (LVB). Mensen met een LVB hebben

beperkingen in hun cognitieve ontwikkeling en in hun adaptieve vaardigheden c.q. sociaal aanpassingsvermogen.

- De mate en frequentie van middelengebruik varieert sterk en is niet eenduidig voor iedere toekomstige bewoner. De meeste van hen zullen dagelijks middelen gebruiken, waarbij het waarschijnlijk vooral om harddrugs en/of alcohol zal gaan. In het beste geval zal stabilisatie van de leefsituatie het middelengebruik verminderen, maar dat zij hier helemaal mee stoppen is niet waarschijnlijk. Stoppen met middelengebruik is geen voorwaarde voor deelname aan het wonen binnen de voorziening.
- Naar verwachting heeft het merendeel van de doelgroep een justitieel verleden. De ernst en aard daarvan speelt mee bij het besluit van plaatsing, met als uitgangspunt dat de potentiële bewoner geen gevaar mag zijn voor zichzelf en de omgeving (bewoners, beheerder en omwonenden). Aan de hand van een zogenoemd risico taxatie instrument en rapporten van justitie en reclassering wordt vastgesteld hoe groot de kans is dat een bewoner een gewelds- of zedendelict pleegt. Documenten over de kans dat iemand nog een keer een misdrijf pleegt zijn - net als bij andere burgers - niet altijd in te zien. Bij enige twijfel over of iemand in de voorziening kan wonen, wordt hij/zij niet geplaatst.
- Bij vrijwel alle bewoners zal - al dan niet vastgesteld - sprake zijn van een zogenoemde dubbeldiagnose (een combinatie van verslaving en psychiatrische aandoening).

3. Wanneer komt iemand in aanmerking voor de woonvorm?

Om geplaatst te kunnen worden dienen personen in ieder geval aan de volgende selectiecriteria te voldoen:

- de persoon past binnen de omschrijving van de doelgroep;
- er wordt ingeschat dat de persoon in staat is om zelfstandig te kunnen wonen en in de eigen basisbehoeften kan voorzien;
- de persoon geeft aan bereid te zijn de vaste lasten te betalen;
- de persoon geeft aan een huisvestingsbehoefte te hebben of er wordt ingeschat dat deze behoefte impliciet aanwezig is ('de persoon wil wonen');
- er wordt ingeschat dat de persoon om kan gaan met aanwezigheid van anderen op de locatie en de verbinder/beheerder (zie later in dit document); en
- er wordt ingeschat dat de persoon om kan gaan met de aanwezigheid van omwonenden en passanten in de omgeving.

De woonvorm is niet bestemd voor gezinnen met kinderen. Verder worden personen met de volgende kenmerken uitgesloten van deelname aan de woonvorm:

- personen die een (fysiek) gevaar voor zichzelf en/of hun omgeving vormen (wordt vastgesteld door middel van een risico-taxatie instrument);
- personen met relevante en actuele TBS problematiek (de woonvorm is niet bedoeld voor mensen die rechtstreeks uit een TBS kliniek komen of waar nog een TBS behandeling gaande is);
- personen waar een (recidive)kans op gewelds- of zedendelicten aanwezig is (wordt vastgesteld door middel van een risico-taxatie instrument en eventueel contact met justitie en reclassering);
- personen waarvan wordt verwacht dat zij niet stabiliseren en grensoverschrijdend gedrag zullen (blijven) vertonen en overlast voor de omgeving zullen (blijven)

veroorzaken (wordt bepaald aan de hand van een inschatting van de betrokken professionals); en

- personen die zich naar verwachting niet kunnen conformeren aan de minimale sociale (groeps)druk die aanwezig is op de locatie en de omgeving (wordt bepaald aan de hand van een inschatting van de betrokken professionals).

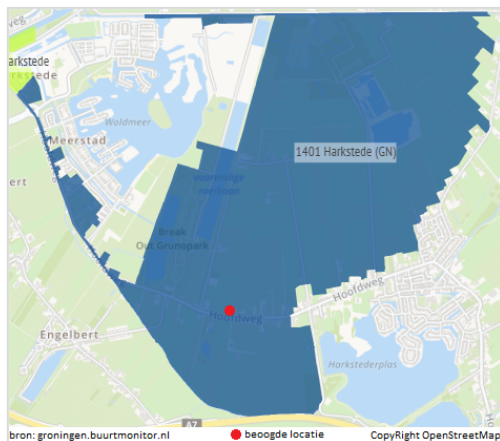
Deze uitsluitingsgronden (ook wel aangeduid met de term contra-indicaties) blijven ook na plaatsing gelden.

4. Om welke locatie gaat het precies?

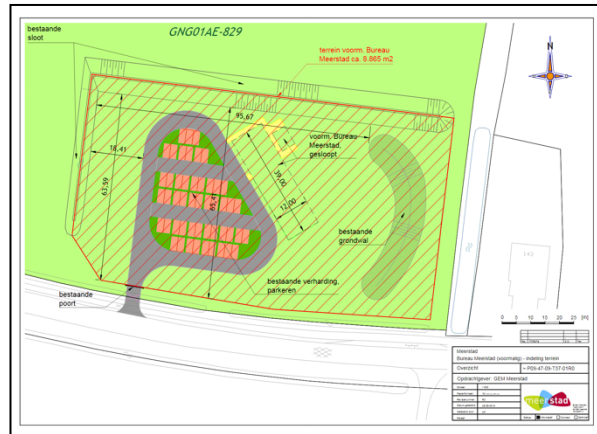
Het gaat om de locatie aan de Hoofdweg (voormalig huisnummer 143a) nabij Harkstede (Gemeente Groningen). Op dit terrein was voorheen bureau Meerstad gevestigd. Het terrein is gelegen aan een doorlopende weg met een fietspad. Deze doorlopende weg is de enige doorgaande route van Harkstede naar de stad Groningen. Zowel gemotoriseerde voertuigen, fietsers als voetgangers zullen het terrein passeren. Er zijn veel gebruikers van het fietspad, waaronder ook veel schoolgaande kinderen.

Gezien de geografische ligging van de locatie zullen de direct omwonenden aan de Hoofdweg, de inwoners van de wijk Meerstad en de inwoners van het nabijgelegen Harkstede en Engelbert te maken kunnen krijgen met de eventuele gevolgen van realisatie van de woonvorm. Mogelijk zijn de gevolgen ook merkbaar in dorpen die op grotere afstand van de locatie gelegen zijn, zoals Scharmer, Lageland, Woudbloem en Kolham.

Figuur A Locatie en omgeving

Figuur B Terrein indeling voormalig Bureau Meerstad (2018)

5. Hoe komt het terrein er uit te zien?

- Op het terrein komen tien woonunits te staan. Een precieze uitwerking van hoe het terrein er uit komt te zien is in deze fase van het project nog niet beschikbaar. Wel is duidelijk dat er zoveel mogelijk zal worden aangesloten op de bestaande infrastructuur die is aangelegd voor het voormalig bureau Meerstad. Bij plaatsing van de woonunits binnen de bestaande infrastructuur is het uitgangspunt dat er tussen de individuele wooneenheden zoveel mogelijk afstand dient te zijn en de woonunits niet aan elkaar vast zitten.
- Bij plaatsing van de woonunits wordt rekening gehouden met voldoende afstand tussen de individuele wooneenheden en de afstand tussen de meest nabij gelegen woning. In

de meest gunstige opstelling bedraagt de afstand tussen de woning en de dichtstbijzijnde woonunit ongeveer 75 meter. In de minst gunstige opstelling bedraagt de afstand tussen de woningen en de dichtstbijzijnde woonunit ongeveer 25 meter. Voor welk scenario zal worden gekozen is nog niet definitief.

- Er staan bladverliezende bomen en struiken rondom het terrein. Op voorhand zijn er geen plannen om de huidige groenafscherming aan te passen, maar er kunnen, als dat nodig is, aanvullende maatregelen worden genomen om eventuele overlast te beperken en de privacy van zowel de bewoners als de omwonenden te bevorderen. Het is echter niet de bedoeling om het terrein hermetisch af te sluiten van de rest van de omgeving.

6. Wie houdt er toezicht op het terrein?

- Van de tien woonunits worden er negen bewoond door mensen die tot de doelgroep behoren. Eén unit is bestemd voor een 'verbinder/beheerder'. Deze verbinder is in dienst van WerkPro en woont zelf ook op de locatie (vergelijkbaar met een campingbeheerder). Hij is de dagelijkse beheerder van de locatie en zorgt voor het naleven van de regels (voornamelijk geen overlast en geen vervuiling) en het waarborgen van de veiligheid op het terrein. Hij is geen zorgprofessional, maar kan een beroep doen op het multidisciplinair begeleidingsteam van zorgprofessionals.
- De verbinder is het aanspreekpunt voor bewoners en omwonenden en kan ook telefonisch worden bereikt bij calamiteiten. De beheerder/verbinder zal veelal op het terrein aanwezig zijn, maar soms is deze afwezig. Als dit voor kortere tijd is, dan is hij telefonisch bereikbaar. Als dit voor langere tijd is, dan zal binnen het begeleidingsteam een bereikbaarheidsfunctie worden ingericht.
- De verbinder is gedeeltelijk ervaringsdeskundige, omdat hij of zij in het verleden dakloos (en verslaafd) is geweest. De persoon is goed bekend met de doelgroep en kan goed aansluiten bij de belevingswereld van de bewoners.

7. Hoe lang blijft deze woonvorm bestaan?

- Als de woonvorm er komt op de beoogde locatie dan is dat tijdelijk voor een periode van 10 jaar. Wanneer na deze 10 jaar de locatie verdwijnt, moeten de bewoners (die er dan wonen) verhuizen naar een andere plek.
- Op het moment dat het project is gerealiseerd, zal worden gekeken naar een geschikte plek na de genoemde 10 jaar. In de praktijk betekent dit dat alle partijen ongeveer vijf jaar hebben om een nieuwe locatie te vinden, omdat er vaak vijf jaar voorbereidingstijd nodig is om tot realisatie te komen.

BIJLAGE 3 ITEMLIST INITIATIEFNEMERS

In opdracht van de gemeente Groningen voert onderzoeks- en adviesbureau Breuer&Intraval een onafhankelijk omgevingsonderzoek uit naar de voorgenomen voorziening (Skaeve Huse) in Harkstede. Het betreft een tijdelijke woonvorm aan de Hoofdweg 143a te Harkstede. De gemeente is voornemens een woonvorm te realiseren voor een groep mensen voor wie nu geen goede woonplek is. Deze woonvorm is gestoeld op de ideeën van Skaeve Huse.

Het onderzoek dient inzicht te geven in de risico's die de vestiging van de woonvorm met zich mee kan brengen. Het gaat daarbij onder meer om: overlast, veiligheid, criminaliteit, woon- en leefklimaat en woongenot. Om de risico's goed in te kunnen schatten is het noodzakelijk om te concretiseren wat het voornemen is van de initiatiefnemer. Daarom houden we in dit onderzoek interviews met onder andere deze initiatiefnemers.

Vooraf

Respondenten ontvangen van tevoren het tweede concept van het onderzoekskader. In dit document is vastgelegd wat er op basis van beleidsstukken, documentatie en een eerste consultatie bekend is over de voornemens aangaande de beoogde woonvorm. Ook staan in dit stuk de nog openstaande vragen omschreven.

1. Achtergrond (kort)

- 1.1 Functie. Wat is uw functie? Sinds wanneer?
- 1.2 Betrokkenheid. Op welke wijze is uw organisatie c.q. bent u betrokken bij de potentiële woonvorm in Harkstede?
- 1.3 Ervaring. Heeft u (vanuit huidige of vorige functies of opdrachten) ervaring met deze doelgroep of met het huisvesten van vergelijkbare doelgroepen?

2. Beoogde woonvorm locatie Hoofdweg

2.1 Doelgroepomschrijving

- De doelgroep kan zich niet aanpassen aan normen die gelden in (woon)buurten. In de beoogde omgeving van de voorziening staan woonhuizen, dit is dus een (woon)buurt. Hoe kijkt u hier tegenaan?

2.2 Middelengebruik

- Kunt u een omschrijving geven van welk middelengebruik maximaal geaccepteerd is van een bewoner?
- Is de kans op terugval relevant, hoe groot is die en hoe wordt die ingeschat?

2.3 Justitieel verleden

- Wat betreft het justitieel verleden van de beoogde doelgroep wordt tevens opgemerkt dat de aard en ernst van het delict, voor zover dat bij de hulpverlenende partijen bekend

is, zijn van invloed op het besluit of iemand al dan niet kan wonen binnen deze voorziening. Wat wordt bedoeld met aard en ernst van het delict?

- Wanneer is er sprake van een dusdanig delict dat personen geen gebruik mogen maken van de woonvorm? Hoe stellen de hulpverlenende partijen dit vast?
- Hoe groot is de kans dat hulpverlenende partijen niet op de hoogte zijn van het justitieel verleden of criminele activiteiten van een bewoner?

2.3 Contra-indicaties

- Wanneer vormt een persoon een (fysiek) gevaar voor zichzelf en/of de omgeving?
- De woonvoorziening is niet bestemd voor 'personen met relevante en actuele tbs-problematiek'. Wat wordt hier onder verstaan?
- De woonvoorziening is niet bestemd voor 'personen die ernstige (zedes)delicten op hun naam hebben staan'. Wanneer is er sprake van een 'ernstig (zedes) delict' en hoe bepalen de zorgpartijen of dit het geval is?
- De woonvoorziening is niet bestemd voor 'personen waarvan wordt verwacht dat zij grensoverschrijdend gedrag zullen vertonen. Wanneer is er sprake van 'grensoverschrijdend gedrag'? Hoe bepalen de zorgpartijen dit?
- Het feit dat de woonvoorziening niet bestemd is voor 'personen die naar verwachting grensoverschrijdend gedrag zullen vertonen', lijkt in strijd met de omschrijving van de doelgroep waar wordt aangegeven dat het juist om personen gaat die reeds overlast veroorzaken. Hoe verhouden de doelgroep omschrijving en deze contra-indicatie zich tot elkaar?

2.4 Behandeling

- In welke mate is er sprake van specialistische zorg bij de beoogde doelgroep? Kunt u een inschatting maken voor welk deel van de doelgroep (in %) dit geldt? Waar baseert u dit op?
- In enkele gevallen zal de geschiktheid van de woonsituatie worden heroverwogen. Hoe ziet dit proces van heroverweging er concreet uit en hoe lang neemt dit naar verwachting in beslag?
- Waar moet het wonen in de woonvorm toe leiden c.q. wat is het doel? Hoe lang hebben bewoners doorgaans nodig voordat zij het 'gewenste gedrag' laten zien? Met andere woorden, hoe lang zal de beoogde 'transitietijd' naar verwachting duren? Waar is deze inschatting op gebaseerd?

2.5 Begeleiding

- Hoe vaak en hoe lang is het uitvoeringsteam doorgaans aanwezig op de locatie?
- Waaruit bestaan de werkzaamheden van het uitvoeringsteam?
- Zijn bewoners verplicht om begeleiding te aanvaarden?
- Indien het aanvaarden van begeleiding niet verplicht is, welk deel van de doelgroep (in %) zal naar schatting gebruik maken van de begeleiding?

2.7 Woonunits

- Voor de inschatting van de risico's is het van belang om te weten wat de afstand tussen de woonunits zal zijn. Wat is het worst-case en best-case scenario met betrekking tot de afstand tussen de woonunits? En hoeveel meter afstand is er in beide scenario's tussen de woonunits en het meest nabijgelegen woonhuis?

2.8 Groenafscheiding

- Is er sprake van 'groenblijvende' afscheiding in de wintermaanden?
- Overlast kent diverse vormen (ontstaan van straathandel in drugs, geluidsoverlast, vervuiling, middelengebruik in de openbare ruimte, stank- c.q. rookoverlast en parkeerproblemen). Sommige van deze vormen (vooral geluid en stank) kunnen niet worden bestreden door middel van een groenafscheiding. Is hier rekening mee gehouden in de voorbereiding met betrekking tot de woonvorm en zo ja, hoe?

2.9 Verbinder/beheerder

- Welke bevoegdheden heeft de verbinder/beheerder om de veiligheid te waarborgen? Met andere woorden, wat mag deze doen als een bewoner de regels niet naleeft?
- Uit des stukken volgt dat de verbinder/beheerder op het terrein 'woont'. Het is echter praktisch onmogelijk dat de verbinder/beheerder ten alle tijden aanwezig is. Hoe wordt toezicht gehouden als de verbinder/beheerder afwezig is?
- De verbinder/beheerder wordt verantwoordelijk voor de naleving van de regels op het terrein. Welke regels gelden op het terrein?
- De verbinder mag in het verleden verslaafd zijn geweest. Hoe groot mag de kans op terugval zijn bij de verbinder/beheerder? Hoe wordt dit door de zorgpartijen vastgesteld?

2.10 Dagbesteding

- Om wat voor activiteiten gaat het en welk doel wordt nagestreefd met het aanbieden van de dagbesteding?
- Welk deel van de bewoners (in %) neemt naar schatting deel aan deze activiteiten? Waar is deze verwachting op gebaseerd?
- Hoe waarschijnlijk wordt het geacht dat de bewoners daadwerkelijk het onderhoud van het terrein voor hun rekening zullen nemen? Wat gebeurt er als blijkt dat (een deel van) de groep bewoners het terrein niet onderhoudt?

2.11 Tijdelijkheid

- Is erop geanticipeerd dat de tijdelijke beschikbaarheid van de locatie problemen kan opleveren voor de toekomstige bewoners/cliënten - aangezien zij gebaat zouden zijn bij een permanentere plek? Zo ja, welke zijn dit en hoe worden deze het hoofd geboden?
- Wat is de nazorgfase, wanneer vangt deze aan en hoe lang duurt deze?
- Waarom wordt er pas in de nazorgfase van het project naar een geschikte locatie voor na het 10 jaar gekeken?
- Er wordt een 'passage' opgenomen in de samenwerkingsovereenkomst met betrekking tot een geschikte plek na tien jaar. Kan concreet worden aangegeven om wat voor passage het hier gaat en wat de strekking daarvan is?

3. Risico's

- 3.1 Risico's: Welke risico's kunnen zich volgens u voordoen wanneer de beoogde woonvorm (met de beoogde doelgroep) wordt gevestigd op de beoogde locatie in Harkstede? Kunt u dit (zo concreet mogelijk) toelichten? (*INT: het gaat om risico's op het gebied van overlast, veiligheid, criminaliteit, woon- en leefklimaat (o.a. waarde van huizen) en woongenot. Al deze gebieden goed uitvragen.*) Zijn er

specifieke factoren van de locatie die invloed hebben op de risico's (bijdragen aan het risico dan wel het risico afzwakken)?

- 3.2 Kunt u per risico aangeven hoe groot volgens u de kans is dat dit risico zich voordoet? Waar baseert u dit op?
- 3.3 Kunt u per risico aangeven hoe vaak u verwacht dat dit voor zal komen? (*INT: het gaat hier niet om aantallen, maar om een algemene inschatting van de frequentie. Dus bv dagelijks, wekelijks, maandelijks, jaarlijks.*)
- 3.4 Kunt u per risico aangeven wat volgens u de ernst is van dit risico? Waar baseert u dit op?

4. Beheersbaarheid

- 4.1 Kunnen volgens u beheersmaatregelen genomen worden om eventuele risico's te beperken c.q. voorkomen? Zo nee, waarom niet? Zo ja, wel, welke maatregelen en welke risico's worden met de genoemde beheersmaatregelen beperkt c.q. voorkomen?
- 4.2 Op welke wijze kunnen omwonenden (indien gewenst) (blijvend) betrokken worden bij het voorkomen dan wel beheersen van de risico's? Hoe ziet dat er praktisch uit? Hoe kan een goede nakoming van de beheersmaatregelen door de omwonenden worden afgedwongen? Wie is hiervoor verantwoordelijk c.q. dient hierop toe te zien? In hoeverre kan iets worden gezegd over de mogelijke gevolgen als omwonenden hier niet bij betrokken willen worden?

5. Overige informatie

- 5.1 Beschikt u over aanvullende informatie of documentatie over de (locatie van de) beoogde woonvorm dan wel vergelijkbare woonvormen voor een vergelijkbare doelgroep die interessant kan zijn voor ons onderzoek?

6. Afsluiting

- 6.1 Heeft u nog opmerkingen over punten die wel van belang zijn, maar nog niet aan de orde zijn geweest?

BIJLAGE 4 ITEMLIST EXPERTS GRONINGEN

In opdracht van de gemeente Groningen voert onderzoeks- en adviesbureau Breuer&Intraval een onafhankelijk omgevingsonderzoek uit naar de voorgenomen voorziening (Skaeve Huse) in Harkstede. Het betreft een tijdelijke woonvorm aan de Hoofdweg 143a te Harkstede. De gemeente is voornemens een woonvorm te realiseren voor een groep mensen voor wie nu geen goede woonplek is. Het betreft voornamelijk mannen van 40 jaar en ouder die door een drank- of drugsverslaving gekoppeld aan psychiatrische problematiek moeilijk te huisvesten zijn. De beoogde nieuwe woonvorm bestaat uit tien éénpersoonswoningen, waarvan één voor de beheerder. Deze woonvorm is gestoeld op de ideeën van Skaeve Huse.

Het onderzoek dient inzicht te geven in de risico's die de vestiging van de woonvorm met zich mee kan brengen. Het gaat daarbij onder meer om: overlast, veiligheid, criminaliteit, woon- en leefklimaat en woongenot. Voor dit onderzoek houden we onder andere interviews met diverse betrokkenen.

1. Achtergrond (kort)

- 1.1 Functie. Wat is uw functie? Sinds wanneer?
- 1.2 Betrokkenheid. Op welke wijze is uw organisatie c.q. bent u betrokken bij de potentiële woonvorm in Harkstede?
- 1.3 Ervaring. Heeft u (vanuit huidige of vorige functies of opdrachten) ervaring met deze doelgroep of met het huisvesten van vergelijkbare doelgroepen?

2. Huidige locatie

- 2.1 Aan welke voorwaarden dient een locatie (het terrein, de locatie en de omgeving) volgens u te voldoen om geschikt te zijn om een woonvorm zoals beoogd (met de doelgroep zoals beoogd) te plaatsen? In hoeverre voldoet de huidige locatie in Harkstede volgens u aan deze voorwaarden? Kunt u dit (zo concreet mogelijk) toelichten?
- 2.2 De voorziening zal voor maximaal tien jaar op deze locatie worden gevestigd. Hoe kijkt u tegen deze tijdelijkheid aan?

3. Risico's

- 3.1 Risico's. Welke risico's kunnen zich volgens u voordoen wanneer de beoogde woonvorm (met de beoogde doelgroep) wordt gevestigd op de beoogde locatie in Harkstede? Kunt u dit (zo concreet mogelijk) toelichten? Zijn er specifieke factoren van de locatie die invloed hebben op de risico's (bijdragen aan het risico dan wel het risico afzwakken)?
- 3.2 Kunt u per risico aangeven hoe groot volgens u de kans is dat dit risico zich voordoet?
- 3.3 Kunt u per risico aangeven hoe vaak u verwacht dat dit voor zal komen?
- 3.4 Kunt u per risico aangeven wat volgens u de ernst is van dit risico?

4. Beheersbaarheid

- 4.1 Kunnen volgens u beheersmaatregelen genomen worden om eventuele risico's te beperken c.q. voorkomen? Zo nee, waarom niet? Zo ja, wel, welke maatregelen en welke risico's worden met de genoemde beheersmaatregelen beperkt c.q. voorkomen? Hoe kan een goede nakoming van de beheersmaatregelen door de omwonenden worden afgedwongen? Wie is hiervoor verantwoordelijk c.q. dient hierop toe te zien?
- 4.2 Op welke wijze kunnen omwonenden (indien gewenst) (blijvend) betrokken worden bij het voorkomen dan wel beheersen van de risico's? Hoe ziet dat er praktisch uit? Wat zijn de mogelijke als omwonenden helemaal niet betrokken willen worden?

5. Overige informatie

- 5.1 Beschikt u over aanvullende informatie of documentatie over de (locatie van de) beoogde woonvorm dan wel vergelijkbare woonvormen voor een vergelijkbare doelgroep die interessant kan zijn voor ons onderzoek?

6. Afsluiting

- 6.1 Heeft u nog opmerkingen over punten die wel van belang zijn, maar nog niet aan de orde zijn geweest?

BIJLAGE 5 ITEMLIST EXPERTS SKAEVE HUSE ELDERS

Vooraf

Doelgroep en casusbeschrijving van beoogde woonvorm Skaeve Huse Harkstede worden van tevoren toegestuurd.

1. Doelgroep

- 1.1 Hoe ziet de doelgroep eruit die jullie huisvesten in de voorziening? Hoeveel cliënten worden gehuisvest? Welke problematiek hebben de cliënten?
- 1.2 In hoeverre (welk deel t.o.v. het totaal) is er sprake van middelengebruik?
- 1.3 In hoeverre (welk deel t.o.v. het totaal) is er sprake van psychiatrische problematiek (*welke*)?
- 1.4 In hoeverre (welk deel t.o.v. het totaal) is er sprake van een dubbeldiagnose?
- 1.5 In hoeverre hebben de cliënten een justitieel verleden c.q. strafblad? Om wat voor delicten gaat het? In hoeverre hebben de cliënten nu contact met politie en/of justitie?
- 1.6 In hoeverre is de doelgroep vergelijkbaar met de beoogde doelgroep in Groningen, zoals beschreven in de doelgroep- en casusbeschrijving?

2. Huisvesting en omgeving

- 2.1 Hoe lang is deze voorziening al op deze locatie gehuisvest?
- 2.2 Hoe ziet de directe omgeving van de voorziening eruit (*woonwijk, winkelgebied, in centrum, buiten centrum, kinderrijke omgeving, industrieterrein, (meerdere) toegangswegen*)? Wat kenmerkt de omwonenden/omwerkenden/passanten? Wat is de afstand tot omwonenden/overige voorzieningen?
- 2.3 Wat zijn redenen/aspecten waarom dit een geschikte locatie is voor deze voorziening (en deze doelgroep)? Wat zijn redenen/aspecten waarom dit geen geschikte locatie is voor deze voorziening (en deze doelgroep)?
- 2.4 Wat zijn de consequenties van deze voorziening op deze locatie voor de omwonenden en/of voor andere mensen die gebruik maken van de openbare ruimte (v.b. passanten)?
- 2.5 Wat was de houding van de buurt in de periode dat bekend werd dat deze voorziening hier gevestigd werd? Wat is op dit moment over het algemeen de houding van de buurt ten opzichte van de cliënten en de voorziening? Is deze veranderd? Waarom/waardoor wel/niet?

3. Risico's, beheersbaarheid en maatregelen

- 3.1 Zijn er volgens u in het algemeen (mogelijk) risico's verbonden aan het huisvesten van deze doelgroep?
  - 3.1.1 Zo nee, waarom niet? Waar baseert u dat op?
  - 3.1.2 Zo ja, waarom wel? Waaruit bestaan die risico's en waarvan zijn deze afhankelijk?
  - 3.1.3 In hoeverre en in welke mate zijn de eventuele risico's (of het ontbreken daarvan) locatie afhankelijk?
- 3.2 Zijn deze risico's beheersbaar door middel van maatregelen of zijn er ook risico's die niet of nauwelijks te beheersen zijn?

- 3.3 Welke maatregelen zijn er bij deze voorziening genomen om deze risico's te beperken c.q. voorkomen? Waarom? Wat werkt goed/wat werkt niet goed?
- 3.4 In hoeverre komen deze risico's voornamelijk voor op jullie locatie? Als de risico's voorkomen, hoe vaak? Wat is volgens u de ernst van deze risico's? In hoeverre hebben de genomen beheersmaatregelen hier volgens u invloed op?
- 3.5 Kan naleving van de maatregelen door omwonenden worden afgedwongen? Zo ja, op welke wijze? Hoe is dit geborgd?
- 3.6 Wat zijn volgens u belangrijke aspecten waar men rekening mee dient te houden bij de vestiging van deze nieuwe voorziening?

4. Overige informatie

- 4.1 Beschikt u over aanvullende informatie of documenten over de woonvorm, de bewoners en/of maatregelen die zijn genomen om risico's te beperken en te beheersen? U kunt bijvoorbeeld denken aan een omgevingsonderzoek of beleidsdocumenten. Zo ja, zouden wij deze documenten kunnen ontvangen?

5. Afsluiting

- 5.1 Heeft u nog opmerkingen over punten die van belang zijn, maar nog niet aan de orde zijn geweest?

BIJLAGE 6 AANDACHTSPUNTENLIJST GESPREKKEN OMWONENDEN EN ORGANISATIES

In opdracht van de gemeente Groningen voert onderzoeks- en adviesbureau Breuer&Intraval een onafhankelijk omgevingsonderzoek uit naar de voorgenomen voorziening (Skaeve Huse) in Harkstede. Het betreft een tijdelijke woonvorm aan de Hoofdweg 143a te Harkstede. De gemeente is voornemens een woonvorm te realiseren voor een groep mensen voor wie nu geen goede woonplek is. Het betreft voornamelijk mannen van 40 jaar en ouder die door een drank- of drugsverslaving gekoppeld aan psychiatrische problematiek moeilijk te huisvesten zijn. De beoogde nieuwe woonvorm bestaat uit tien éénpersoonswoningen, waarvan één voor de beheerder. Deze woonvorm is gestoeld op de ideeën van Skaeve Huse.

Het onderzoek dient inzicht te geven in de risico's die de vestiging van de woonvorm met zich mee kan brengen. Het gaat daarbij onder meer om: overlast, veiligheid, criminaliteit, woon- en leefklimaat en woongenot. Voor dit onderzoek houden we onder andere interviews met diverse betrokkenen, waaronder omwonenden en organisaties in de omgeving van de beoogde locatie

1. Achtergrond (kort)

- Wie bent u en wie of welke organisatie vertegenwoordigt u?
- Op welke wijze krijgt u of uw organisatie mogelijk te maken met de (realisatie van de) potentiële woonvorm op de locatie in Harkstede?

2. De buurt en potentiële locatie

- Huidige situatie buurt (algemeen, overlast en onveiligheid).
- De beoogde locatie aan de Hoofdweg te Harkstede (pro's en con's).

3. Risico's beoogde woonvorm

- Er zijn signalen dat mensen vrezen dat de komst van de woonvoorziening negatieve gevolgen heeft voor de buurt. Merkt u dat dat leeft in de buurt?
- Welke risico's kleven er volgens u aan de komst van de beoogde woonvorm? Waarom denkt u dat en waar baseert u dat op?

4. Beheersbaarheid

- Heeft u er vertrouwen in dat de mogelijke risico's kunnen worden beheerst? Waarom wel/niet?
- Zo ja, wel, welke maatregelen en welke risico's moeten volgens u worden genomen?
- Wenst u (blijvend) betrokken te worden bij het voorkomen dan wel beheersen van de risico's? Waarom wel/ niet? Hoe zou dat er praktisch uit kunnen gaan zien volgens u? Wie is hiervoor verantwoordelijk c.q. wie dient hierop toe te zien?

5. Overige informatie

- Evt. aanvullende informatie of documentatie over de (locatie van de) beoogde woonvorm.

6. Afsluiting

- Opmerkingen over punten die nog niet aan de orde zijn geweest.

BIJLAGE 7 ENQUÊTE OMWONENDEN

Introductie

Op verzoek van de gemeente Groningen voert onderzoeks- en adviesbureau Breuer&Intraval een onafhankelijk omgevingsonderzoek uit naar de risico's van de mogelijke komst van een woonvorm gestoeld op de ideeën van Skaeve Huse aan de Hoofdweg (voormalig huisnummer 143a) te Harkstede. Een onderdeel van het omgevingsonderzoek is een (online) enquête onder de omwonenden van de locatie.

Het invullen van de internet enquête duurt om en nabij de 20 minuten. De gegevens uit de enquête zullen strikt vertrouwelijk en anoniem worden behandeld. Ze zijn uitsluitend toegankelijk voor de bij dit onderzoek betrokken onderzoekers en zullen uitsluitend voor dit onderzoek worden gebruikt. De resultaten zijn op geen enkele wijze herleidbaar tot individuele personen.

Instructies voor het invullen van de enquête

- Bij deze enquête hoort een bijlage. Lees deze door; in ieder geval voordat u blok E invult.
- In de enquête wordt onderscheid gemaakt tussen enerzijds **omwonenden** in de omgeving en anderzijds **bewoners** van de mogelijke woonvorm. Met de omwonenden bedoelen we niet de bewoners en andersom.
- Op elke vraag is slechts één antwoord mogelijk, tenzij anders staat aangegeven.
- In sommige gevallen wordt na het beantwoorden van een vraag doorverwezen naar een niet daaropvolgende vraag. Dit wordt achter het antwoord aangegeven.
- Heeft u vragen over de enquête of het onderzoek? Dan kunt u contact opnemen met projectleider Ralph Mennes (tel. 06 - 22 35 87 97).

A. De buurt

Allereerst stellen we u enkele vragen over het wonen in de buurt.

1. Hoelang (in jaren en maanden) woont u al in deze buurt?

..... jaren ..... maanden

2. Als u door middel van een rapportcijfer van 1 tot en met 10 zou mogen aangeven hoe prettig u het vindt om in deze buurt te wonen, welk cijfer zou u dan **momenteel** geven?

Rapportcijfer:	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
----------------	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

3. Als u één ding moet noemen, wat vindt u dan momenteel het meest positieve aan uw buurt?

.....

.....

4. Als u één ding moet noemen, wat vindt u dan momenteel het meest negatieve aan uw buurt?

.....

.....

.....

.....

.....

B. Overlast

Nu volgen enkele vragen over of u wel eens overlast heeft ervaren in uw buurt. Overlast kan vele vormen aannemen, zoals vervuiling, foutparkeren, openbaar alcohol- en/of drugsgebruik, geluidsoverlast, stankoverlast of lastig gevallen worden op straat.

5. Heeft u in de afgelopen drie maanden wel eens overlast ervaren in uw buurt?

- 1. Ja
- 2. Nee   ► ga verder naar 'C. potentiële vormen overlast'

6. Heeft u in de afgelopen drie maanden zelden, soms of vaak overlast ervaren in uw buurt?

- 1. Zelden
- 2. Soms
- 3. Vaak

7. Waarvan heeft u in de afgelopen drie maanden overlast van ervaren in uw buurt? Kunt u het voorval(len) of de gedraging(en) zo concreet mogelijk omschrijven?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

C. Potentiele vormen van overlast

Ongeacht of u in de afgelopen drie maanden overlast heeft ervaren, noemen we nu een aantal vormen van overlast die in een buurt zouden kunnen voorkomen. Kunt u telkens aangeven of dit in de afgelopen drie maanden in uw buurt is voorgekomen? Zo ja, wanneer en door wie dit werd veroorzaakt? Heeft u dat zelf gezien? En in welke mate heeft u hier zelf overlast van ervaren?

		Komt het voor?	Wanneer komt het voor? (meerdere antwoorden mogelijk)	Wie veroorzaakte dit? (meerdere antwoorden mogelijk)	Heeft u dat zelf gezien?	In welke mate ervaart u hier zelf overlast van?						
						0. Nee 1. Ja 99. Weet niet	1. Ochtend 2. Middag 3. Avond 4. Nacht 99. Weet niet	1. Inwoners uit uw buurt 2. mensen van buitenaf 99. Weet niet	0. Nee 1. Ja 99. Weet niet	Geen overlast	Een beetje overlast	Veel overlast
Potentiele vormen van overlast ↓												
A	Rommel op straat					1	2	3	99			
B	Straatmeubilair, zoals vuilnisbakken, bankjes of bushokjes, dat vernield is					1	2	3	99			
C	Bekladde muren of gebouwen					1	2	3	99			
D	Hondenpoep op de stoep, straat of in de perken					1	2	3	99			

E	Te hard rijden					1	2	3	99
F	Parkeerproblemen, bijvoorbeeld fout geparkeerde voertuigen of gebrek aan parkeerplekken					1	2	3	99
G	Agressief gedrag in het verkeer					1	2	3	99
H	Dronken mensen op straat					1	2	3	99
I	Drugsgebruik of drugshandel op straat					1	2	3	99
J	Overlast van burens c.q. anderen die woonachtig zijn in uw buurt					1	2	3	99
K	Hard praten / schreeuwen					1	2	3	99
L	Harde muziek					1	2	3	99
M	Mensen die op straat worden lastiggevallen					1	2	3	99
N	Rondhangende personen					1	2	3	99

O	Anders, namelijk:					1	2	3	99
P	Anders, namelijk:					1	2	3	99

D. Onveiligheid

De volgende vragen gaan over of u zich al dan niet (on)veilig voelt in uw buurt.

8. Als u de veiligheid in uw buurt een rapportcijfer zou mogen geven van 1 tot en met 10, welk cijfer zou u dan **momenteel** geven?

Rapportcijfer:	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
----------------	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

9. Heeft u zich in de afgelopen drie maanden wel eens onveilig gevoeld in uw buurt?

1. Ja
2. Nee   ► U gaat naar vraag 12

10. Wat is de voornaamste reden dat u zich in de afgelopen drie maanden wel eens onveilig heeft gevoeld in uw buurt?

.....

.....

11. Zijn er specifieke plekken in uw buurt waar u zich in de afgelopen drie maanden onveilig heeft gevoeld?

.....

.....

E. Skaeve Huse

De gemeente Groningen is van plan om een woonvorm aan de Hoofdweg (voormalig huisnummer 143a) te Harkstede te realiseren. Het gaat om een woonvorm die sterk gestoeld is op de ideeën van 'Skaeve Huse'. De realisatie van deze woonvorm op de beoogde locatie (van voormalig bureau Meerstad) is tijdelijk voor een periode van 10 jaar. Bij deze enquête is een bijlage gevoegd, waarin de belangrijkste aspecten van de plannen van de gemeente worden besproken, zoals de doelgroep, het terrein en het toezicht.

Lees voordat u de vragen hieronder beantwoordt a.u.b. eerst de bijlage door.

12. De gemeente Groningen heeft de intentie om deze woonvorm te vestigen aan de Hoofdweg 143a te Harkstede. Vindt u dat **deze woonvorm** op **deze locatie** wel of niet kan worden gerealiseerd? *N.B. In de volgende vragen krijgt u de mogelijkheid om uw antwoord uitgebreider toe te lichten of te nuanceren.*

1. Ja
2. Nee

13. Waarom wel of waarom niet? Licht uw antwoord zo concreet mogelijk toe.

.....
.....
.....

14. → *Indien bij vraag 12 'ja' geantwoord:* U geeft aan te denken dat de woonvorm gestoeld op de ideeën van Skaeve Huse WEL op de genoemde locatie zou kunnen worden gerealiseerd. Kan de woonvorm in de huidige situatie worden gerealiseerd of moet er volgens u nog aan bepaalde (aanvullende) voorwaarden worden voldaan voordat de woonvorm er kan komen?

- a. De woonvorm kan in de huidige situatie gerealiseerd worden → *vraag 15 overslaan*
- b. Er moet nog aan bepaalde (aanvullende) voorwaarden worden voldaan

15. Kunt u deze (aanvullende) voorwaarden zo concreet mogelijk omschrijven?

.....
.....
.....
.....

16. → *Indien bij vraag 12 'nee' geantwoord:* U geeft aan te denken dat de woonvorm gestoeld op de ideeën van Skaeve Huse NIET op de genoemde locatie kan worden gerealiseerd. Vindt u dat de woonvorm onder geen beding op deze locatie mag komen of zouden er volgens u nog maatregelen kunnen worden genomen, zodat de woonvorm er wel kan komen?

- a. De woonvorm mag onder geen beding op deze locatie komen → *vraag 17 overslaan*
- b. Er zouden aanvullende maatregelen kunnen worden genomen zodat de woonvorm wel op deze locatie kan komen

17. Kunt u deze aanvullende maatregelen zo concreet mogelijk omschrijven?

.....
.....
.....
.....

18. Denkt u dat realisatie van de woonvorm gestoeld op de ideeën van Skaeve Huse een overwegend negatieve of positieve invloed heeft op hoe u de leefbaarheid en veiligheid in uw buurt zult gaan ervaren?
1. Heel negatieve invloed
  2. Negatieve invloed
  3. Geen positieve, maar ook geen negatieve invloed
  4. Positieve invloed
  5. Heel positieve invloed

19. Kunt u uw antwoord zo concreet mogelijk toelichten? Waarom denkt u dat de realisatie van de woonvorm een overwegend negatieve of positieve invloed zal hebben op hoe u de leefbaarheid in uw buurt ervaart?

.....

.....

.....

.....

.....

F. Risicoscenario's

Sommige omwonenden vrezen dat de komst van de woonvoorziening risico's met zich meebrengt voor de leefbaarheid van de buurt en het welzijn van de toekomstige bewoners van de woonvorm. Daarover gaan de volgende vragen.

20. Hieronder worden enkele risicoscenario's genoemd. Kunt u aangeven in hoeverre u denkt dat dit daadwerkelijk zal gebeuren in uw buurt als de woonvorm er echt komt?

		Hoe groot is volgens u de kans dat dit daadwerkelijk in de buurt zal gebeuren als de woonvorm er echt komt?						
		Bijna onvoorstelbaar	Zeer onwaarschijnlijk	Onwaarschijnlijk	Onwaarschijnlijk, maar wel mogelijk	Zeer goed mogelijk	Vrijwel zeker	Weet niet
Risicoscenario's ↓								
1	Aanwezigheid van drugsdealers neemt toe	1	2	3	4	5	6	99
2	Kofferbakhandel (drugs) neemt toe	1	2	3	4	5	6	99
3	Meer overlast door geluid afkomstig van de woonvoorziening	1	2	3	4	5	6	99
4	Meer rommel op straat / in de omgeving	1	2	3	4	5	6	99

5	Alcoholgebruik in de openbare/publieke ruimte neemt toe	1	2	3	4	5	6	99
6	Softdrugsgebruik in de openbare ruimte neemt toe	1	2	3	4	5	6	99
7	Harddrugsgebruik in de openbare ruimte neemt toe	1	2	3	4	5	6	99
8	Meer overlast door stank c.q. rook afkomstig van de woonvoorziening	1	2	3	4	5	6	99
9	Groter gebrek aan parkeerruimte	1	2	3	4	5	6	99
10	Verkeersdrukke neemt toe	1	2	3	4	5	6	99
11	Agressief rijgedrag neemt toe	1	2	3	4	5	6	99
12	Meer minder verzorgde mensen op straat	1	2	3	4	5	6	99
13	Meer verward grensoverschrijdend gedrag	1	2	3	4	5	6	99
14	Meer personen die rondhangen / samenscholen	1	2	3	4	5	6	99
15	Meer omwonenden durven 's avonds de deur niet open te doen uit angst voor grensoverschrijdend gedrag en/of om slachtoffer van een misdrijf te worden	1	2	3	4	5	6	99
16	Meer omwonenden durven niet langs de beoogde locatie te fietsen uit angst voor grensoverschrijdend gedrag en/of slachtoffer van een misdrijf te worden.	1	2	3	4	5	6	99
17	Meer omwonenden voelen zich in hun huis onveilig	1	2	3	4	5	6	99
18	Meer omwonenden voelen zich op straat onveilig	1	2	3	4	5	6	99
19	Aantal berovingen neemt toe	1	2	3	4	5	6	99
20	Aantal diefstallen neemt toe	1	2	3	4	5	6	99
21	Aantal geweldsincidenten neemt toe	1	2	3	4	5	6	99
22	Aantal woninginbraken neemt toe	1	2	3	4	5	6	99
23	Aantal vernielingen neemt toe	1	2	3	4	5	6	99
24	Aantal zedendelicten neemt toe	1	2	3	4	5	6	99
25	Minder leden voor verenigingen als direct gevolg van de vestiging van de woonvorm	1	2	3	4	5	6	99
26	Minder omzet voor ondernemers als direct gevolg van de vestiging van de woonvorm							

27	Meer overlast door omwonenden die bewoners van de woonvorm opzoeken en/of uitdagen	1	2	3	4	5	6	99
28	Toename van stress bij bewoners van de woonvorm vanwege de tijdelijkheid van de locatie	1	2	3	4	5	6	99

21. U heeft net aangegeven in hoeverre u denkt dat bepaalde risicoscenario's zich daadwerkelijk zullen voordoen als de woonvorm er echt komt. Zijn er nog andere mogelijke gevolgen die zich volgens u zullen voordoen, maar die hiervoor niet zijn behandeld?

.....
 .....

G. Over uzelf

Tenslotte zouden we u nog enkele algemene vragen willen stellen.

22. Wat is uw leeftijd?

..... jaar

23. Wat is de huidige samenstelling van uw huishouden?

1. Samenwonend met partner
2. Samenwonend met partner en kinderen
3. Alleenstaand
4. Alleenstaand met kinderen
5. Anders, namelijk...
999. Geen antwoord

24. Hoeveel personen telt uw huishouden?

..... personen

25. → *Indien er kinderen in uw huishouden zijn:* Kunt u aangeven hoeveel kinderen tot uw huishouden behoren en hoe oud zij zijn?

..... kinderen jonger dan 12 jaar

..... kinderen 12 tot 18 jaar

..... kinderen 18+ jaar

26. Tot welk geslacht rekent u zichzelf?

1. Man
2. Vrouw
3. Anders

27. Wilt u nog iets anders kwijt naar aanleiding van dit onderzoek? Dan kunt u dat hieronder aangeven.

.....

.....

.....

EINDE VRAGENLIJST
HARTELIJK DANK VOOR DE MEDEWERKING!

